

იმერეთის აგრობიზნესის შრომითი ბაზარი

პროექტი “ფორმალური, არაფორმალური და არაოფიციალური პროფესიული განათლების განვითარება საქართველოში აგრობიზნესის ხელშეწყობისთვის“

5/9/2016

სარჩევი

მოკლე მიმოხილვა	2
მეთოდოლოგია.....	15
ზოგადინფორმაციადასიტუაციადასაქმებისმხრივიმერეთში.....	18
სასოფლო-სამეურნეოპროფესიულიგანათლებისუზრუნველყოფა.....	21
პროფესიულიგანათლებისუზრუნველყოფაეროვნულდონეზე.....	21
სასოფლო-სამეურნეოპროფესიულიგანათლებისპროვაიდერებიიმერეთში	26
იმერეთისსოფლისმეურნეობისსექტორისშრომისბაზრისსაჭიროებებისრუკისშედგენა	29
პროფესიულგანათლებასადადამომზადებასთანდაკავშირებითინდივიდუალურიმცირეფერმე რებისმოთხოვნებისკვლევა	33
სასოფლო-სამეურნეოინფორმაციისმიღებისსაშუალებები	34
ვეტერინარულიმომსახურებისუზრუნველყოფაიმერეთში	38
პროფესიულგანათლებასადადამომზადებასთანდაკავშირებულიცნობიერებადაპოტენციალ ი	39
მცირეფერმერებთანკომუნიკაცია.....	40
კოოპერატივებისსაჭიროებებიპროფესიულგანათლებასადადამომზადებასთანდაკავშირებით	43
საწყისინფორმაცია	43
კოოპერატივებისშექმნისდასაბუთება	45
დასაქმებადაკოოპერატივისთვისსაჭიროუნარები.....	46
პროფესიულიგანათლებისსექტორისშესახებცნობიერებადაკოოპერატივებსშორისდამოკი დებულებები	48
მსხვილიაგრარულიბიზნესისპროფესიულიგანათლებისსაჭიროებები	49
მოთხოვნაკვალიფიციურსასოფლო-სამეურნეოპროფესიებზეიმერეთში	51
უნივერსალურიუნარებისშეფასებააგრობიზნესებისმიერ	55
სასოფლო- სამეურნეობიზნესისმიერკონკრეტულპროფესიასთანდაკავშირებულიუნარებისშეფასება	67
პროფესიულიგანათლებითადადამომზადებითსტუდენტებისდაინტერესება	74
კარიერული გეგმები და პროფესიული განათლების როლი	74
პროფესიული განათლებისა და დამომზადების შესახებ ცნობიერება	77
სტუდენტებისაღქმისშრომისბაზართანდაკავშირებით	84

მოკლე მიმოხილვა

მოცემული კვლევა განხორციელდა ორგანიზაციის ადამიანი გაჭირვებაში იმერეთის ტექნიკური და პროფესიული განათლებისა და მომზადების პროექტის ფარგლებში. აღნიშნული პროექტის მიზანია აგრობიზნესის შრომით ბაზარზე არსებულ მოთხოვნებსა და ფორმალური, არაფორმალური და არაოფიციალური პროფესიული განათლებისა და გადამზადების ცენტრების მიერ შემოთავაზებულ უნარებსა და კვალიფიკაციას შორის კავშირის გაუმჯობესება. ამ მიზნის მიღწევა შესაძლებელია ქვემოთ ჩამოთვლილი ამოცანების განხორციელებით:

1. პროფესიული განათლებისა და გადამზადების ცენტრებს, კერძო აგრობიზნესებსა და სხვა სოციალურ და სამთავრობო პარტნიორებს შორის თანამშრომლობის გაუმჯობესება,
2. აგრობიზნესების შრომითი ბაზრის შესახებ ინფორმაციის ხარისხისა და მასზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება ყველა დაინტერესებული მხარისთვის,
3. პროფესიული განათლებისა და გადამზადების ხელმისაწვდომობისა და ხარისხის გაუმჯობესების მიზნით ინოვაციური ტექნოლოგიების დანერგვა,
4. საშუალო სკოლის დამამთავრებელი კლასის მოსწავლეებს, ფერმერებსა და უმუშევარ პირებს შორის პროფესიული განათლებისა და გადამზადების შესახებ ცნობიერების ამაღლება.

წინამდებარე კვლევა წარმოადგენს საფუძველს მეორე ამოცანისთვის. იგი ასევე მხარს უჭერს სხვა ამოცანების განხორციელებასაც; იმერეთის აგრობიზნესების მიმდინარე მოთხოვნების ანალიზისა და პროფესიულ განათლებასა და გადამზადებასთან მისი კავშირის ხასიათისგათვითცნობიერება ხელს შეუწყობს შესაბამისი თანამშრომლობის განვითარებას (ამოცანა 1), შესაბამისი ტექნოლოგიების იდენტიფიცირებას (ამოცანა 3), და პროფესიული განათლების სამუშაო ადგილებთან კავშირის ეფექტურობის გაუმჯობესებას, რაც, თავის მხრივ, სტუდენტებისთვის პროფესიული განათლების მარკეტინგის საუკეთესო სტრატეგიას წარმოადგენს (ამოცანა 4). საქართველოში სოფლად მაცხოვრებლებს შორის დასაქმების მაჩვენებელი არასახარბიელოა. მართალია, ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემების თანახმად იმერეთში უმუშევრობის მაჩვენებელი 10%-ია, მაგრამ ამ „დასაქმებულთა“ უმეტესობა სინამდვილეში ძალიან მცირე რაოდენობის სოფლის მეურნეობის პროდუქტს აწარმოებს (ხშირად მხოლოდ საარსებოდ), რამაც, შესაძლოა ისეთი მცირე შემოსავალი უზრუნველყოს, როგორცაა საშუალო ხელფასის 20%. თუკი სოფლის ასეთი მეურნეობა ოჯახის შემოსავლის ერთადერთი წყაროა, მაშინ ეს ოჯახი, დიდი ალბათობით, სიღატაკეში ცხოვრობს. უფრო მეტიც, სოფლის მოსახლეობის ყოველი ხუთი ადამიანიდან მხოლოდ ერთია დასაქმებული ანაზღაურებად სამუშაოზე.

გასაკვირი არ არის, რომ დასაქმება სოფლის მოსახლეობის ძალიან დიდი პრობლემას და ქვეყნის ყველაზე მნიშვნელოვან პოლიტიკურ საკითხის წარმოადგენს. შესაბამისად, ასევე ლოგიკური იქნება, რომ მოსახლეობის მნიშვნელოვანმა ნაწილმა განათლების შესახებ არჩევანი შესაძლო მაღალანაზღაურებადი სამუშაოს პერსპექტივაზე დაყრდნობით გააკეთოს.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, არალოგიკური ჩანს ის ფაქტი, რომ პროფესიული განათლება აგრარულ სექტორში უფრო პოპულარული არ არის. უმეტესი ინფორმაციის

თანახმად აგრარული სექტორი სწრაფად იზრდება ხელისუფლებისა და საერთაშორისო დონორების დიდი დახმარებით. მნიშვნელოვანი გაუმჯობესება დაფიქსირდა ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ პროფესიული განათლებისა და მომზადების დაფინანსებისა და ამ სფეროზე ფოკუსირების თვალსაზრისით. ახლახან, პრემიერ მინისტრმა ინვესტირება განახორციელა პროფესიული განათლების სფეროში იმ მიზნით, რომ გაუმჯობესდეს თბილისის გარეთ დასაქმების პოტენციალი - აღნიშნული წარმოადგენს მისი ახალი ეროვნული რეფორმის დღის წესრიგის ოთხი კომპონენტიდან ერთ-ერთს.

მიუხედავად ზემოთ თქმულისა, სოფლის მეურნეობაში პროფესიული განათლების არსებული რეალობის გაანალიზებისას კოპულარობის აღნიშნული სიმცირე ნაკლებად დამაბნეველი ხდება. პროფესიული განათლების სფერო ხასიათდება ფორმალური დასაქმების დაბალი მაჩვენებლით, განათლების ხარისხის ცუდი რეპუტაციით, და ქვეყნის მასშტაბით მცირე რაოდენობით პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულების არსებობით.

კურსდამთავრებულების დასაქმებასთან დაკავშირებული პრობლემები ნაწილობრივ უკავშირდება საქართველოს აგრარული სექტორის პროფილს, სადაც მაღალანაზღაურებადი სამუშაო იშვიათობას წარმოადგენს. საქართველოს სოფლის მეურნეობაში წარმოების უმეტესი წილი მცირე ფერმერებზე მოდის. ნაკლებად სავარაუდოა, რომ ისინი ჩაერთვებიან მრავალწლიან ფორმალური განათლების პროგრამებში ან სეზონური მუშაკების გარდა დამატებით თანამშრომლებს აიყვანენ, რადგანაც, როგორც წესი, მათი სამუშაო ძალა მათივე ოჯახის წევრებისგან შედგება. ამდენად, მიუხედავად განვითარების ანალიტიკოსების მიერ არაერთხელ გამოთვლილი ტატიკისა, რომლის თანახმად ქვეყნის მოსახლეობის 50%-ზე მეტის სოფლის მეურნეობაშია დასაქმებული, აღნიშნულ სექტორს მუდმივად დაქვს ფორმალური, ანაზღაურებადი დასაქმების დაბალი მაჩვენებელი. შედეგად, სტუდენტების უმრავლესობას, რომელთაც სურთ ანაზღაურებადი დასაქმება, სექტორის მიმართ ნაკლები ინტერესია ქვეთ.

პროფესიული განათლების ძალიან ცუდი რეპუტაცია მომავალ სტუდენტებსა და დამსაქმებელთა შორის ასევე ხელს უშლის პროცესში მათ მონაწილეობას.

პროფესიული განათლებას სტუდენტების შირადმი იჩნევენ ისეთ ვარიანტად, რომელსაც მხოლოდ მაშინ გამოიყენებენ, თუ ვერ მოახერხებენ უნივერსიტეტში ჩაბარებას. შედეგად, ძლიერის სტუდენტები ნაკლებად ირჩევენ პროფესიულ პროგრამებს. დამსაქმებლებმა, რომლებსაც აქვთ ანაზღაურებადი სამუშაო ადგილები, იშვიათად იციან პროფესიულისაგან მანათლებლო პროგრამების არსებობის შესახებ, ან ნეგატიურია დაქმავთ მათ მიმართ (თავიდან მაინც) და, შესაბამისად, დასაქმების კუთხით ასეთი პროგრამების კურსდამთავრებულები არიან არასახარბიელო მდგომარეობაში.

ამ ნეგატიურ ციკლს კიდევ უფრო ამძიმებს პროფესიულისაგან მანათლებლო პროგრამების სოფლის მეურნეობის მოთხოვნებთან შეუსაბამობა.

შედეგად, პროფესიული განათლება სოფლის მეურნეობის სფეროში თითქმის ვერ განვითარდა. ამიტომაც, ამ კვლევის მიზანია ბუნებრივი დაბრკოლებების უფრო

დეტალურად იდენტიფიცირება და მათი მოგვარებისთვის სტრატეგიის შეთავაზება. ამ კვლევის ძირითადი მიზანია სამი ძირითადი საკითხის შესწავლა:

- რა არის მცირე ფერმერების უმრავლესობის საგანმანათლებლო საჭიროებები და თუ ისინია რდასაქმებენ პროფესიული განათლების პროგრამებში მონაწილეს ტუდენტებს, როგორ შეიძლება როგორც ფორმალური პროფესიული განათლების, ასევე არაფორმალური პროფესიული განათლების განვითარება ისე, რომ უკეთ მოხდეს მათი ერთმანეთთან დაკავშირება?
- რა არის მოგებაზე ორიენტირებული ფერმერების საჭიროებები პროფესიული განათლების კუთხით?
- როგორია მომავალი სტუდენტების დაინტერესების დონე და როგორ შეიძლება პროფესიული განათლება უკეთ გავიდეს კონტაქტზე სტუდენტებთან?

აღნიშნული კითხვები განხილულ იქნა იმერეთში სასოფლო სამეურნეო სფეროში პროფესიული განათლების ხელმისაწვდომობის კუთხითაც, ასევე იმ გზებთან კავშირში, რომელთა საშუალებითაც ჩვენმა პარტნიორმა პროფესიული განათლების სუბიექტებმა შესაძლოა მოახერხონ საკუთარი პროექტების შექმნა იმისთვის, რომ უკეთ მოერგონ ბაზრის მოთხოვნებს.

რა არის მცირე ფერმერთა საჭიროებები?

მცირე ფერმერთა აგრარული საჭიროებების შეფასების მიზნით ჩვენ გამოვიყენეთ სამი განსხვავებული მიდგომა. პირველ რიგში, აღნიშნულ სექტორს შევხედეთ მთლიანობაში იმ მიზნით, რომ იმერეთის რეგიონის საერთო პროფილი შესაბამისობაში მოგვეყვანა, კერძოდ, შესაძლო საჭიროებები პირველი პრინციპებიდან. მეორე რიგში, ჩვენ პირადად ვესაუბრეთ ფერმერებს 154 მცირე ფერმის შესწავლისას. მესამე, გამოვკითხეთ კოოპერატივები, რომლებიც ასევე შესაძლოა წარმოადგენდნენ მოგებაზე ორიენტირებულ ფერმერებთან დამაკავშირებელ საშუალებას.

დღეისმდგომარეობით მცირე ფერმერები არ წარმოადგენენაშკარასამიზნებაზარს ჩვენი პარტნიორ პროფესიული განათლებლო დაწესებულებებისთვის იმიტომ, რომ ისინი არ არიან დაინტერესებული გრძელვადიანი ფორმალური განათლებით, როგორც საჩვენაო რიგში აკვლევამ დაადასტურა აღნიშნულმა კვლევამ. მიუხედავად ამისა, მცირე ფერმერების ანალიზი ჩვენებს, რომ მდგომარეობა კრიტიკულია, მათ ძალიანსჭირდებათ უნარების გაუმჯობესება რათა გაზაგაეხსნათ მნიშვნელოვანი პროდუქტიულობისა და შემოსავლების კენჭრდისკენ როგორც თავისთვის, ასევე ქვეყნისთვის. ეს გაუმჯობესებასავარაუდოდ მოხდება არაფორმალური პროფესიული განათლების და ფორმალურ პროფესიულ განათლებასთან არაპირდაპირი კავშირების შედეგად მათი განათლების საშუალებით.

სოფლის მეურნეობის გამომუშავებასთან დაკავშირებული ოფიციალური სტატისტიკის თანახმად იმერეთი სოფლის მეურნეობის მსხვილი მწარმოებელია სხვადასხვა სექტორში/ქვე-სექტორში, განსაკუთრებით მარცვლეულისა და მცენარეების კუთხით - ქვეყნის სიმინდის მოსავლის 27%, ნესვის 21%, კაკლის 17%, თხილის 15% და სხვა ხილის 11%. იმერეთი ასევე აწარმოებს საქართველოს მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის 17%-ს,

ფრინველის 18%-სა და ღორების 15%-ს. ინდივიდუალური მცირე ფერმერების უმრავლესობა აწარმოებს სხვადასხვა ტიპის ნათესებსა და ცხოველებს, განსაკუთრებით პირუტყვს, რომელიც რძეს იძლევა. აქედან გამომდინარე, იმერეთის ფერმერებისთვის საჭირო უნარების კომპლექტი მრავალფეროვანია.

თუმცა, ჩვენს მიერ ჩატარებული ფერმერების კვლევა მოიცავს მარცვლეულისა და პირუტყვის უფრო მცირე კალათას. ყველაზე პოპულარულ სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციად გამოკითხულმა ფერმერებმა დაასახელეს ყურძენი (29%), მეცხოველეობა (28%), მარცვლეული (16%), ბოსტნეული (11%) და ფრინველი (9%).

ზემოთნახსენებიმოსავლისადაპირუტყვისპროდუქტიულობისგაუმჯობესებისთვისსაჭიროექსპერტიზაძალიანფართოა.

მარცვლეულისთვისმათსჭირდებათცოდნათუროგორშეარჩიონსწორინათესები, როდისდაროგორდარგონ, რასასუქებიდაპესტიციდეებიგამოიყენონ, როდისდარარაოდენობით, რამდენადხშირადდარარაოდენობისსარწყავისაშუალებითმორწყონ, როგორგასხლანსათანადოდ, როდისდაროგორაიღონმოსავალიდაა.შ. ამკატეგორიაშიზოგიერთიარისზოგადიხასიათისცოდნა, ზოგიკისპეციფიკურიაკონკრეტულინათესებისთვის. მესაქონლეობისმიზნებისთვისფერმერებსუნდაესმოდეთცხოველებისგამრავლებისადამათზე ზრუნვისსაფუძვლები, მათშორისრძისადახორცისმაქსიმიზაციისთვისსაჭიროკვება, ცხოველთამკურნალობადაზამთრისსათანადოთავშესაფრები, ასევედაავადებისპრევენციადაკონტროლი.

ფაქტობრივად, იმისგანსაზღვრისას, თუროგორ უნდამოხდესმცირეფერმერთამომზადება, გამოწვევებისნაწილიუკავშირდებააღნიშნულისაჭიროებებისპრიორიტეტიზაციას. გამოსავალიშესაძლოაიყოსპროდუქტიულობისგაუმჯობესებისდამაბრკოლებელიგარემოებებიდანშესაბამისიექსპერტებისმიერერთიანორიყველაზენიშნელოვანისიდენტფიცირებათი თოეულისაქმიანობისთვის.

მიუხედავადამრავალისაჭიროებისა, ჩვენსმიერგამოკითხულმაფერმერებმამცირეინტერესიგამოხატესხანგრძლივპროფესიულიგანათლებისკურსებშიმონაწილეობასთანდაკავშირებით, რაცშეესაბამებასხვადასხვაპროექტებშიჩვენსმიერმიღებულგამოცდილებას. ინტერესიარსებობს, ოღონდესეხებაგარკვეულფორმალურსწავლებას. რესპოდენტებისდაახლოებით 18%-მააღნიშნა, რომმათოჯახშიმინიმუმერთპირსაქვსდაინტერესება, რომისწავლოსმოკლევადიანპროფესიულსასოფლო-სამეურნეოკურსზე, თუესკურსიქნებამაღალიხარისხისდახელმისაწვდომი. დაახლოებითნახევარიმზადიყო, რომდასწრებოდაკურსებსსრულგანაკვეთზე, ხოლომეორენახევარსსურდნახევარგანაკვეთიანკურსებზე დასწრება, თუმცა, თითქმისყველასსურდაკურსებიდასრულებულიყოერთიწელზენაკლებიდროისგანმავლობაში, დაუმეტესობასსურდა, კურსებიარგაგრძელებულიყორამდენიმეთვეზემეტხანს.

ჩვენს მიერ გამოკითხულ პირთა ოცდაჩვიდმეტი პროცენტი (37%) ამბობს, რომ "რჩევას ოფლის მეურნეობის ექსპერტებისგან" იყოს მომსახურება, რასაც ყველაზე მეტად ისურვებდნენ. მიუხედავად ამისა, რომ დასახელებული პირველი სპეციალისტი იყო ანაგრონომიანი ვეტერინარი, მეორეხშირად იყო ფროსპეციალიზებული და იმერეთის მრავალფეროვანი აქტივობების ფონზე, ერთმანეთისგან საკმაოდ განსხვავებულიც - მეფუტკრეობიდან დაწყებული იმცენარეთამოყვანილ დამთავრებული, მეღვინეობა, მეჩაიეობა და ა.შ.

მცირე ფერმერებთან დაკავშირება

იმისთვის, რომ არაფორმალურმა პროფესიულმა განათლებამ უკეთეს შემდგომ საკომუნიკაციო არხების გაყვანა, მნიშვნელოვანია, გვესმოდეს, თუ როგორ მოიპოვებენ ინფორმაციას მცირე ფერმერები. გამოკითხული ფერმერების უმეტესობამ აღნიშნა, რომ ინფორმაციას ყველაზე ხშირად იღებენ მეგობრებისგან, მეზობლებისგან ან ტელევიზიიდან. ვეტერინარების ექვემნებელი ოვანი ინფორმაციის წყაროა: გამოკითხვაში 43%-მა დასახელებული ორი ვეტერინარი ინფორმაციის წყაროს ყველაზე მნიშვნელოვან სამედიცინო შიდა სხვადასხვა დროს თითქმის ყველა ფერმერი იყენებს მის დახმარებას. სხვა ტრადიციული წყაროები მოიცავს ფერმის მომმარაგებელ მაღაზიას (35%) დამუნიციპალიტეტს (24%). ინტერნეტი დასოფლის მეურნეობის სამინისტროს ადგილობრივი საინფორმაციო დასაკონსულტაციო ცენტრის აკლემბირად გამოიყენება, შესაბამისად 19% და 14%-ის მიერ. უფრო ხოგადად, თითქმის ყველა იყენებს ვეტერინარის დახმარებას. რაც შეეხება ინფორმაციის უფრო ახალ წყაროებს, SMS უაღრესად პოპულარული იყო - მან ფერმერების 69% მოიცვა; ყველა სხვა წყარო ჩამორჩებოდა მას (18% Facebook და 8% სხვა ვებგვერდი).

ვეტერინარის, როგორც ინფორმაციის წყაროს მნიშვნელობის გამო, ჩვენ დავსვით ლიატივის შემდგომი კითხვები იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ მოუშაობს ხალხი ვეტერინართან. მთავრობის ვეტერინარების თავაზობენ ვაქცინაციას მაგრამ ცხოველთა სხვადასხვა დებებთან დაკავშირებით ადამიანების უმეტესობა კერძო ვეტერინარებს იყენებს. ვეტერინარი, რომელსაც ფერმერი იყენებს, როგორც წესი, ფიზიკურად რაც შეიძლება ახლოს იმყოფება ფერმასთან. ჩვენი ინტერვიუების 47%-ისგან ცხადებით, ისინი იყენებენ ვინმეს საკუთარ სოფელში ან სხვა მიმდებარე სოფელში, ხოლო 42% აცხადებს, რომ ისინი იყენებენ ვინმეს მუნიციპალიტეტის სხვა რაიონიდან. აღნიშნულ ადგილობრივ ვეტერინარებს ხშირად ნატურით უხდებიან მომსახურებისას ანაზღაურებას. ისინი, როგორც წესი, უფროსი ასაკის არიან. ფერმერებმა აღნიშნეს, რომ ადგილობრივად ვეტერინარების დიდისაჟიროება არსებობს. სამწუხაროდ, ფულადი ანაზღაურების დაბალი დონის გამო რთულია შევავსოთ, შეუძლია თუ არა თემს, რომ ხელი შეუწყოს მომსახურების გაფართოებას თუ ეს განხორციელდება კერძო ბიზნესის საშუალებით.

გამოკითხული ფერმერების მხოლოდ 18%-მა აღნიშნა, რომ მათი ოჯახი დანების მიერიქება და ინტერესებული ფორმალური პროფესიული განათლების რაიმე ფორმით მიღებით თუ ეს იქნება შესაბამისი, მოსახერხებელი დამატებითი ხარისხის შესაძენად არ არის. საქართველოს მცირე ზომის სოფლის მეურნეობას დაბალი შემოსავალი და დაბალი გასავალი აქვს. თითქმის არავის სჯერა, რომ ფერმერულ საქმიანობას შეუძლია მოიტანოს რეალური დასაიმედოს აარსებო წყარო და ფერმერებს არ სურთ, რომ გარისკონ რესურსები, რომლებიც უკიდურესად მცირე რაოდენობით მოეპოვებათ. თუმცა, ნათელია, რომ არსებობს მნიშვნელოვანი უმცირესობა, რომელიც დაინტერესებული არიან რომ გახდნენ პროფესიონალები. ცხადია, რომ ეს ჯგუფი გაუმჯობესების ყველაზე საინტერესო სამიზნე დაღირსდროის და ხარჯვანი მაზნევი ქრისტვის, თურაგანას ხვავებს მათ და ნარჩენების განსოფლის მეურნეობის სექტორში.

ზოგადად, ფერმერები განვითარების უკეთეს სამიზნე წარმოადგენენ თუ მათ აქვთ შემოსავლის ალტერნატიული წყაროები, თუ მათ აქვთ კარგი მიწის ნაკვეთები და თუ მათუნდათ, რომ იყვნენ ფერმერები. პირველ რიგში, წინაკვლევით და ჩვენ ვიცით, რომ ხალხი ზოგადად თავს იკავებს ფულის შესხების განების მიერიტიპის ინვესტიციის განსახორციელებლად თუ მათ არ აქვთ არასოფლო-სამეურნეო შემოსავლები ვალის დასაფარად. ეს მიდგომა ბოლო უტურად რაციონალურია, რადგანაც საქართველოში სოფლის მეურნეობა არასაიმედოა. უფრო მეტიც, მარცვლეულის ნათესები და მოკიდებული აარაპროგნოზირებადამინდზე, მეცხოველეობა და მოკიდებული და ავადებებსა და დაზიანებაზე. სოფლის მოსახლეობისთვის არსებობს არასოფლო-სამეურნეო შემოსავლის სამიძირითადი წყარო. ოჯახების დაახლოებით ერთი მესამე დამოკიდებულია, რომ ისინი იღებენ შემოსავალს ხელფასიანი და საქმებიდან. დაახლოებით 12% ფულს იღებს საზღვარგარეთ მეცხოვერები ოჯახის წევრისგან და იგივე პროცენტული რაოდენობა ფულს იღებს ოჯახის წევრისგან, რომელიც ცხოვრობს სხვაგან ქვეყანაში. მაგრამ შემოსავლის ყველაზე დიდი წყარო არის პენსიები: ოჯახების დაახლოებით ორ მესამედს ყავს წევრი, რომელიც იღებს პენსიას მთავრობისგან.

გარდა შემოსავლის პროფილისა, მიწის ხარისხის ასევე მხედველობაში მისაღებ მნიშვნელოვანი თემაა. თუ მიწაზე არის ხილის ან თხილის ხეები, ან, თუ ის უკავშირდება მოქმედს აირიგაციოსის ტემას, ესაზღვრება ან ხლოს ან სახლთან, ეს ყველაფერი ხელს უწყობს მისი ღირებულების ზრდას და შეუძლია უფრო რაციონალური ინვესტიციების არჩევანის გაკეთება.

თუმცა, შესაძლოა, ყველაზე მნიშვნელოვანი საკითხი იყოს ინტერესი. GeoWel-მა ჩატარა კვლევა World Vision-ისთვის, რომელიც მოიცავდა ფოკუს ჯგუფებს საქართველოს სხვადასხვა რეგიონების სკოლებში, სადაც გამოვლინდა უაღრესად უარყოფითი დამოკიდებულება ფერმერობის მიმართ. მონაწილეს ტუდენტები დანთითქმის ვერცერთი ხე და ვადა რაიმე მნიშვნელოვან პერსპექტივებს

მადამიანებისთვის,
რომლებიც სოფლად რჩებიან ხოლო მათი მიწიერი აოდენობა მიანიც განიხილავდა სოფლის მეურნეობის პოტენციურ შესაძლებლობებს.

ეს ყველაფერი ხაზს უსვამს ერთ მარტივ ჭეშმარიტებას:
თუნდაც მიწიერი ფერმერების სექტორში პირები, რომლებიც,
სავარაუდოდ შეეცდებიან კომერციული ზაცის, არ არიან ყველაზე დარიბიჯ უფიდან.
ჭეშმარიტად საარსებო მიწა მუშე დამოკიდებულია საქართველოს სოფლის მეურნეობა,
განსაკუთრებით მარტო ხელაპენსიონერის ოჯახი და ოჯახები, სადა ცარავინა ადასაქმებული,
არიღებენ ფულად გზავნილებს და არც პენსიებს, ნაკლებად სავარაუდოა,
რომიპოვნია რესურსებს და დროს იმისთვის,
რომ მნიშვნელოვნად გააუმჯობესონ საკუთარი მდგომარეობა.
ამჯგუფისთვის მიზნობრივის ოციალური დახმარება, ალბათ,
მხოლოდ მოკლევადიანი გამოსავალია სიღატაკიდან თავის დასაღწევად.

მიუხედავად ამისა, თუ ჩვენ ვაღიარებთ,
რომ არსებობს კიდევ ერთი ჯგუფის აკმარის რესურსებით, რომელსაც სურს განვითარება,
მზად არიან ინვესტირებისთვის და ასევე სურთ მომზადების დონის გაუმჯობესება,
როგორ შეუძლია პროფესიული განათლების კოლეჯს მათი მოძებნა?
ერთი ვარიანტი არის მათი დენტიფიცირება კოოპერატივის მეშვეობით.
კოოპერატივები შეიძლება იყოს სასარგებლო მექანიზმი პატარა,
მაგრამ კომერციული ხეორიენტირებული ფერმერებთან დასაკავშირებლად.
კოოპერატივები ადვილად განთავსებადია და გვთავაზობენ მასშტაბებს,
უკვე ერთად ყავთ შეკრებილი მოტივირებული ფერმერები, რომლებიც ასევე უფრო სავარაუდოა,
რომ დაინტერესდებიან ინვესტირებით რათა გაზარდონ თავიანთი წარმოება.
ისინი ხშირად სპეციალიზებული არიან ერთ კონკრეტულ დარგში, როგორც ამავე უტკრეობა,
თხილის მოყვანა, მეღორეობა და ა.შ.,
რაც უფრო ეფექტურს ხდის ფერმერების შესაბამის პროფესიულ საგანმანათლებლო კურსებთან და
კავშირებას. კოოპერატივს ასევე შეუძლია მეტი რესურსის გამოყოფა, სულმცირე,
ფერმერთარეს რესურსების ერთორგანიზაციაში თავმოყრის გზით,
მათ შეიძლება ჰქონდეთ საკმარისი შესაძლებლობა,
რომ მოახდინონ ინვესტირება უნარების განვითარებაში,
რასაც ინდივიდუალური ფერმერი ვერახერხებს. ყველა ამ მიზეზის გამო,
ჩვენ უკვე მოთვანვიხილავთ კოოპერატივების სექტორს დამათ სავარაუდოს აჭიროებებს პროფესიული
ლიგანათლების კუთხით.

პროფესიული განათლებისა და მომზადების კუთხით კოოპერატივების ინტერესები და საჭიროებები

იმერეთში	116	რეგისტრირებული კოოპერატივია;	მათგან	36%
უკავშირდებიანათესებსა და ნერგებს		(მათ შორის სათბურები),		26%
დაკავშირებულია მეფუტკრეობასთან და	16%		კომეცხოველეობასთან.	

ასევე არსებობს სამიანო თხი მეფრინველეობის, ღვინის, რძის და თხილის კოოპერატივი.

ამკვლევისთვის ჩვენ გამოვკითხეთ მთელი რიგის ექტორების 14

კოოპერატივი რეგიონის მასშტაბით, განსაკუთრებული ფოკუსირებით იმ ექტორებზე, სადა ცხვენ იპარტნიორი ორგანიზაციები ატარებენ სასწავლო კურსებს.

ყველაზე მეტი მათგანი ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში შექმნილი იქნა იმ მიზნით, რომ მოიპოვონ შესაბამისი დაფინანსება მთავრობის განსოფლისმეურნეობის ინვესტიციებისთვის.

შესაბამისად, გასაკვირი არ არის, რომ არსებობს ჩართულობის დონის და ინტერესის ფართო სპექტრი.

ყველაზე ხშირად კოოპერატივებს შორის არის წუხილი, რომ მხოლოდ 2 ან 3 მონაწილე აქტიური იმ შინაგანი, როცა კოოპერატივი ფორმალურად უფრო დიდია. რამდენადაც კოოპერატივი მაინც მცირე ფერმერების განუყოფელია, ლოგიკურია, ისინი არ ეძებენ თანამშრომლებს გარდასეზონური მუშების ან მომსახურე პერსონალისა, როგორც ავეტერინარები და ტრაქტორის მემანქანეები.

გამოკითხულ კოოპერატივებს შორის ვეტერინარები - განსაკუთრებით სპეციალისტ ვეტერინარები და ტრაქტორის ოპერატორები გამოიკვეთა როგორც ყველაზე საჭირო პროფესია.

ეს საჭიროება შეესაბამება მცირე ფერმერებთან დაკავშირებულ ჩვენს კვლევას. მიუხედავად ამისა, კოოპერატივებმა მეტი ინტერესი გამოხატეს წავლასთან დაკავშირებით. სამწუხაროდ, კოოპერატივებს ასევე ძალიან ნეგატიური ხედვა აქვთ პროფესიული განათლების მიმართ და ნაკლებად იციან ხელმისაწვდომი კურსების შესახებ; თუმცა, ისინი უფრო არიან მზად პროფესიულ საგანმანათლებლო ინსტიტუტებთან თანამშრომლობისთვის.

პროფესიული განათლებისა და მომზადების კუთხით კომერციული აგრობიზნესის საჭიროებები

პროექტმა ადრე ჩატარებული კვლევიდან იცოდა, რომ საქართველოში არსებული მცირე ფერმერების უმრავლესობა ნაკლებად არის დაინტერესებული ფორმალური პროფესიული განათლებით. მიუხედავად ამისა,

რომ შეიძლება არსებობდეს ფერმერების პროფესიული განათლების საშუალებით უნარების გაუმჯობესების შესაძლებლობა,

ანაზღაურებადი და გადამზადებულის ოფლისმეურნეობის პროფესიონალები ამსუფროსებენ მცირე რაოდენობით არინანსა ერთად არსებობენ. ამიტომაც,

ჩვენ აქცენტი გვაკეთეთ კომერციული სამეურნეობიზნესის პატარა ჯგუფებზე, რომლებსაც აქვთ ხელფასიანი სამუშაო ადგილები.

ამ სეგმენტის ანალიზისთვის ჩვენ დავიწყეთ იმ რეთში არსებულის ასოფლო-სამეურნეობიზნესების სისიშედეგა.

არცერთი წყარო არ იყო დასრულებული სახით წარმოდგენილი. სასოფლო-სამეურნეო

"რეგისტრირებული და აქტიური კომპანიების" საქსტატის სასაკლად ბევრი ბიზნესი, რომელიც ჩვენ აღმოვაჩინეთ ინფორმაციისა და კონსულტაციის ცენტრებთან,

მუნიციპალიტეტებთან საუბრების შედეგად და ადგილობრივი კონტაქტების გამოყენებით.

საერთო ჯამში, ჩვენ შევადგინეთ 335 ბიზნესის სა.

ოთხიმათგანიმსხვილიბიზნესისკატეგორიასმიეკუთვნება, 23 - საშუალობიზნესსა და 151 - მცირებიზნესს. დარჩენილი157 ბიზნესიარაკლასიფიცირებულია, რადგანსაქსტატისსიაყოველთვისარმიუთითებსზომას, ხოლოსხვაწყაროებითიქმისარასდროსასახელბენბიზნესისზომას.

ბიზნესებისთიქმისნახევარიჩართულიაპირდაპირსასოფლო-სამეურნეოწარმოებაში: იმერეთისბიზნესისდაახლოებითერთიმესამედიმესაქონლეობისბიზნესია, დაახლოებითმეოთხედიჩართულიანათესებისადაწარმოებისწარმოებაში (მათშორისსათბურები) და 5% წარმოადგენსმეთევზეობისბიზნესს. ბიზნესებისმეოთხედიჩართულნიარინსაკვებისპროდუქტებისგადამუშავებაში (მათშორის, ფერები, რომლებიცასევეახდენენგადამუშავებას), ხოლო 13% აწარმოებსსასოფლო-სამეურნეოდანიშნულებისმომსახურებას, მათშორისტრაქტორებს.

ამსიდანჩვენჩავატარეთ 40 ინტერვიუ, რომელიცგათვლილიიყოდიდსასოფლო-სამეურნეობიზნესზე. ესინტერვიუებიმიზნადისახავსშეაფასოსკონკრეტულიპროფესიები, რომლებზეცარისმოთხოვნა, ისევეროგორცზუსტიუნარები, რაცსაჭიროათითოეულიპროფესიისთვის. აღნიშნულმაინტერვიუებმაგამოავლინამაღალიმოთხოვნააგრონომის, ვეტერინარისდაცხოველთატექნიკოსისპროფესიაზე, ისევეროგორცსაკვებისუსაფრთხოებისექსპერტებსადაფართოსპექტრისტექნიკურიუნარებზე, რომლებიცდაკავშირებულიასაკვებისგადამუშავებასადაშესაბამისდანიადგარებთან.

მოთხოვნადპროფესიებთანდაკავშირებით 409 დიდიკომპანიიდან, რომლებსაცჩვენვესაუბრეთ, 10-ს (განსაკუთრებითფერმერთამომსახურებისდაგადამუშავებისექტორში) სურდაზოგადად 'აგრონომი', 7-სსურდავეტერინარულიმომსახურებისსპეციალისტი (თუმცა, ესრეალურადცოტართულიადაგანხილულიქნებაქვემოთ), 6 საკვებისგადამამუშავებელსაწარმოსსურდასაკვებისპროდუქტისტექნოლოგები, 5-სსურდააღნიშნულიტექნოლოგიისადააღჭურვილობისსპეციალისტები, 4 სურდასურსათისუვნებლობისსპეციალისტიდა 4-სსურდასაწარმოოსუსაფრთხოებისსპეციალისტები. 3-მამათგანმაახსენაცხოველებისმენეჯერი, მარკეტინგისდასამაცივროექსპერტიდაელექტრიკოსი, ხოლო 2-მამიუთითამეფუტკრის, თევზისსელექციონერისდასახარატოჩარხისოპერატორისსაჭიროებაზე.

უნარების შეფასება

უფროდიდიკომპანიებთანჩატარებულინტერვიუებშიჩვენსევედავინტერესდითიკონკრეტულიციოდნით, რაცსაჭიროასასოფლო-სამეურნეოპროფესიისთვის, ასევეიმკურსებით, რაცუკვეგათვალისწინებულიაპროფესიულისწავლებისცენტრებში. კითხვარებიაფასებენ "უნივერსალურიუნარ-ჩვევების" მნიშვნელობას - მათშორისპიროვნულიმახასიათებლები, მუშაობისუნარი, გამოცდილება, ზოგადიპროფესიულიციოდნა, ენისციოდნადამენეჯერულიუნარები, ისევე, როგორცპროფესიასთანდაკავშირებულკონკრეტულიციოდნა. უნივერსალურიუნარებისსიაშეიქმნაბიზნესისწარმომადგენლებთანდისკუსიისშედეგადდაპროფესიულისტანდარტებისგანალიზებისშემდეგ;

პროფესიასთან დაკავშირებული კონკრეტული უნარები მემუშავდა ექსკლუზიურად სხვადასხვა პროფესიის ადამიანებისთვის ბოლო დროს შექმნილი პროფესიული სტანდარტების შეჯამების შედეგად.

ჩვენ შევავსეთ 46 უნარებზე ორიენტირებული კითხვარი დაახლოებით 14 სხვადასხვა პროფესიის ადამიანებით 34 ბიზნესის გამომწვევების შედეგად. მათთვის საჭირო პროფესიებში დაასახელეს ცხოველთა მომვლელი/ ვეტერინარული მომსახურების სპეციალისტი, სურსათის გადამამუშავების სპეციალისტი, მცენარეთა სპეციალისტი, მეფუტკრე, აგროლოგისტიკის ოპერატორი და სხვადასხვა სახის ტექნიკოსი. გარდაამსტრუქტურირებული კითხვარებისა, რესპონდენტებს ვთხოვდით 3-5 უნარის დასახელებას, რომელიც მათ მიაჩნიათ უცილებლად დამწყებთა ნაშრომებისთვის.

მოთხოვნილი უნარების შეფასების გარდა, უნარების რუკების სწავლება მიზნად ისახავდა აღნიშნულ სფეროებში პროფესიული განათლების კურსდამთავრებულების გამოცდილების შეფასებას. ჩვენ ვერ შევძელით სრულად შეგვეფასებინა არსებული პროფესიული განათლების მიერ უზრუნველყოფილი უნარები, რადგან ბევრ დამსაქმებელს არ ჰქონდა პროფესიული განათლების კურსდამთავრებულთა ურთიერთობის გამოცდილება. თუმცა, ამანალიზმან ამდვილად აჩვენა მრავალი დეტალი, რომელთაც ოდნავ მნიშვნელოვნად დარომლებს აცდამსაქმებელთა გამოცდილებით ფლობენ პროფესიული განათლების კურსდამთავრებულები.

უნივერსალური უნარებიდან შრომის მოყვარეობა და გულმოდგინება ყველაზე მეტად დიარეზულ უნარებში მოხვდნენ, როგორც სტრუქტურული კვლევის ფარგლებში, ასევე დიაკითხვების ინტერვიუში. სამწუხაროდ, მცირე ჯგუფი, რომელსაც ჰქონდა პროფესიული განათლების სტუდენტებთან მუშაობის გამოცდილება, არაიდენტიფიცირებდნენ მათ უნარებთან. უფრო მეტიც, პროფესიული განათლების სტუდენტების 43%-თვის უნარები დამსაქმებლების მიერ ყველაზე იშვიათად ნახსენები მახასიათებლები იყო. "კონკრეტული პროფესიული უნარ-ჩვევები" (როგორც საერთო კატეგორია), და "საერთო პროფესიული გამოცდილება" იყო შემდეგი ყველაზე სასურველი უნარ-ჩვევები. მიუხედავად ამისა, პროფესიული სასწავლებლების სტუდენტები არ ფლობდნენ ამ უნარებს (ერთმესამედზე ნაკლები). ინგლისური ენის ცოდნა არ იყო მნიშვნელოვნად გამოკითხულთა უმეტესობის მიერ (დაახლოებით ერთმამესამედმა აირჩია ინგლისური, ერთმამეოთხედმა რუსული). ზოგადად, მენეჯერულ უნარებზე მოთხოვნა არ იყო.

პროფესიულ საგანმანათლებლო პროგრამებს ადადა მსაქმებლებისთვის სასურველ უნარებს შორის შეუსაბამობის ილუსტრაციაა ზოგადი განათლებისთვის მინიჭებული მნიშვნელობა. სასოფლო-სამეურნეო პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამები აღნიშნულ უნარებს მნიშვნელოვნად მიჩნევენ. თუმცა, რესპონდენტებმა ხაზი გაუსვეს კარგსანიტარულ პრაქტიკას, უსაფრთხოებას და პირველად დახმარებას, როგორც აკმაოდ მნიშვნელოვან ფაქტორებს,

თუმცა აღნიშნეს, რომ პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულების კურსდამთავრებულების ერთმესამედზე ნაკლებს გააჩნდა აღნიშნული უნარების მაღალი დონე.

დაბოლოს, ჩვენ უფრო დეტალურად გამოვიკითხეთ მენეჯერული უნარების შესახებ. მიუხედავად იმისა, რომახალი თანამშრომლისთვის "მენეჯერული უნარების" ზოგადი კატეგორია არიყო მიჩნეული მნიშვნელოვნად, დამსაქმებლები გარკვეულ ტენდენციებს მნიშვნელოვნად მიიჩნევენ, მათ შორის, "მუშაობას აკუთარი პროფესიული განვითარების", "ცოდნის მუდმივი განახლება", "ჩანაწერების შენახვა" და "მუშაობის შედეგების სამსახურში კომუნიკაცია". დამსაქმებლების აზრით, თითქმის არცერთამ ფეროში პროფესიული განათლების დაწესებულება თაკურსდამთავრებულ ები ცოდნით არ გამოირჩევიან.

კონკრეტული პროფესიების აქტივობის დონის თვის საკმარისი სივრცე აღბათარარის.

ჩვენ კითხვა დავსვით 14 სხვადასხვა პროფესიის შესახებ და ხალხს ვთხოვეთ არამხოლოდ იმნიშვნელოვანი უნარების შეფასება, რომლებიც გამოთვლილი იყო პროფესიულ სტანდარტებში, არამედ ასევე სხვა უნარების, რომლებიც, მათი აზრით, აკლდა პროფესიულ სტანდარტებს.

იმ 14 პროფესიასთან დაკავშირებით, რომლებზეც ჩვენ ვისაუბრეთ, ორი ზოგადი დასკვნა შეიძლება გავაკეთდეს. პირველი, ბიზნესი უფრო მეტნიშვნელობას ანიჭებს პრაქტიკულ უნარ-ჩვევებს ვიდრე თეორიულ განათლებას. ეს შეესაბამება პროფესიული გამოცდილების პრიორიტეტიზაციას, ხსნის ფორმალურ განათლების მიმართ ზოგიერთ უნდობლობას და სამუშაოსადმი დამოკიდებულების მნიშვნელობას. საერთო ჯამში, ითვლება, რომ უკეთესია გავყავდეს ვინმე ისეთი, ვისაც ცოდნა თითქმის არააჩნია, მაგრამ არის შრომის მოყვარე, გულმოდგინე და აქვს სწავლის სურვილი, ვიდრე ვინმე დიდი ცოდნის მქონე, რომელსაც არააქვს აღნიშნული თვისებები.

მეორე ზოგადი დასკვნა, რომელიც შეიძლება გავაკეთოთ, არის ის, რომ "ზედმეტად თეორიული ცოდნის" გარდასხვა პროფესიულ სტანდარტებს, როგორც ჩანს, ზოგადად სწორად აქვს განსაზღვრული საჭირო უნარები. ეს არ არის ისეთი აშკარა, როგორც ერთი მხეხედ ვითჩანს. როდესაც GeoWel-მა 2012 წელს ამკვლევის მსგავსი კვლევა ჩაატარა აჭარის ტურიზმის სექტორთან დაკავშირებით, ბევრმა დამსაქმებელმა განაცხადა, რომ პროფესიულ სტანდარტებში აღნიშნული უნარებიდან ბევრი გამოუსადეგარი იყო. ის ფაქტი, რომ ჩვენ არ გამოვიტანეთ მსგავსი დასკვნა ამ შემთხვევაში, სულმცირე იმედი იყო თითქმის, რომ პროფესიულ სტანდარტებში ზოგადად დორიენტირებულია ბაზარზე.

მეცხოველეობისადამეფრინველეობის ფერმერებთან მსჯელობისას, აღმოჩნდა, რომის, ვისაც ისინი ემბდნენ, უნდა ყოფილიყო მაღალი დონის ვეტერინარული დაცხოველთამოვლის უნარ-

ჩვევების მქონე პირი.

პრიორიტეტულ უნარ-

ჩვევებს შორის დაავადების პრევენციად ამკურნალობას ევე, ცხოველთა კვებაში ჩნეული ქნაყველა ზემნიშვნელოვნად. სამოვრების ზედამხედველობა და ხელოვნური განაყოფიერება არიყომი ჩნეული პრიორიტეტულად.

სურსათის გადამამუშავებელის სპეციალისტების მიმართ არსებობს ზოგადი მოლოდინი, რომ აქვთ მრავალმხრივი უნარის ხვადასხვა ტექნიკის გამოყენების შესწავლისთვის. თუმცა, კონკრეტული უნარების ადაცოდნის თვალსაზრისით, იმექსიზიზნისის წარმომადგენლებმა, რომლებსაც ჩვენ ვესაუბრეთ, იმუნარების უმეტესობა, რომლებზეც ვესაუბრეთ, მიიჩნიეს აუცილებლად.

მცენარეთა მომვლელებთან დაკავშირებით დასმულ კითხვაზე სიურპრიზი იყო, რომ სასათბურებიზნისის წარმომადგენლები ზოგადად დაინტერესებულნი არიან მცენარეთა მომვლელების აყვანით, თუმცა, მათუნდათ ტექნიკოსები. მცენარეთა მომვლელებისთვის ყველაზე ღირებულია თესლის ხარისხის ადაკლასის იდენტიფიცირების სტანდარტების ცოდნა. ამის შემდეგ სასუქების, პესტიციდების და თესლის მენეჯმენტის, ასევე მოსავლის აღებისათანადო პროცედურის ცოდნა იყო უმთავრესი.

როგორც ბევრის ხვაპროფესიისთვის, მეფუტკრეობისთვისაც პრაქტიკული უნარ-ჩვევები უფრო ღირებულია ვიდრე ბიზნისის ცოდნა. 4-დან მხოლოდ ერთმა ბიზნისის წარმომადგენელმა განაცხადა, რომ მეფუტკრეობის კანონმდებლობის ცოდნა აუცილებელია. უნარების თვალსაზრისით, ოთხივე ბიზნისის წარმომადგენელმა განაცხადა, რომ ორივე ჯგუფის აუცილებელი უნარ-ჩვევა მეფუტკრეობის ფერმების ორგანიზება და საკვების მარაგის ოდენობის განსაზღვრა. მეფუტკრეობის თანდისკუსიებში ასევე განაცხადეს, რომ "სიყვარული ფუტკრის მიმართ" და "მუშაობის სიყვარული" მნიშვნელოვანია ამ ფეროში, ისევე როგორც მაღალი ჰიგიენური სტანდარტები.

პროფესიული განათლებისა და მომზადების კუთხით სტუდენტების და ინტერესების დონე
ამკვლევის დასკვნით ინაწილარის კითხვარი და ფოკუსჯგუფების აქართველოს სკოლების ბოლოსამიკლასის მოსწავლეებთან. ეს გამიზნული იყო პროფესიული განათლების და სოფლისმეურნეობის, როგორც პოტენციური პროფესიული გზების მიმართ მათი ინტერესის ადამათი და ინტერესების მიზეზების შეფასებისთვის.

გამოკითხული მოსწავლეების მხოლოდ 9% განიხილავს თავისი განათლების პროფესიულ დაწესებულებაში მიღებას. მაღალი მცირე გუფი მოელოდა ანდასაქმებას ან ბიზნისის დაწყებას. 9% საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელია, რომლებიც აცხადებენ, რომ ფიქრობენ პროფესიულ განათლებაზე, მაგრამ არცერთმა თანსარჰქონდა ანათელი წარმოდგენა, სადა პირებდნენ სწავლის გაგრძელებას. გარდა ამისა, ჩვენი ფოკუსჯგუფების შესაბამისად, პროფესიული განათლება,

ზოგადადმიჩნეული იყო იმგზად,
რომელსაც ირჩევნარცისეკარგიაკადემიური მოსწრების მქონე მოსწავლეები.

სპეციალობები, რომელთა სწავლის სურვილიც მოსწავლეებმა გამოთქვეს,
საკმაოდ მრავალფეროვანი იყო, მაგრამ სამართალი, პედაგოგიკა,
მედიცინა და ბიზნესის მართვა იყო ყველაზე პოპულარული მიმართულებები. მხოლოდ 2%
სურდა სოფლის მეურნეობის შესწავლა.

ოჯახის ან მეგობრების განმეხილებული რეკომენდაციის შედეგად მოსწავლეებს ზოგადად უკვე გადა
წყვეტილი ჰქონდათ სადადარაუნდოდათ შესწავლათ,
ჩამოყალიბებული ჰქონდათ მეხედულება და საქმების სერსპექტივებთან დაკავშირებით აღნიშნულ
ლდარგში. იმჯგუფიდან, ვისაც გვენვესაუბრეთ, მხოლოდ 17-ს (9%)
უნდოდა პროფესიულ სასწავლებელში წასვლა.
მათთვის მოსახურების ფეროდაქტენის პროფესია იყო ყველაზე პოპულარული,
მხოლოდ ერთმა პირმა აირჩია სოფლის მეურნეობა. მიუხედავად ამისა,
რთული ამას მტაბური და სკვნების გაკეთება ასეთ მცირე რაოდენობაზე დაყრდნობით.

პროფესიული განათლების ადამომზადების შესახებ ცოდნას ეკვარიყო ძალიან მაღალი და ნარჩენ
მოსწავლეებს შორის. გამოკითხული მოსწავლეების ნახევარი აცხადებს,
რომ მათ არაფერი იციან პროფესიული განათლების შესახებ. მათ შორის,
ვისაც ჰქონდა ინფორმაცია პროფესიული განათლების არსებობასთან დაკავშირებით,
ერთმა მეოთხედმა არ იცოდა, რომ იმერეთში პროფესიული განათლება ხელმისაწვდომი იყო.

საინტერესოა,
რომ მათ მიერ პროფესიული განათლების შეფასებისას მოსწავლეებისაკმაოდ პოზიტიური შეხედულებები იყვნენ,
მინიმუმ სტანდარტული კითხვებზე პასუხისგაცემისას. კერძოდ, მოსწავლეები როგორც ჩანს,
თვლიან, რომ თუ გაქვს კარგი პრაქტიკული განათლება, დასაქმდები კიდეც.
ისინი უფრო სკეპტიკურად უყურებდნენ იმანაზღაურებას,
რასაც ისინი მიიღებდნენ დასაქმების შედეგად. ფოკუს გუფებზე დადასტურდა ის განცდა, რომ,
მართალია, ბევრი ადამიანი იქნობს,
რომ პროფესიული განათლება ემსახურება გარკვეულ მიზანს,
მაგრამ იგისაერთოდ არ განიხილება კარგი მოსწავლისთვის შესაძლო ვარიანტად.

ჩვენი კვლევა აჩვენებს,
რომ გამოკითხულებს ძალიან მწირი ინფორმაცია ჰქონდა განმანათლებლო დაწესებულებებში სო
ფლის მეურნეობის კურსების ხელმისაწვდომობის შესახებ.
მხოლოდ სამტრედიაში გამოკითხულ რესპოდენტებს ჰქონდათ გაგებული დიდი ჯიხაიშის კოლე
ჯის შესახებ, სადაც სოფლის მეურნეობასთან დაკავშირებული კურსები ცარისწარმოდგენილი.
არცერთმა მოპასუხემ იცოდა,
რომ კოლეჯი ბერია ანაკვირეთლის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ავეჯი თვალისწ
ინებს აგრარულ პროფესიულ საგანმანათლებლო პროგრამებს. ესგასაკვირი არ არის,
რადგან სულ რამდენიმე მათგანმა აღნიშნა,
რომ მათ აქვთ სოფლის მეურნეობის შესწავლის ინტერესი. მიუხედავად ამისა,

სტუდენტებში შესაძლოა იმიტომაცარგანხილავენ სასოფლო-სამეურნეო პროფესიულ განათლებას, რომ არიციან მისი ხელმისაწვდომობის შესახებ.

ხალხს არამხოლოდ არსმენიას სასოფლო-სამეურნეო პროფესიული განათლების შესახებ, არამედ, ჩვენს მიერ გამოკითხული მცირე ფერმერების მსგავსად, აქაც არსებობს საკმაოდ გავრცელებული განცდა, რომ სასოფლო-სამეურნეო პროფესიული განათლება არ არის საჭირო. ეს იყოს კმაოდ გავრცელებული მოსაზრება ფოკუს ჯგუფებში, სადა ცადა მიანიჭებამ ტკიცებდნენ, რომ საოფლისმეურნეობაში წასვლისთვის პროფესიული მომზადება საჭირო არ არის.

ფოკუს-ჯგუფებში მოსწავლეები ყველაზე პოზიტიურად იყვნენ განწყობილი პროფესიული განათლების მიმართ როგორც წესი, მაშინ, როდესაც მათ უკვე იცოდნენ ადამიანები, რომლებიც სწრებოდნენ სასწავლო კურსებს ასეთ ცენტრებში, ან/და ხშირად მათი ციანი, რომ პროფესიული სწავლების ცენტრის მენეჯმენტი და ეხმარა პირს დასაქმებაში. თუმცა, კერძო სექტორის მსგავსად, ჩვენ აქაც მოვისმინეთ უამრავი მაგალითები, როდესაც სტუდენტები ხაზს უსვამენ, რომ ისინი იცნობენ ადამიანებს, რომლებმაც ვერ მიიღეს ძალიან პრაქტიკული სწავლება ასეთ დაწესებულებებში.

თუმცა, მოსწავლეების მოსაზრებები უფრო მრავალფეროვანია, ვიდრე ფერმერების. მიუხედავად ამისა, რომ ზოგიერთი პროფესიული განათლება საიგივეს ცუდი აკადემიური მოსწრების სტუდენტებთან დამიუთითებს, რომ კარგის სტუდენტები არის წავლიან პროფესიული განათლების ადამომზადების დაწესებულებებში, დასახელებული იყო ამის საწინააღმდეგო მაგალითებიც, და ზოგიერთი სტუდენტი აღიარებდა, რომ პროფესიულსაგან მანათლებო დაწესებულებებში სწავლა შეიძლება იყოს უფროსა იმედოვნა დასაქმების კენ.

დაბოლოს, ჩვენ ვკითხეთ სტუდენტებს, რომელ სექტორში ადასაქმების ყველაზე მაღალი დონე. საინტერესოა, რომ საოფლისმეურნეობა, პედაგოგიკა, მედიცინა და საბანკო საქმიეყო თხი ყველაზე მეტად დასახელებული კატეგორია. საოფლისმეურნეობის ძალიან მაღალი რეიტინგი შეიძლება ასახავდეს იმ ფაქტს, რომ ხელისუფლების წარმომადგენლები ხშირად დასახელებენ ამ სექტორს, როგორც მაღალი დასაქმების მქონეს, რადგან ჩვენს ანგარიშში სხვა არაფერი იმანი იმნებს, რომ ხალხი ამგვარად ფიქრობდა საოფლისმეურნეობის სექტორის შესახებ. მაგრამ ამაზე მუშაობა შესაძლებელია. დანარჩენი არ არის გასაკვირი, განსაკუთრებით მასწავლებლისა და ექთნის პროფესია, რადგან საოფლო ადესარის ერთ-ერთი ყველაზე თვალსაჩინო სამუშაო ადგილები.

მეთოდოლოგია

ეს ანგარიში არის კვლევის მეორე ნაწილი ადამიანი გაჭირვებაში-სპროექტისთვის "ფორმალური, არაფორმალური და არაოფიციალური პროფესიული განათლება აგრობიზნესისთვის საქართველოში."

კვლევისპირველინაწილიეხეზოდაკერძოსექტორისჩართულლობისსტრატეგიებსპროექტისპარტნიორიპროფესიულისაგანმანათლებლოდაწესებულებებისთვისიმერეთში.
წინამდებარეანგარიშიყურადღებასამახვილებსშრომისბაზრისშეუსაბამობებზე.
დამატებითი თემებისგათვალისწინებით,
კვლევაორიანგარიშისთვისმოიცავდაბევრერთსადამივერესპონდენტს.

ჩვენიკვლევა 2015 წლისნოემბერშიდაიწყოდა 2016 წლისთებერვლისბოლომდეგარძედა.
გარდაშესაბამისიმონაცემებისდაანგარიშებისგანხილვისა, GeoWel-
ისმიერმოსახლეობისოთხიშობითადიკატეგორიისგანშეგროვებულიმონაცემებიმნიშვნელოვანიაშრომისბაზრისმიწოდებისადამოთხოვნისადასაქმელადიმერეთში.
მოთხოვნადიუნარებისრუკაზეგანთავსებისთვის GeoWel-
მაჩაატარააგრარულიბიზნესისსატელეფონგამოკითხვაიმერეთში (ესიყობიზნესი,
რომელთანაცჩვენუკვეგვქონდაჩაღრმავებულიინტერვიუებიკერძოსექტორისჩართულობისანგარიშისთვის), მთელიიმერეთისმასშტაბითგამოკითხულიქნა 154
მცირეფერმერიდაჩატარდა 17 ჩაღრმავებულიინტერვიურეგიონისსასოფლო-
სამეურნეოკოოპერატივებთან. მიწოდებისგანვითარებისსურათისადასაქმელად GeoWel-
მაჩაატარაპირისპირგამოკითხვები 200 სტუდენტთანდადამატებით 96
სტუდენტისგანშემდგარ 10 ფოკუს-ჯგუფთან.

საქართველოშიშრომისბაზარზეშეუსაბამობისარსებულიკვლევებიდანსამიანგარიშიდიდიწილადსაფუძვლადდაედოამკვლევას: 1) 2010 წლის GTZ-ისანგარიში "შრომისბაზრისსაჭიროებებთანპროფესიულიგანათლებისშესაბამისობისუზრუნველყოფასაქართველოში", დაწერილი GeoWel Research-ისმიერ; 2) 2011 წლის GIZ-ის (ყოფილი GTZ) ანგარიშიაჭარისპროფესიულიგანათლებისადატურიზმისსექტორისშესახებ, ასევედაწერილი GeoWel Research-ისმიერ; და 3) 2015 წლისშრომისბაზრისმოთხოვნებისკვლევა, მომზადებულიშრომის, ჯანმრთელობისადასოციალურიდაცვისსამინისტროსმიერ. 2010 წლის GTZ-ისანგარიშისასარგებლოიყოსაქართველოსშრომისბაზარზეტენდენციებისიდენტიფიკაციისთვის. ვალსაზრისითისევე, როგორციმკუთხით, თუისტორიულადროგორპასუხობდაგამოწვევებსპროფესიულიგანათლებისადამომზადების დაწესებულებები. 2011 წლის GIZ-ისანგარიშიკონკრეტულადტურიზმსეხებოდადაჩვენგამოვიყენეთამკონკრეტულისექტორისგამოცდილებადამოვახდინეთმისიდაპტირებაიმერეთისსოფლისმეურნეობისსექტორზე. კერძოდ, ჩვენშევიმუშავეთუნარებისრუკებისკითხვარი. 2015 წლისშრომისბაზრისმოთხოვნებისკვლევამნიშვნელოვანიდოკუმენტია, რადგანისწარმოადგენსშრომისბაზრისრეგიონულმიმოხილვასდაპერიოდულადგანახლდება. ეროვნულიპოლიტიკაპროფესიულიგანათლებისშესახებდაეფუძნებასწორედანაწინააღმდეგობრივადსაზრისკვლევებს.

ჩვენიკვლევებისთვისაგრარულიბიზნესისნიშუმებისკომპლექტისშესაქმნელადჩვენშევიყენეთსაქართველოშიარსებული 335 აგრარულიბიზნესისმონაცემთაბაზა. ბიზნესისიდენტიფიცირებამოხდა, პირველრიგში, საქსტატისმონაცემებისგამოყენებით, ასევეგანვითარებისსხვადასხვაპროექტებისდახმარებით, რომლებსაცადგილიჰქონდათიმერეთში.

ამონაცემთა ბაზიდან შევარჩიეთ ყველაზე დიდი ბიზნესების ილრმის ეული ინტერვიუების ჩასატარებლად, პრიორიტეტი ენიჭებოდა ისეთ ბიზნესს, რომლებიც პროფესიულის წავლებს ცენტრებმა და ასახელეს თავიანთ პარტნიორებად.

საერთო ჯამში, ჩვენ გავესაუბრეთ 40 ბიზნეს და შემდგომისათვის ეფონო გამოკითხვა ჩავატარეთ 34 (85%) მათგანთან. სატელეფონო კვლევა ორი ენტი რეზული აუნარების რუკებზე, რომ გავალმავოთ მონაცემები, რომლებიც მეგროვდას ილრმის ეული ინტერვიუების შედეგად (რაც, პირველ რიგში, ეხებოდა კერძო სექტორის ჩართულობის სტრატეგიის ანგარიშს).

ამ სატელეფონო კვლევა მგამოავლინა ყველაზე მოთხოვნადი პროფესიების ოფლის მეურნეობის ექტორში და უნარები, რომელთაც ოდნასაც ბიზნესი ყველაზე მეტ მნიშვნელობას ანიჭებდა. საერთო ჯამში, ჩვენ შევავროვეთ ინფორმაცია 14 პროფესიის შესახებ (34 ბიზნესის აგანმძღვლებული 46 პასუხი - ზოგიერთი ბიზნესის პასუხებში 1-ზე მეტ პროფესიას ასახელებდა).

მოსწავლეების კვლევის მიზანი იყო პროფესიული ანათლების სექტორის შესახებ მათი ინფორმირებულობის დონის შეფასება, მათ შორის, დამამთავრებელი კლასის მოსწავლეებში ისევე, როგორც მათი კარიერის გეგმების შეფასება. ჩვენ შევარჩიეთ რვა (8)

ყველაზე დიდი საჯარო სკოლა იმერეთის ექვს ყველაზე რელევანტურ მუნიციპალიტეტში (პარტნიორი პროფესიული ანათლების პროვაიდერების ტერიტორიული სიახლოვის გათვალისწინებით). ამავე სკოლებში ასევე ჩატარდა 96 სტუდენტის აგანმძღვარი 10 ფოკუს ჯგუფი კვლევის შედეგების უფრო დეტალური აგებების მიზნით.

იმი შესაფასებლად, თუ როგორ ხდებოდა იმერეთში ფერმერებს შორის არაფორმალური პროფესიული ანათლების შესახებ ცოდნის აზიარება, ჩვენ გამოკვითხეთ 154 მცირე ფერმერი იმერეთის 11 მუნიციპალიტეტში (ყველა აგარდაქუთაისისა) მიუხედავად იმისა,

რომ შედეგები არ უნდა აგანზოგადდეს იმერეთის მთელ ფერმერულ მოსახლეობაზე, ისწარმოადგენს საკმაოდ ძლიერ სურათს იმერეთის სოფლებში პროფესიული ანათლებასთან დაკავშირებით არსებულის იტუაციის შესახებ.

აგანსაკუთრებულის ინტერესის აგანსწარმოადგენდა ფორმალურ და არაფორმალურ ვეტერინარულ მოსახურებაზე ხელმისაწვდომობა, რადგან ეს იყო ბიზნესის მიერ ყველაზე ხშირად დასახელებული პროფესია.

ჩვენ დამატებით გამოკვითხეთ 28 ფერმერი, რომლებმაც მიუთითეს, რომ მათ გამოუყენებიათ კერძო პროფესიული ანათლებასაკუთარს ოფელში.

პროფესიული ანათლების სექტორთან დაკავშირებით დამსაქმებელთა ცნობიერების და აღქმის რულის სურათის მიხედვად, იმერეთში არსებული 114 სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივიდან ჩვენ ჩაღრმავებულის ინტერვიუები ჩავატარეთ 17 სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივთან (15%). სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივი შედარებით ახალია - მათი უმეტესობა ჩამოყალიბდა აგასული წლის აგანმავლობაში.

ჩვენ გავესაუბრეთ კოოპერატივების საკმაოდ დიდ რაოდენობას - სხვადასხვა სასოფლო-სამეურნეო სექტორში და იმერეთის ყველა მუნიციპალიტეტში (აგარდაქალაქიუთაისისა). ეს საკმარისი იყო საკმაოდ დეტალური აღქმის ჩამოყალიბებისთვის იმიასთან დაკავშირებით,

თუროგორმუშაობენკოოპერატივებიიმერეთშიდარაარისმათიგამოწვევებისაჭიროკვალიფიკაციისადაუნარებისმქონეთანამშრომლებისმოძიებაში.

კვლევებისჩასატარებლადჩვენდავიქირავეთგამოცდილიინტერვიუერები, რომლებიცასევემუშაობდნენსაქსტატისადასხვადასხვაკვლევითიკომპანიებისთვის. რესპონდენტებსდაურიგდათთანხმობისფორმებიდაგანემართავკვლევისმიზანი. მასშემდეგ, რაცკვლევისმონაცემთაშეყვანადაგანხილვადასრულდა, ჩვენგანმეორებითდავუკავშირდითრესპონდენტებისდაახლოებით 10%-სიმისათვის, რომარყოფილიყოშეცდომებიმონაცემთაშეგროვებისდამონაცემთაშეყვანისპროცესებში.

მონაცემთა შესაგროვებლად გამოყენებული საშუალებების შესახებ ინფორმაცია მოცემულია დანართში.

ზოგადი ინფორმაცია და სიტუაცია დასაქმების მხრივ იმერეთში

იმერეთის საქართველოს ერთ-ერთი უდიდესი რეგიონია, სადა ცქვეყნის მთლიანი მოსახლეობის 16% ცხოვრობდა, რომელსაც ცქვეყნის ტერიტორიის 19% უკავია. იგი მდებარეობს ცქვეყნის ცენტრში და მოიცავს ცქვეყნის სიდიდით მეორე ქალაქს ქუთაისს, სადა ცვანთავსებულა საქართველოს პარლამენტი და საერთაშორისო აეროპორტი. რეგიონი გეოგრაფიულად საკმაოდ მრავალფეროვანია, თუმცა ძირითადად კონცენტრირებულია დაბლობზე. იგი მოიცავს 12 ტერიტორიულ ერთეულს: ქუთაისის, ბაღდათის, ვანის, ზესტაფონის, თერჯოლის, სამტრედიის, საჩხერის, ტყიბულის, ჭიათურის, წყალტუბოს, ხარაგაულის, ხონის. გარდა ამისა, ამ 12 ქალაქსაქვს 532 სოფელი. მოსახლეობის 48% ცხოვრობს ქალაქად, ხოლო 52% სოფლად. შედარებისთვის, საქართველოში, ჯამში, მოსახლეობის 54% ცხოვრობს ქალაქად და 46% სოფლად. იმერეთში არსებობს დაახლოებით 122,000 პენსიონერი (იმერეთის მოსახლეობის 17%) და 71,000 მიზნობრივი სოციალური დახმარების მიმღები პირი (იმერეთის მოსახლეობის დაახლოებით 10%).

როდესაც მხედველობაში ვიღებთ მრომის ბაზრის მოთხოვნებს, რეგიონისთვის ყველაზე მნიშვნელოვანია ბაზისოსტატისტიკაზე ბაუმუშევრობის მაჩვენებელი სტატისტიკა. იმერეთის რეგიონის საერთო ბაუმუშევრობის დონე 10%, ხოლო ცქვეყნის მასშტაბით მაჩვენებელი 2014 წელს 12% იყო ეროვნული სტატისტიკის მიხედვით. მიუხედავად ამისა, ეს მაჩვენებელი მოიცავს ბევრსეთა დამიანს, რომელიც კვირაში მხოლოდ რამდენიმე საათის განმავლობაში მუშაობს სასოფლო-სამეურნეოს ან სხვა მიწისთვის და შედეგად, ხშირად არ განიხილება ძალიან მნიშვნელოვნად. როგორც მრავალმა სხვა გამოკითხვამაჩვენა, ამჯგუფის წევრების უმეტესობა არ განიხილავს საკუთარ თავს "დასაქმებულად".

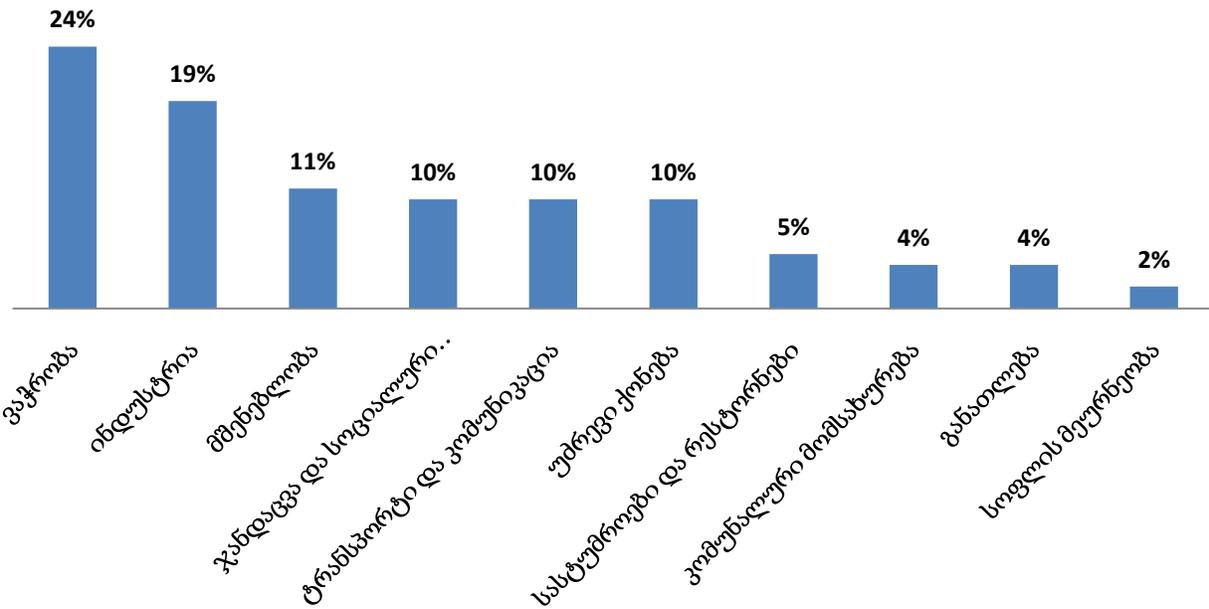
აქედან გამომდინარე, იმისთვის, რომ სიღრმისეულად ვიცოდეთ ბაუმუშევრობის დონე, საჭიროა ამ საბაზისო მონაცემების მიღება. სამწუხაროდ, არ არსებობს სოფიციალური წყარო, რომელიც უზრუნველყოფს ბაუმუშევრობის მონაცემების რეგიონების მიხედვით დაყოფას; აქედან გამომდინარე, არ არსებობს სოფიციალურისტატისტიკური მონაცემები იმერეთისთვის.

ეროვნული დონის მონაცემები მაინცი ძლევა გარკვეული და სკენის გაკეთების შესაძლებლობას სოფლად დასაქმების მდგომარეობასთან დაკავშირებით იმერეთის მასშტაბით.

საქართველოს ეროვნული სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით, მართალია, ეროვნული დასაქმების მაჩვენებელი 12%-ია, მაგრამ უმუშევრობის მაჩვენებელი გაცილებით უფრო მაღალია ქალაქად (22%), ვიდრე სოფლად (5%). თუმცა, როგორც ემოთა დინიშნა, სოფლის სტატისტიკური მაჩვენებელი ივარაუდება, რომ არაზუსტია, რადგან აცხადებს "დასაქმებულად" კლასიფიცირებული პირი "მუშაობს" საარსებო მინიმუმზე სოფლის მეურნეობაში. ამ კვლევისთვის უფრო რეალური ანაზღაურება დასაქმების მასშტაბით შრომისუნარიანი მოსახლეობის მხოლოდ დაახლოებით 35% ეწევა; სოფლად უარესი მდგომარეობაა - მხოლოდ 20%-ს (ხუთი შრომისუნარიანი პირიდან ერთი) აქვს ხელფასი ან ისამსახური. უფრო მეტიც, წინაკვლევა ცხადყოფს, რომ დამიანების უმეტესობას სურს ხელფასი ან ისამსახური და თვით დასაქმება მათთვის ნაკლებად მიმზიდველია. ეს ანალიზი ცხადყოფს, რომ დასაქმების სურათი გაცილებით მძიმეა სოფლად: უმუშევრობის დონე წარმოუდგენლად მაღალია დარეალის ტურიზმის ბათობად ირსეულის ამ უმაო სპონსისა - ძალიან დაბალი.

სამწუხაროდ, ამ ეროვნულ სტატისტიკას ასევე არ გააჩნია დარგობრივი მონაცემები და ის დარგობრივი მონაცემები, რომლებიც აქვს საქსტატს, არ არის საკმარისი იმისთვის, რომ უზრუნველყოს სოფლად ვითარების გარკვევა. საქსტატია ტარებს "რეგისტრირებული დამოქმედის აწარმოების" გამოკითხვას, რაც არ უზრუნველყოფს რეგისტრირებულ ბიზნესში დასაქმებულების დარგობრივი ჩაშლას. თუმცა, ეს კვლევა აქვეყნის მასშტაბით აქტიურის ამ უმაო ძალის მხოლოდ 551,000 (28%) სუბიექტს მოიცავს, და აქარშედი ან ბანკები, საჯარო მოხელეები ან საარსებო მინიმუმზე მომუშავე ფერმერები, რომლებიც შეყვანილი არიან "სხვა გვარად დასაქმებულის" კატეგორიაში.

გრაფიკი 1: საქართველოში 2015 წელს ეკონომიკურის საქმიანობის ტიპის ბიზნესში დასაქმებულთა რაოდენობა

წყარო: საქსტატის ბიზნესის რეესტრი, ხელმისაწვდომია ვებგვერდზე http://www.geostat.ge/index.php?action=page&p_id=212&lang=eng (ბოლოს ნანახია 2016 წლის 28 თებერვალს)

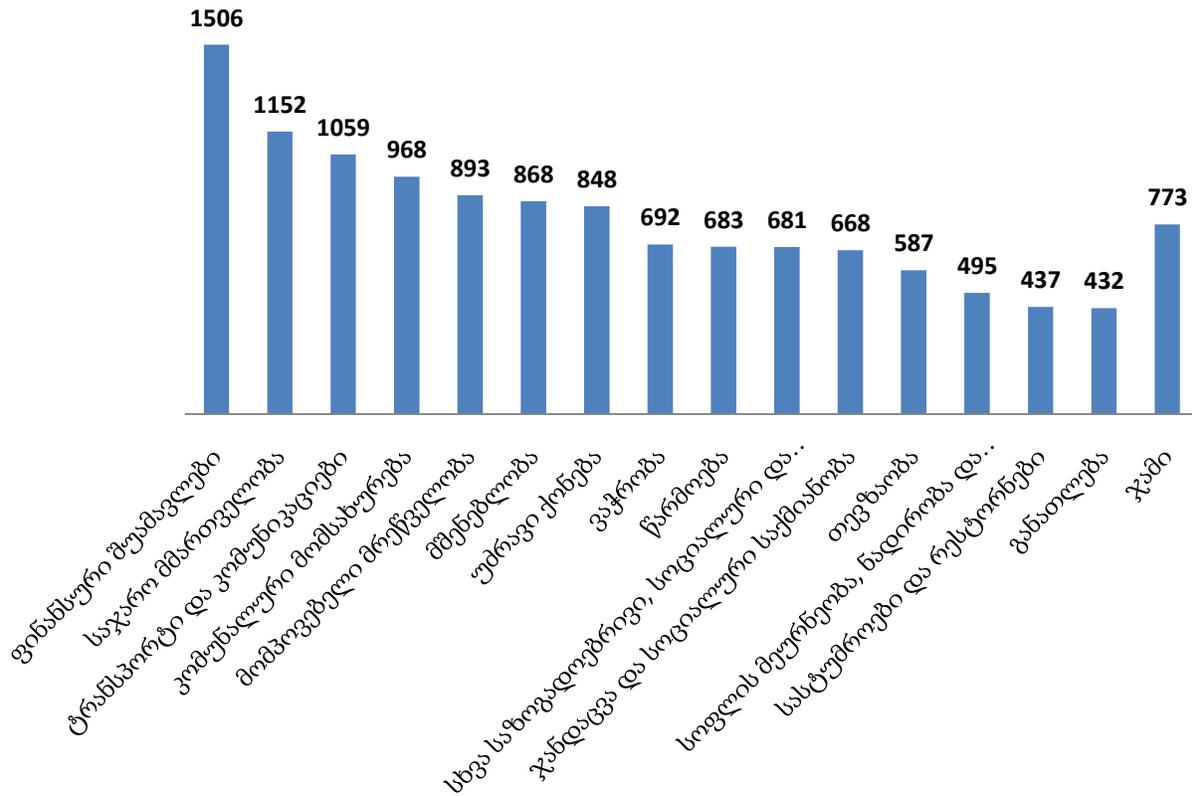
აღნიშნული კვლევიდან საჯარო მოხელეების და ბანკის თანამშრომლების გამორიცხვამნიშვნელოვნად არასრულსურათს გვაძლევს სოფლის მოსახლეობის დასაქმების კუთხით, მთავრობა, როგორც წესი, ყველაზე დიდი დასაქმებელია სოფლად (მაგალითად, მასწავლებლები, პოლიცია, სამხედრო მოსამსახურეები და ა.შ.) და ბანკებიც შირად მნიშვნელოვან დასაქმებულს წარმოადგენენ.

ამ მოცემულობის გათვალისწინებით, საქსტატის მონაცემების ანალიზი მიუთითებს, რომ არასა სოფლო-სამეურნეო და არა-ფინანსურ რეესტრირებულ ბიზნესში დასაქმების დარგობრივი განაწილება მშპ-ს დარგობრივი განაწილების მსგავსია, გამონაკლისს წარმოადგენს ფორმალური დასაქმება სოფლის მეურნეობაში. საქსტატის მონაცემებით, იმადამიანთა რიცხვი, რომლებიც ფორმალურად არიან დასაქმებულნი სოფლის მეურნეობაში, ქვეყნის მასშტაბით დაახლოებით 10,000-ია.¹

ეროვნული დონის მონაცემები დარგის მიხედვით ხელფასთან დაკავშირებით აჩვენებს, რომ სოფლის მეურნეობის სფეროში დირსეული ცხოვრების ალბათობა დაბალია. სხვა საქსტატის ტიკის მსგავსად, საქსტატის მონაცემები ცარში ეცავს ინფორმაციას რეგიონების მიხედვით.

¹ საქსტატი (2015), ბიზნესის რეესტრი, ეკონომიკური საქმიანობის მიხედვით დასაქმებული პირების რაოდენობა http://geostat.ge/?action=page&p_id=211&lang=geo

გრაფიკი 2: საშუალონომინალურიხელფასისექტორისმიხედვითლარებში, 2014 წლისსაქსტატისბიზნესისრეესტრი

საქსტატისმონაცემებისმიხედვითეკონომიკისყველასხვასექტორთანშედარებითსოფლისმეურნეობასერთ-ერთიყველაზედაბალისახელფასომჩვენებელიაქვს. შედარებითდაბალხელფასშიიმდებანაწილობრივგანპირობებულიიყოსიმით, რომანაზღაურებადისასოფლო-სამეურნეოსამუშაოსდიდინაწილიფიზიკურიშრომისტიპისსამუშაოსგანეკუთვნება. აღსანიშნავია, რომსაბანკოსაქმისგამოკლებით, საჯაროადმინისტრაციისსაუკეთესოდანაზღაურებადისექტორიდათუგავითვალისწინებთქვეყნისმასშტაბითდასაქმებისშესაძლებლობებსდამისუსაფრთხოებას, საჯაროსექტორშისამუშაოადგილებიუაღრესადმიმზიდველია.

სასოფლო-სამეურნეოპროფესიულიგანათლებისუზრუნველყოფა

პროფესიულიგანათლებისუზრუნველყოფაეროვნულდონეზე

პროფესიულიგანათლებასაქართველოშიიმედიდებამეთავაზებულიიყოსსახელმწიფოდაკერძოსტრუქტურებისმიერ.

არსებობსსამისახისპროფესიულისაგანმანათლებლოდაწესებულებები:

პროფესიულიგანათლებისცენტრები,

უნივერსიტეტები,

რომლებიცითვალისწინებენპროფესიულსაგანმანათლებლოპროგრამებსდასკოლებისპროფეს

იულისაგანმანათლებლოპროგრამები.

მათგანყველაზედიდიდაყველაზეპრიორიტეტულიარისპროფესიულიგანათლებისცენტრები, რომელთაგან 17 არისსახელმწიფოდა 72 კერძოსუბიექტი. საქართველოსგანათლებისადამეცნიერებისსამინისტრომმოგვაწოდადეტალურიმონაცემები 16

სახელმწიფოპროფესიულიგანათლებისცენტრშიპროგრამებისადასტუდენტებისრაოდენობის შესახებ, თუმცაკერძოპროფესიულისაგანმანათლებლოცენტრებისადაუნივერსიტეტებისპროფესიული საგანმანათლებლოპროგრამების (სახელმწიფოდაკერძო) შესახებინფორმაციაარარისცენტრალიზებული.

გრაფიკი 3: სახელმწიფოდაკერძოპროფესიულისაგანმანათლებლოცენტრებირეგიონებისმიხედვით. 2015 წლისგანათლებისადამეცნიერებისსამინისტროსმონაცემები

რეგიონი	სახელმწიფო	კერძო	სულ
თბილისი	5	37	42
იმერეთი	1	13	14
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	3	4	7
აჭარა	2	4	6
შიდა ქართლი	1	5	6
ქვემო ქართლი	1	4	5
სამცხე-ჯავახეთი	1	3	4
კახეთი	1	2	3
გურია	1	0	1
რაჭა	1	0	1
სულ	17	72	89

ცხრილიაჩვენებს, რომყველაზემეტეპროფესიულიგანათლებისცენტრითბილისშიაკონცენტრირებული. იმერეთშიარის 14 პროფესიულიგანათლებისცენტრი, რომელთაგანმხოლოდ 1 (იბერიაკოლეჯი, პროექტისპარტნიორი) არისსახელმწიფოპროფესიულიგანათლებისცენტრი. ეროვნულიმასშტაბით, სახელმწიფოდაკერძოსაგანმანათლებლოდაწესებულებებს 33 სასოფლო-სამეურნეოპროგრამააქვთმთელიქვეყნისმასშტაბით.

პროფესიულიგანათლებისცენტრებისგარდასაქართველოშიარსებობს 13 უნივერსიტეტი, რომლებსაცაქვთპროფესიულისაგანმანათლებლოპროგრამები. იმერეთში 2 სახელმწიფოუნივერსიტეტი, რომელსაცაქვსმნიშვნელოვანისასოფლო-სამეურნეოპროფესიულიგანათლებისპროგრამები, არისაკაკიწერეთლისსახელმწიფოუნივერსიტეტი (აწსუ) დათბილისისსტექნიკურიუნივერსიტეტისდიდიჯიხიაიშისკოლეჯი. ორივეესინსტიტუტარიანადადამიანიგაჭირვებაშიპროექტისპარტნიორები.

ბოლოწლებისგანმავლობაშიპროფესიულიგანათლებისსექტორიგახდამთავრობისადასაერთა შორისოდონორიორგანიზაციებისპრიორიტეტი. სახელმწიფოდაფინანსება 2011 წელსარსებული 6.5 მლნლარიდან 35.8 მლნლარამდეგაიზარდა 2016 წელს. შემუშავდა 2014-

2020 წლების ამბიციური პროფესიული განათლების ადამოწმების სტრატეგია, რომ შესაბამისობაში მოვიდეს რომის ბაზრის ცვალებად დინამიკასთან. პოლიტიკის ძირითადი ცვლილება უკავშირდება ე.წ. საგანზე დაფუძნებული მიდგომა დანაშაულებული პროფესიული განათლების სტემაზე გადასვლას. აღნიშნულის იდეისაა, რომ ახალის სტემით სტუდენტები არ არიან ვალდებული, გაყვნი ფიქსირებულ საგნებს, რომლებიც შემუშავებულია სახელმწიფოს მიერ. ნაცვლად ამისა, პროფესიის ფარგლებში ახლამათ შეუძლიათ აირჩიონ მთელი რიგის ხვდას ხვამოდული მათი კონკრეტული ინტერესებისა და სპეციალობის გათვალისწინებით, ხოლო უარყოფის ეთისაგნები, რომლებიც აცისინი არიან და ინტერესებული. მაგალითად, ვეტერინარიის სპეციალისტები ვალდებული არიან იქნებან შეისწავლოს ყველა საგანი, არამედ მათე ქება თმანსი, რომ მიიღონ სპეციალიზაცია ფრინველის, პირუტყვის ან სხვა სპეციალობებზე.

მაგალითად, თუ შევადარებთ ვეტერინარულის ამ სახურის სპეციალისტის პროგრამის საგნებს ადამოდულს, აღმოვაჩინოთ, რომ მოდულის პროგრამა გვთავაზობს უფრო მეტ სპეციალობას პროგრამის ფარგლებში და, ფაქტობრივად, საგანზე დაფუძნებულ პროგრამასთან შედარებით, რომელიც წარმოადგენს უფრო თეორიულ კურსს, არის კომპეტენციებზე დაფუძნებული:

ვეტერინარული მომსახურების სპეციალისტი			
საგანზე დაფუძნებული		მოდულზე დაფუძნებული	
პროფესიის საპეციალური საგნები	ფარმაკოლოგია და ტოქსიკოლოგია	ცხოველის ბიოლოგიური მახასიათებლები	საგანდებულ მოდულს
	ზოოტექნიკის პრინციპები	ცხოველთა დაავადებების დიაგნოსტიკა	
	ანატომია და ფიზიოლოგია	ცხოველთა დაავადებების ზოგადი პროფილაქტიკა	
	კვება და მოვლა	ცხოველთა დაავადებების სპეციალური პროფილაქტიკა	
	ეპიზოოტოლოგია და პარაზიტოლოგია	ცხოველთა დაავადებების მკურნალობა	
	თერაპია	პირველადი ვეტერინარული დახმარება	
	ქირურგია და გინეკოლოგია	ცხოველთა სასაკლავო ვეტერინარული ზედამხედველობა	
	პროფესიული განათლების ტრენინგები	საჭმლის და წყლის რეზერვუარების დაცვა	
	ტრენინგები საწარმოში	უსაფრთხო შრომა და გარემოს დაცვა	
ზოგადი საგნები	მეწარმეობა	საკვების უსაფრთხოება	საგანდებულ მოდულს
	უცხო ენა	ვეტერინარიის ბიოქიმიური პრინციპები	
	IT და კომუნიკაცია	ვეტერინარული აქტივობების დაგეგმვა	
	გაცნობითი ტრენინგი		ზოგადი მოდულს
	ტრენინგები საწარმოში		
	ინდივიდუალური პრაქტიკული პროექტი		
	კომუნიკაცია		ზოგადი მოდულს
	მეწარმეობა		
	პერსონალური და ინტერ პერსონალური უნარები		
	რაოდენობრივი ცოდნა		არჩევითი მოდულს
	IT		
	უცხო ენა		
	კატის და ძაღლის დაავადებები მათი მკურნალობა და პროფილაქტიკა		არჩევითი მოდულს
	ფრინველის დაავადებები მათი მკურნალობა და პროფილაქტიკა		
	ფუტკრის დაავადებები მათი მკურნალობა და პროფილაქტიკა		
	თევზის დაავადებები მათი მკურნალობა და პროფილაქტიკა		

მოდულარული მიდგომის განვითარება ხდება დარგობრივ საბჭოებსა და დარგობრივ სამუშაო ჯგუფებში კერძო სექტორთან თანამშრომლობის გზით.

პროფესიული განათლების მიმდინარე ტენდენციამ იმართულია დღეს გამოყენებული საგანზე და ფუძნებული მიდგომიდან კომპეტენციაზე დაფუძნებული მოდულის პროფესიულს ტანდარტზე შეგადასვლისკენ (საქართველოშიამჟამად 54 ასეთი სტანდარტი არსებობს).

² საქართველოს განათლების ადამცნიერების სამინისტრო (2015), პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებების მონაცემთა ბაზა; განათლების ხარისხის გაუმჯობესების ეროვნული ცენტრი (2015), სასოფლო-სამეურნეო პროფესიული სტანდარტები.

2015

წელს მხოლოდ ერთი მოდულზე ორიენტირებული სოფლის მეურნეობის პროფესიული სტანდარტების წყება და მტკიცება: მეფუტკრეობა. კიდევ რვა სტანდარტი ამჟამად განხილვის სტადიაშია. თუ შევადარებთ "ძველ" საგანზე დაფუძნებული პროფესიული სტანდარტებისა ხალხობრივად დაფუძნებულ სტანდარტებთან, შევამჩნევთ, რომ სტრუქტურაში რამდენიმე ძირითადი განსხვავებაა:

გრაფიკი 5: თემაზე დაფუძნებული დამოუკიდებელი პროფესიული სტანდარტების შედარება. "ძველი" და "ახალი" პროფესიული სტანდარტების შემადგენელი ნაწილები

კრიტერიუმები	საგანზე დაფუძნებული პროგრამები
პროგრამების სტრუქტურა	<ul style="list-style-type: none"> პროფესიული საგნები ზოგადი საგნები (მაგ.: კომპიუტერული უნარები, უცხო ენა, კომუნიკაციის ფსიქოლოგია, მეწარმეობის პ...
დოკუმენტის სტრუქტურა	<p>ჩამოთვლის ცოდნასა და უნარებს რაიმე ლოგიკური თანმიმდევრობის გარეშე შემდეგი კატეგორიების მიხედვით:</p> <ul style="list-style-type: none"> ცოდნა და გაგება ცოდნის პრაქტიკაში გამოყენება დასკვნითი უნარები კომუნიკაციის უნარები სწავლის უნარები ღირებულებები
დარგობრივისა და მათემატიკის უნარების სია	არშეიძლება
შეფასების სტანდარტი და პროცესის აღწერილობა	არშეიძლება
შემფასებლის ინსტრუქცია	არშეიძლება
შემფასებლის ჩანაწერის ფორმა (ცოდნა, პროცესი, პროდუქტი ან შედეგი)	არშეიძლება
კომპეტენციის შეფასების ფორმა	არშეიძლება
ზოგადი ჩარჩო დოკუმენტი	არშეიძლება
ცოდნა და უნარები	<p>ძალიან დეტალურია, მაგრამ თითქმის ყოველგვარი ლოგიკური თანმიმდევრობის გარეშე და დაკავშირებული უნარების ძალიან ცირკულარული ანტიკომპლექსური თეორიული და პრაქტიკული საფუძვლები უნარების სავარჯიშოებისთვის. ერთმანეთის განსხვავებას უნარებს და ცოდნას მაგრამ თითქმის ერთნაირი განმარტებებით თუ როგორ უნდა დააკეთოს რაღაც" vs "აკეთებს იმ რაღაცას".</p>

რომ შევჯამოთ, ახალი მოდულარული სტანდარტების საერთო სტრუქტურა და მინიმალური მნიშვნელობა, რომლის არამხოლოდ უფრო გასაგებია მოსწავლისთვის და უკეთესად ადაპტირებულია უმცირეს ასაკში, უმეტეს შემთხვევაში უძლიერეს პროგრამას, არამედ, ასევე ადაპტირებულია მშენებლისთვის, როგორც შემფასებლის ძირითადი სახელმძღვანელო. უფრო მეტიც, თითოეული პროგრამის დონე შექმნილია და მსაქმებელთა და ექსპერტთა პირდაპირი ჩივილის საფუძველზე. მოდულარული პროგრამა ასევე მოითხოვს პროფესიული განათლების მასწავლებლის უფრო მეტ ჩართულობას სასწავლო პროგრამების შემუშავებასა და შეფასებაში. როგორც იხილება, ასევე აწესდება გეგმავანი პროგრამების მოდულარული პროგრამების დაწყებას 2016 წელს.

სასოფლო-სამეურნეო პროფესიული განათლების პროვაიდერები იმერეთში

ადამიანი გაჭირვებაში პროექტის პარტნიორი აგრარული პროფესიული განათლების კურსები იმერეთში მოიცავს საზოგადოებრივ კოლეჯ იბერიასა და აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის (აწსუ) სოფლის მეურნეობის ფაკულტეტს. არსებობს ასევე აგრო-ტექნიკისა და კვების წარმოების ტექნოლოგიური კოლეჯი, რომელიც მოქმედებს საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ეგიდით სოფელ დიდ ჯიხაიში (სამტრედია); ეს დაწესებულება არ არის პროექტის პარტნიორი, მაგრამ მნიშვნელოვან როლს თამაშობს სასოფლო-სამეურნეო პროფესიული განათლების შეთავაზებაში რეგიონში. ეს ნაწილი დეტალურად განიხილავს ამ ინსტიტუტებს.

საზოგადოებრივი კოლეჯი იბერია

საზოგადოებრივი კოლეჯი იბერია ჩამოყალიბდა 2006 წელს ქუთაისის სკრების ადამოდელოგიის დეპარტამენტის რეორგანიზაციის საფუძველზე. 2007 წლიდან კოლეჯს დაეკავშირება რაბაღდათის პროფესიული სასწავლებელი, როგორც ფილიალი. ბაღდათის რეგიონის გეოგრაფიული მდებარეობისა და ბუნებრივი რესურსების გათვალისწინებით 2009 წლიდან აღნიშნულ ფილიალში სტუდენტთა სწავლება განხორციელდა მემცენარის, მეფუტკრის და ავტომობილის ზეინკლის პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამებზე. საზოგადოებრივი კოლეჯი იბერია-სორი ვეფილიალში სულ 489 სტუდენტის სწავლობს, საიდანაც ბაღდათის ფილიალში სწავლობს 21 სტუდენტი, აქედან 15 სწავლობს მეფუტკრეობას. ყველაზე ხანა ღაზრდას სტუდენტ მეფუტკრეობის სპეციალობაზე არის 21 წლის.

მართალია, იმერეთში ფუტკრის სკების სულ 4% მდებარეობს, მაგრამ მეფუტკრეობა ამ რეგიონში სწრაფად მზარდის ფეროა, რომელსაც ხშირად აქვს დონორების მხარდაჭერაც. აღნიშნულის აქმიანობას კმარის ადკარგ ტექნიკურ ცოდნას და ტრენინგს მოითხოვს, რაც პროფესიული განათლების ადამომზადების პროგრამებისთვის კარგინია დაგია.

ფოკუს გუფში, რომელიც ვენიბერიის სტუდენტებისთვის გააკეთეთ, ხუთი სტუდენტი ბაღდათის ცენტრიდან იყო, ორის სტუდენტი ბაღდათის ანახლოს არსებულის ოფლიდან და ერთი - ქუთაისიდან. რვიდან ექვს სტუდენტს უკვე ჰქონდა უნივერსიტეტის დიპლომი და მხოლოდ ორი მათგანი იყო სკოლის ატესტატით. მონაწილე თაუმრავლესობას უკვე ჰქონდა მცირე, საოჯახო ტიპის მეფუტკრეობის ბიზნესი ან გეგმავდნენ დაწყებას უახლოეს მომავალში. ეს ფაქტები ხაზს უსვამს იმას, რომ ინდივიდუალური ოჯახები ხედავენ შესაბამის სფეროებში პროფესიული განათლების ადამომზადების როლს. ზოგიერთ შემთხვევაში სტუდენტის მიზანი იყო არა მდენად ცოდნის მიღება, რამდენადაც სერტიფიკატის მოპოვება, რაც მათ დაეხმარებოდათ გრანტების მოპოვებაში.

საზოგადოებრივი კოლეჯი იბერია აქტიურად თანამშრომლობს კერძო კომპანიებს ადასაერთაშორის ორგანიზაციებთან, რომელთა შორის არიან UNDP, USAID და NRC. რაც შეეხება კერძო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობას, მათ დადებული აქვთ მეთაურობები 100-ზე მეტ მსხვილ მწარმესთან, მათ შორის, სამისოფლის მეურნეობის სფეროში (საიდანაც ყველა ინდემწარმეა). საზოგადოებრივი კოლეჯი იბერიაში 489 სტუდენტიდან 21 სასოფლო-სამეურნეო პროგრამებზე სწავლობს.

ამჟამად საზოგადოებრივი კოლეჯი ბერია სტუდენტების პროგრამასთან ავსოვს სოფლის მეურნეობის სფეროში,
საიდანაც ორივე ბაღდათის ფილიალში აშეშე მოთავაზებული და წარმოადგენს საგანზე ორიენტირებულ და არამოდულზე ორიენტირებულ სასწავლო კურსებს (2017 წლიდან ყველა პროგრამა მოდულზე ორიენტირებული იქნება).
ეს გულისხმობს მასწავლებლების დიდ შრომას,
მაგრამ თვალისწინებს მეტად კონკრეტულ და ქმედით სასწავლო გამოცდილებას.

მომავლისთვის კოლეჯი აპირებს სასოფლო-სამეურნეო პროგრამების დამატებას, როგორც აფერმერობა, ხილის გადამამუშავების სპეციალისტი, რძის წარმოების სპეციალისტი, ვეტერინარი, მძიმე ტექნიკის მემანქანე და მარცვლეულის მეურნეობის სპეციალისტი.

რაც შეეხება ინფრასტრუქტურას, საზოგადოებრივი კოლეჯი ბერია ქუთაისში ფლობს ძალიან კარგ მენობას, რომლის განახლებაც ამჟამად მიმდინარეობს.
ბაღდათის ფილიალსაც კმაოდ ხალი და კარგად აღჭურვილი მენობა აქვს.
საზოგადოებრივი კოლეჯი ბერია ქუთაისში დაიწყო და ბაღდათში გეგმავს სტუდენტთა საცხოვრებლის მშენებლობას.
ბაღდათის ფილიალში ბოლოდროს მთავრობის განცემი დოგრანტი ფერმის სასაშენებლად, სადაც 20 ძროხა იქნება და განხორციელდება რძის წარმოება შისტუდენტების პრაქტიკული სწავლება.

კოლეჯის ტექნიკურ ბაზასთან დაკავშირებით პრობლემაა, რომ მას არ გააჩნია შესაბამისი მასალებით აღჭურვილი ბიბლიოთეკა და კომპიუტერული ლაბორატორია სარმიწოდება ინტერნეტი, თუმცა, ამჟამად სასწავლო სერვისების დაგეგმვა ილაუხლოებს მომავალში. უფრო კონკრეტულად, მეფუტკრეობისთვის საჭირო აღჭურვილობა მოძველებულია და შესაფერისი პრაქტიკული სწავლებისთვის შეუსაბამოა.

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აგრარული ფაკულტეტი (აწსუ)

აგრარული ფაკულტეტი, რომელიც აწსუ-ში სოფლის მეურნეობის სფეროში პროფესიულ განათლებას ადამომზადებას ხორციელებს, 2011 წელს შეიქმნა ყოფილ სუბტროპიკული მეურნეობის სოხუმის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტთან შერწყმის შედეგად. სულაწსუ-ში 430 სტუდენტის გადის პროფესიულ სწავლებას სხვადასხვა ფაკულტეტზე. აგრარული ფაკულტეტი 10 სპეციალობას ითვალისწინებს, საიდანაც ექვსი მიეკუთვნება სოფლის მეურნეობის სფეროს. აგრარული ფაკულტეტის მხოლოდ ორმა პროგრამამ გამოიწვია სტუდენტების ინტერესი: აგრარული ლოგისტიკა (საფეხური 4 და საფეხური 5; 60 სტუდენტი ჯამში) და ჰიდროელექტროსადგურების მშენებლობის ტექნიკოსი (15 სტუდენტი). ბიზნესის ადმინისტრირების ფაკულტეტის ევეთვალისწინებს სოფლის მეურნეობასთან დაკავშირებულ კურსებს, როგორც ააგრო ბიზნესის მენეჯმენტი (რომელსაც ამჟამად 30 სტუდენტი სწავლობს). ჩვენ გადავამოწმეთ მეფასებისა და გამოცდების ეროვნული ცენტრის (გამოცდების ეროვნული ცენტრის) მონაცემები და 2015-2016 წლების განმავლობაში აწსუ-მ გამოაცხადა მხოლოდ 7 პროგრამა, საიდანაც 3 არის სასოფლო-სამეურნეო ხასიათის (2 შემოთავაზებული სასოფლო-სამეურნეო ფაკულტეტის მიერ და 1

შემოთავაზებულია ბიზნესის ფაქტორული ტექნიკის მიერ). სხვა პროგრამები არ ფუნქციონირებს,
როგორც უნივერსიტეტის ამბობს, არყოფილა მათზე მოთხოვნა,
როდესაც პროგრამები გამოცხადებული იყო. აწესდება განხილვის სასოფლო-
სამეურნეო კურსების, მათ შორის, მეურნეობის, მეზღვეობის დამეფუტკრეობის დამატებას.

აღსანიშნავია, რომ პროფესიული განათლების დამომზადების პროგრამის სტუდენტების შირადარი ანპირები,
რომლებიც ცვერში ძველ სუმა ლესასწავლებლებში მისაღები გამოცდების ჩაბარება და სანაცვლო
დშესთავაზეს აღნიშნულ პროგრამებზე სწავლება. აგრო
ლოგისტიკის პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამის 60
სტუდენტი დანთხუთმეტი ანამჟამად სწავლობს უნივერსიტეტში ანუ კვაქვთხარისხი მიღებულ
ი, როგორც წესი, სოფლის მეურნეობასთან ან ლოგისტიკასთან დაკავშირებულ პროგრამაზე.

რაც შეეხება ინფრასტრუქტურას, აგრარული ფაქტორული ტექნიკის
სმთავარი კამპუსის განგანცალკეებულ ია დამდებარეობს ქუთაისის სხვა ნაწილში.
ფაქტორული ტექნიკის შენობა ძველია და უნივერსიტეტის სხვა ფაქტორული ტექნიკის შენობები თუ ფროცუდმ
დგომარეობაშია. მასარგა აჩნია გათბობის სისტემა,
ინტერნეტი და საკმარისი რაოდენობის კომპიუტერები.
სასწავლო მასალების შირად მოძველებულია, არარსებობს ლაბორატორია ან ადგილი,
სადაც პროფესიული განათლების დამომზადების პროგრამის სტუდენტები შეძლებენ პრაქტი
კულტურის ინგებს.

დიდი ჯიხაიშის სასურსათო ტექნოლოგიების კოლეჯი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი
მართალია, დიდი ჯიხაიშის კოლეჯი არ წარმოადგენს პროექტის პარტნიორს,
მაგრამ ის რეგიონში პროფესიული განათლების მნიშვნელოვანი მიმწოდებელია და გააჩნია ხუთი
სასოფლო-სამეურნეო პროგრამა, რომელზეც 167 სტუდენტი სწავლობს.
კოლეჯის მიერ შემთავაზებული სპეციალობებია: სურსათის წარმოების ტექნოლოგია,
მელიორაციის სპეციალისტი, ტრაქტორის მემანქანე, დავეტერინარიის სპეციალისტი.
ისინი ასევე გეგმავენ ფერმერობის დამეფუტკრეობის სპეციალობების დამატებას.

რაც შეეხება ინფრასტრუქტურას, დიდი ჯიხაიშის კოლეჯი უფრო კარგი პირობებშია,
ვიდრე შემოთავაზებული ლიორის უბიექტი. კოლეჯი ფლობს 31
ჰამიწის ნაკვეთს პრაქტიკული კურსებისთვის. შენობა და აღჭურვილობა ძველია,
მაგრამ არსებობს მათი განახლების გეგმები.
როგორც საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ნაწილი,
კოლეჯი იღებს დახმარებას უნივერსიტეტის განგანახლების სამუშაოებისა და სტუდენტებისთვის
სსაცხოვრებლისა შენების მიზნით.
ამჟამინდელისა ცხოვრებელია ფხაზეთიდან იძულებით გადაადგილებულ პირებსა და კავებ
ული.

იმერეთის სოფლისმეურნეობის სექტორის შრომის ბაზრის საჭიროებების რუკის შედგენა

დანარჩენისა ქართველოს მსგავსად, იმერეთის სოფლისმეურნეობა ორი მსხვილი მიმართულების ბიზნესად შეიძლება დაიყოს. ერთის მხრივ, არსებობენ სოფლისმეურნეობის მსხვილი კომერციული მწარმოებლებისაკმაოდ დიდი ინვესტიციები თადაგარკვეული კომპეტენციით, რომლებიც მთლიანად ორიენტირებული არიან მწარმოებულის პროდუქციის ბაზრისთვის მიყიდვაზე. მეორეს მხრივ, არსებობენ შედარებით მცირე ფერმერები, რომლებსაც, როგორც წესი, ძალიან მცირე ზომის მიწის ნაკვეთები, ნაკლები კომპეტენცია და ცოტარესურსია ქვით ინვესტიციების განხორციელებისთვის.

ეს დაყოფა წარმოადგენს გამოწვევას ყველა იმადამიანისთვის, ვისაც ურსკვლევ იწარმოება იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ ხდება სოფლისმეურნეობის სექტორში ჩართვა. პროფესიული განათლების კუთხით, წინაკვლევამ აჩვენა, რომ დიდი კომერციული მწარმოებლებს ხშირად უნდა თმალა ჰქვავალი ფიციურის სოფლისმეურნეობის ექსპერტები, მაგრამ ისინი წარმოადგენენ საერთო სოფლისმეურნეობის სექტორის ძალიან მცირე ნაწილს. პირიქით, სოფლისმეურნეობის სექტორი ძირითადად შედგება ძალიან მცირე ფერმერებისგან, რომლებსაც ძალიან მცირე ინტერესია ქვით, ან საერთოდ არ არიან დაინტერესებული ფორმალური პროფესიული განათლების მიღებით. თუმცა, რადგან ანცისინი წარმოადგენს სექტორის უდიდეს ნაწილს, მნიშვნელოვანია, რომ ანგარიში გაეწიოს მცირე ფერმერთა საჭიროებებს, რადგან მათი დაკმაყოფილება შესაძლებელია ან პირდაპირ არაფორმალური პროფესიული განათლების ან არაპირდაპირი ფორმალური პროფესიული განათლების საშუალებით, რასაც ქვემოთ განვიხილავთ.

მცირე საოჯახო ტიპის ფერმებისა ქართველოს მასშტაბით ძალიან გვანან ერთმანეთს. როგორც წესი, მცირე საოჯახო ტიპის ფერმების მიწის ნაკვეთი 1 ჰა-ზე ნაკლებია, რამდენიმე მიწის ნაკვეთზეა განლაგებული, რომლებიც შესაძლოა, არც ესაზღვრებოდეს ერთმანეთს და საერთოდ ახლოსაც არ იყოს ერთმანეთთან. ასეთი მცირე საოჯახო ტიპის ფერმებისა ქართველოს მასშტაბით ძალიან გვანან ერთმანეთს და, როგორც წესი, მოიცავს 2-5 ძროხას, რომლებიც ხბოს იგებენ გაზაფხულზე და აწარმოებენ ხალრძეს აპრილიდან ოქტომბრამდე პერიოდში.

ზოგჯერ ხბოებს კვებავენ მავეფერმებში ან ყიდიან მსხვილ ფეხარქოსან იპირუტყვი თმოვაჭრეებზე ეიმ მიზნით, რომადრეულს ეზონზე გამომიშონ გარკვეული ნაღდი ფული ან კლავენ მოხმარების მიზნით. საქართველოში მსხვილ ფეხარქოსან იპირუტყვის ძირითადი დანიშნულება რძის წარმოებაა, რომელიც გამოიყენება ზაფხუთა კვებისთვის ან ყველის წარმოებისთვის. მცირე საოჯახო ტიპის ფერმერებს, როგორც წესი, ასევე ჰყავთ მცირე რაოდენობის ღორები და შინაური ფრინველები. მათ მოჰყავთ ხოს ტნეულიც,

როგორცაკარტოფილი, ხახვი, პომიდორიდაყურძენიღვინისდასამზადებლადისევე, როგორცხილი, თუნაკვეთხეარსებობსხილისხეები. ამპროდუქტებისუმრავლესობასახლშიმოიხმარება.

რადგანაცესჯგუფიწარმოადგენსსაქართველოსსასოფლო-სამეურნეოწარმოებისაბოლოოტურუმრავლესობას, ამსექტორისეროვნულიპროფილითვალისწინებსმცირეფერმერებისსაჭიროებებისგონივრულშეფასებას. ამანგარიშიშიზნებისთვისჩვენამომიხილვასშევაკვებთმცირეფერმერების (გამოკითხვა) დაკოოპერატივების (ჩაღრმავებულიინტერვიუები) პირველადიკვლევით, ესუკანასკნელიგამოყენებულიიქნაუფროსერიოზულიფერმერებისიდენტიფიცირებისინსტრუმენტად .

აგრარულსექტორისპროფილი

სასოფლოსამეურნეოპროფილისდეტალურისურათისშექმნაიმერეთისოფიციალურისტატისტიკითგარკვეულწილადპრობლემატურია. სასოფლო-სამეურნეოპროდუქციისმონაცემებისსაიმედოობასაეჭვოა, რადგანაცსაქსტატისდასაქართველოსოფლისმეურნეობისსამინისტროსურთიერთსაპირისპირომონაცემებიაქვთ. მეორე, საქსტატიიმერეთსაერთიანებსრაჭა-ლეჩხუმსადაქვემოსვანეთთან. თუმცა, ესორიმაღალმთიანირეგიონისაკმაოდმცირეზომისააიმერეთთანშედარებითდანაკლებადსავარაუდოა, რომმნიშვნელოვნადშეცვლისსაშუალომაჩვენებელს. აღნიშნულისგათვალისწინებით, ოფიციალურისტატისტიკამიუთითებს, რომიმერეთიდიდირაოდენობითმარცვლეულის, ბოსტნეულისდახილისსაკმაოდმნიშვნელოვანიწარმოებელია (იხ. ცხრილიქვემოთ).

გრაფიკი1: სოფლისმეურნეობისპროდუქციისწარმოება იმერეთში და საქართველოში (ათასიტონა) . საქსტატის 2010-2014წლისმონაცემები.

		2010	2011	2012	2013	2014
სიმინდი	იმერეთი	45	67	66	100	64
	საქართველო	141	270	267	364	347
	იმერეთისწილი	32%	25%	25%	27%	18%
ბაღჩეული	იმერეთი	9	10	11	14	14
	საქართველო	41	43	37	66	86
	იმერეთისწილი	22%	24%	29%	21%	17%
ლობიო	იმერეთი	0	1	1	2	1
	საქართველო	6	9	10	11	9
	იმერეთისწილი	7%	16%	13%	23%	11%
ყურძენი	იმერეთი	25	26	36	37	12
	საქართველო	121	160	144	223	225
	იმერეთისწილი	21%	16%	25%	16%	5%
თხილი	იმერეთი	2	5	3	6	4
	საქართველო	29	31	25	40	37

	იმერეთისწილი	8%	15%	14%	14%	10%
ხილი	იმერეთი	17	12	18	17	11
	საქართველო	138	201	201	272	256
	იმერეთისწილი	13%	6%	9%	6%	4%

მარცვლეულზე,

ბოსტნეულსადახილზეპირველადიმრომისბაზარისმოთხოვნებიუკავშირდებაფიზიკურადმშრომელიძალისმიერმოსავლისაღებასდა/ანსატვირთოშიჩატვირთვას.

ამტივისშრომარმოითხოვსკონკრეტულცოდნას, გარდაფიზიკურიძალისადაგამძლეობისა. თხილისმოსავალთანდაკავშირებითხოგჯერარსებობსინტენსიურიშრომითისაქმიანობისმოთხოვნათხილისმტვრევისგამო, თუმცა, ამისთვისშრომითიძალისდაქირავებახდებასეზონურად.

თუმცა,

მოსავლისაღებასთანდაკავშირებულისაქმიანობისგარდასექტორსსჭირდებამთელირიგისხვაუნარებიდამომსახურება. ყველაესროდუქტიმოითხოვსცოდნასიმასთანდაკავშირებით,

თუროგორხდებამათიგაზრდა, განსაკუთრებითკიდათესვის, ზრუნვის, მარგვლისდაგასხვლისმეთოდოლოგია,

სასუქებისდაპესტიციდებისგამოყენებადადაკრეფვისევე,

როგორცკატასტროფებისრისკისშემცირებისსტრატეგია. ესიმაზემიუთითებს,

რომსაჭიროანათესებურიინტერებულიაგრონომებიდაშესაძლოა,

სპეციალისტებითითოეულიძირითადიკატეგორიისთვის, კერძოდ, ყურძენი, თხილიდახილი, რადგანმათასეთიმაღალიღირებულებააქვთ. თუმცა, ამდროისთვის,

არარსებობსმკაფიოსტრუქტურამუნარებისმქონეპირთათვის,

რომდასაქმდნენანმიიღონანაზღაურებამცირეფერმერებისთვისჩატარებულიკონსულტაციები სთვის. მიუხედავადიმისა,

რომარსებობსმცირერაოდენობისხელფასიანისამუშაომსხვილმწარმოებლებთან,

უფრომცირეფერმერებსუწევთ,

რომარაფორმალურისექტორისგამოყენებითინფორმაციისკომუნიკაციისმეშვეობითიპოვნონსამუშაოძალა. ეს საკითხი მოგვიანებითიქნებაგანხილული.

კიდევერთისაჭიროკვალიფიციურისამუშაოძალაარისტრაქტორისმემანქანე,

რათადაეხმაროსდარგვასადაშემდეგმოსავლისაღებაში,

შეგროვებასადასატვირთოძალისაქმიანობისაშიჩატვირთვაში.

თუმცა,

ამსაჭიროებისსეზონურობაქმნისლაფსუსსბაზარზე:

დარგვისადამოსავლისაღებისდროსხშირადარისმძლოლებისდეფიციტიმაშინ, როცასეზონებს შორის დროის მანძილზემძლოლებიჭარბირაოდენობითარიანგამოუყენებლად. შედეგად,

მიუხედავადიმისა, რომფერმერებიმუდმივადახდენენდაფიქსირებას,

რომსაჭიროაუფრომეტტიტრაქტორი

(ამჟამადტრაქტორებისუდიდესიპროვაიდერებისახელმწიფოსაკუთრებაშიარსებული

"მექანიზატორი" დაკერძოსაკუთრებაშიარსებულიფერმერთამომსახურებისცენტრებია)

დატრაქტორისმემანქანე, გაუგებარია, არისთუარასაკმარისიპოტენციურიშემოსავალი, რომმოხდესბიზნესისშემდგომიგანვითარებისსტიმულაცია.

იმერეთის ასევე წყნარ რეგიონია ცოცხალი ცხოველების და ცხოველთა წარმოების კუთხით. ქვეყანაში ხორცის პროდუქტის დაახლოებით 18% იმერეთში მოდის, რაც სხვა რეგიონებთან შედარებით ყველაზე დიდი მაჩვენებელია. დეტალური ინფორმაცია მოცემულია ქვემოთ, ცხრილის სახით.

გრაფიკი 7: ცოცხალი ცხოველების და ფუტკრის რაოდენობა ათას ცალი ერთეულში. საქსტატის 2013 წლის მონაცემები.

	იმერეთი	საქართველო	იმერეთის წილი ბრივი მონაწილეობა
მსხვილფეხარქოსანი პირუტყვი	209	1230	17%
ღორები	31	191	16%
თხები	8	61	13%
შინაური ფრინველები	1215	6761	18%
ფუტკრები	14	399	4%

როგორც ქვემოთ იქნება განხილული, აღნიშნული პროდუქცია ხაზს უსვამს მეცხოველეობის ცოდნის და ვეტერინარული მოვლის უნარების საჭიროებას, რომლებიც ამჟამად დაბალ დონეზე არსებობს. თუმცა, რაც შეეხება აგრონომიასთან დაკავშირებულ უნარებს, ბაზარი არ ეძებს პირებს ოფიციალურად დასაქმებისთვის სრულ განაკვეთზე, მას არც კერძო პრაქტიკის ხელშეწყობა შეუძლია. ცხოველებზე ზრუნვის უნარ-ჩვევები და ტრენინგები ცხოველთა სათანადო კვებასთან დაკავშირებული თანდათან რევენციასთან დაკავშირებით გადამწყვეტია, მაგრამ სავარაუდოა, რომ მათი მოთხოვნა ძირითადად (და შესაბამისად მიწოდებაც) არაფორმალური არხებით მოხდება.

მცირე საოჯახო ტიპის ფერმერები ზოგადად იმ შემთხვევაში მიდიან ვეტერინართან, თუ სჭირდებათ მათ ვრობის მიერ უზრუნველყოფილი ვაქცინაცია ან როდესაც ცხოველი ავადდება; როგორც წესი, ისინი არ განიხილავენ ვეტერინარებს მეცხოველეობის არაფორმალურის წავლების წყაროდ. ფერმერები ზოგჯერ მზად არიან გადაიხადონ მარტივის აფასური ამომსახურებისთვის (თუმათარ შეუძლიათ მისი დროულად მიიღებინო ხელისუფლების განუფასოდ), მაგრამ, როგორც წესი, მათ მოლოდინია ქვით, რომ შეძლებენ სანაცვლოდ ხალხის დაქირავებას. ეს რეალობა ართულებს ვეტერინარისთვის საარსებო საშუალების გამომუშავებას.

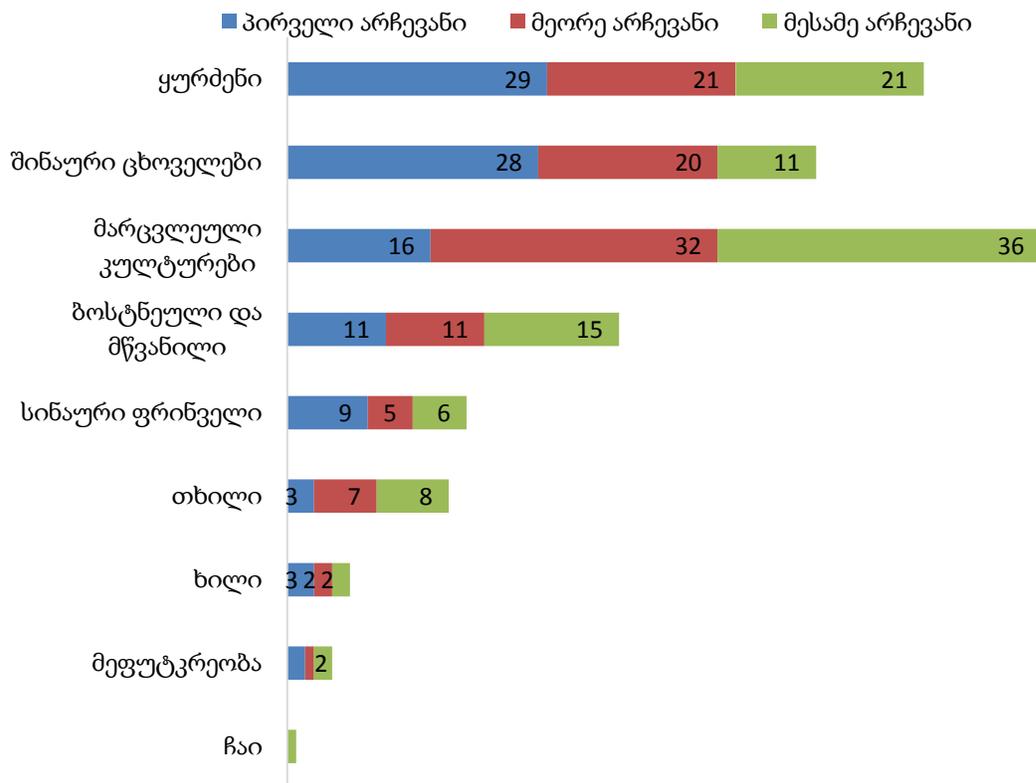
ცხოველებთან დაკავშირებული უდიდესი ინდუსტრია საქართველოში ალბათ არის რძის სექტორი. მსხვილფეხარქოსანი პირუტყვი ცუდი დესიხორცის წარმოების ჯგუფს წარმოადგენს საქართველოში, მაგრამ მათი ძირითადი მიზანი რძის წარმოებაა, რომლის უდიდესი აწილი მოიხმარება ყველის სახით. ხორცის წარმოება, ზოგადად, მეორადი ინდუსტრიაა. მამრობითი სქესის ხოებს ხშირად დაუყოვნებლივ კლავენ ან ყიდიან პირუტყვი თმოვაჭრეებზე, რომლებიც, ძირითადად, აზერბაიჯანში ექსპორტს ახდენენ. პირუტყვის გასუქება ხდება ზაფხულის სამოვრებზე; არსებობს საკვები ბაგებიც.

რძისწარმოების მნიშვნელობის გათვალისწინებით, ფერმერებს სჭირდებათ ადამიანები, რომელთაც აქვთ პირუტყვის ჯიშის მრეწველობის და პროდუქტიულობის შენარჩუნების კომპეტენცია, ხოლო რძის მწარმოებლებს სჭირდებათ ტექნიკოსები რძის, ყველის და სხვა რძის პროდუქტების წარმოებისთვის (მაგ: სურსათის ტექნიკოსები დამაცივრის სპეციალისტები). თუმცა, სამცხე-ჯავახეთის რძის ქარხნების აგანგანს ხვა ვებით იმერეთში იშვიათად არის რძის მწარმოებლები არიან და არაწარმოებენ მრავალგვარ ყველის ჯიშებს. შედეგად, იმერეთის რძის მწარმოებლებს, როგორც წესი, არ გააჩნიათ თანამედროვე აპარატურა და არ ეძებენ მაღალკვალიფიციურ რძის გადამამუშავებელ სპეციალისტებს. პირიქით, იმერეთის რძის მწარმოებლები ეძებენ ადამიანებს, რომლებიც ცნობენ სურსათის უვნებლობის ადახარისხის ძირითად სტანდარტებს და დაეხმარებათ მათ, რომ გაუმკლავდნენ გარკვეულწილად გამკაცრებულ სამთავრობო რეგულაციებს.

პროფესიულ განათლებას ადამომზადებასთან დაკავშირებით ინდივიდუალური მცირე ფერმერების მოთხოვნების კვლევა

იმის შესაფასებლად, თუ როგორ ხდება იმერეთში არაფორმალური პროფესიული განათლების გავრცელება და გაზიარება ფერმერებს შორის, ჩვენ გამოვკითხეთ 154 ფერმერები იმერეთის 11 მუნიციპალიტეტში (ყველა გარდაქუთაისისა). მიუხედავად იმისა, რომ შედეგები არ უნდა განზოგადდეს იმერეთის მთელ ფერმერულ მოსახლეობაზე, ისწარმოადგენს საკმაოდ ღირსშესანიშნო მონაცემებს პროფესიულ განათლებასთან დაკავშირებით არსებული სიტუაციის შესახებ. განსაკუთრებული ინტერესის საგანს წარმოადგენდა ფორმალურ და არაფორმალურ ვეტერინარულ მომსახურებაზე ხელმისაწვდომობა, რადგან ეს იყო ბიზნესის მიერ ყველაზე ხშირად დასახელებული პროფესია. ჩვენ დამატებით გამოვკითხეთ 28 ფერმერი, რომლებმაც მიუთითეს, რომ მათ გამოუყენებიათ კერძო პროფესიული განათლებასაკუთარს ოფელში.

გრაფიკი 8: ფერმერის 3 ყველაზე მნიშვნელოვანი სასოფლო-სამეურნეო პროდუქცია (%).

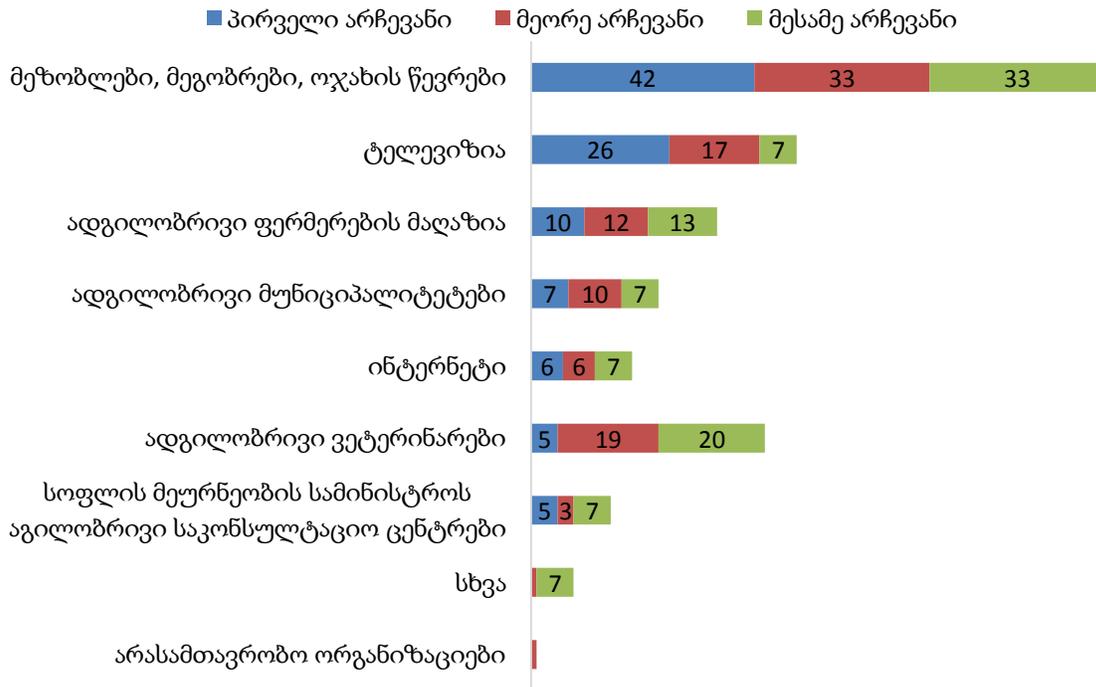

გამოკითხვის შედეგების სახვსი მერეთის სტატისტიკურ სურათს: ყურძენი, პირუტყვი და მარცვლეული ძირითადად სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტებს წარმოადგენენ. მარცვლეულის კუთხით, იმერეთის იმინდის უდიდესი მწარმოებელი საქართველოში. თუმცა, ჩვენს მიერ გამოკითხულთა მხოლოდ 24%-მა მიუთითა, რომ იმინდი იყო მათი პირველადი სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობა, მნიშვნელოვან მაროდენობა მაღნიშნა, რომ ის მეორე ან მესამე ყველაზე მნიშვნელოვანი სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობა იყო. მეცხოველეობა ასევე პოპულარული იყო, რაც სახვსი მერეთის, როგორც საქართველოში ერთ-ერთი უმსხვილესი პირუტყვის მწარმოებლის სტატუსს. ჩვენს გამოკითხულებს სულ რამდენიმე სულისაქონელი ყავდათ. ჩვენ ასევე ვთხოვეთ გამოკითხულ ფერმერებს, რომ დაესახელებინათ ბოსტნეული, რაციმერეთის შემთხვევაში იყო კიტრი, პომიდორი და ქინძი. ხილი და ნყველაზე პოპულარული იყო მსხალი და ვაშლი.

სასოფლო-სამეურნეო ინფორმაციის მიღების საშუალებები

განსაკუთრებული ინტერესისაგანია, თუ საიდან მიღებენ ფერმერების სასოფლო-სამეურნეო ინფორმაციას, რომელიც მათს ჭირდებათ. ამან საშუალება მოგვცა, რომ ხაზი გაგვესვა ყველაზე მნიშვნელოვანი არაფორმალური სასოფლო-სამეურნეო ინფორმაციის არხებისთვის ნათესებისა და ცხოველების, და ტექნიკის ადამათი მოვლის შესახებ.

გრაფიკი 9: სასოფლო-სამეურნეო ინფორმაციის მიღების წყაროები (%)

გრაფიკი მეტყველებს იმაზე, რომ ფერმერების უმეტესობა ინფორმაციას იღებს ადამიანებისგან, რომლებსაც ისინი კარგად იცნობენ. ეს შეიძლება იყოს მეზობლები, მეგობრები ან ნათესავები. ინფორმაცია შეიძლება აარმოდინარეობდეს ძალიან კვალიფიციური წყაროსგან, მაგრამ მისი მიღებას წრაფად შეიძლება დაემდგომი კითხვების დასამაცმარტივია. ბევრი ფერმერის ვევილებს სასოფლო-სამეურნეო ინფორმაციას ტელევიზიით, მაგრამ შემდგომმა კვლევამ დაადგინა, რომ ეს ყოველივე თადადსაინფორმაციო პროგრამები, როგორც აკურირერი, სადაც ადამიანებს შეუძლიათ გაეცნონ ქვეყანაში სოფლის მეურნეობის სექტორის ყველაზე მნიშვნელოვან მოვლენებს. ინფორმაციამთავრობის სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობის შესახებ, როგორც აუფასო ხვნის პროგრამა ან ანაფიაგროსესხი, ძირითადადასეთია ხალიამბების პროგრამები და ნმოდის. მცირე რაოდენობით ფერმერებს ეყუარებენ სპეციალურ სასოფლო-სამეურნეო სატელევიზიო პროგრამებს (რესპონდენტებმა დაასახელეს "ფერმა" და "აგრონომი"), სადაც სხვადასხვას სასოფლო-სამეურნეო აკითხვები განიხილება.

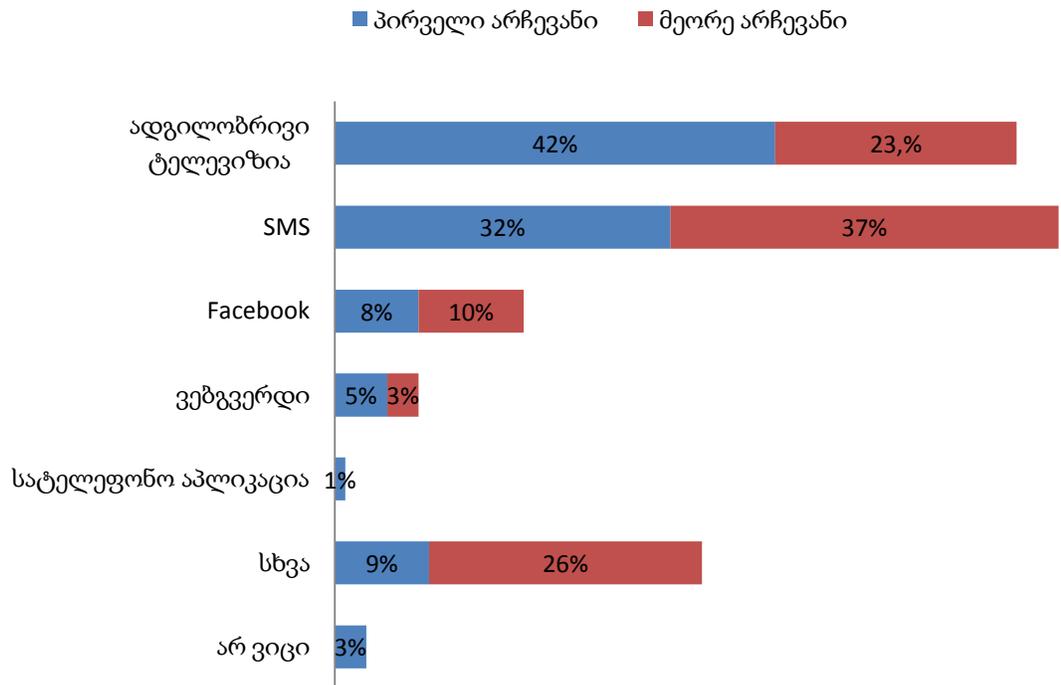
მეზობლებისა და ტელევიზიის შემდეგ ინფორმაციის მთავარი წყარო არის ადგილობრივი სოფლის მეურნეობის პროდუქტის პროვაიდერები. რატომაუნდა, ეს ინფორმაცია, პირველ რიგში, ეხება პროდუქტებს, რომლებსაც ისინი იყიდებიან: რაკულტურები რომელიც გოგრაფიული ადგილებისთვის არის განკუთვნილი; რომელია ადეკვატური პესტიციდები და სასუქები; და, როგორუნდა შეასრულოს ფერმერმა ძირითადი სასოფლო-სამეურნეო სამუშაო. თუმცა, სავარაუდოდ,

ასევე არსებობს პატარა ადგილობრივისა და ინფორმაციო კლუბების ინფორმაციით უზრუნველყოფისთვის, რომელიც შეიძლება გამოყენებული იქნას პროექტის მიერ, რომელიც ცდილობს საინფორმაციო ურთიერთობის გაძლიერებას. ინფორმაციის დატრენინგის ესარხი უკვეწლების განმავლობაში რეგულარულად გამოიყენება სხვადასხვა განვითარების პროექტებში სოფლისმეურნეობის სექტორში. ის განსაკუთრებით პოპულარულია შვეიცარიის განვითარებისა და თანამშრომლობის სააგენტოს მიერ დაფინანსებული განვითარების პროექტისთვის, რომელიც უკვე რამდენიმე წლის განმავლობაში მიმდინარეობს სამცხე-ჯავახეთის, შიდა ქართლისა და კახეთის ტერიტორიებზე.

მიუხედავად იმისა, რომ ზოგიერთი ფერმერი აღნიშნავს, რომ ადგილობრივი ხელისუფლებამ ათი ინფორმაციის ძირითადი წყაროა, დეტალური განხილვების შედეგად აღმოჩნდა, რომ შიდა ფერმერებს ადგილობრივი ხელისუფლება ერევათ სოფლისმეურნეობის სამინისტროსა და ინფორმაციო დასაკონსულტაციო ცენტრებში. შედარებით ახლად შექმნილ ცენტრებში ხშირად დასაქმებულია ყოფილი ადგილობრივი ხელისუფლების თანამშრომელი და განთავსებულია იმავე შენობაში, სადაც ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლები. ასე რომ, გასაკვირი არ არის, რომ ბევრი მცირე ფერმერი მიიჩნევს მათ ადგილობრივი ხელისუფლების თანამშრომლებად მიუხედავად იმისა, რომ ადგილობრივი ხელისუფლებას უკვე აღარ აქვს სასოფლო-სამეურნეო განყოფილება.

გარდა ამისა, ჩვენ ვიკითხეთ, სად ისურვებდნენ ფერმერები ინფორმაციის მიღებას.

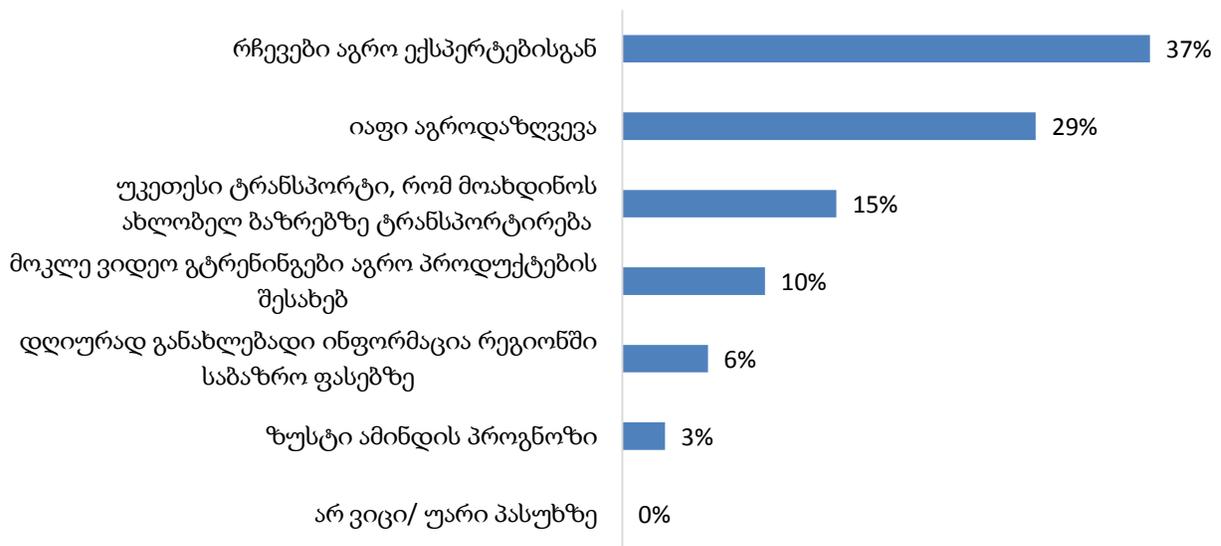
გრაფიკი 10: რა იქნება ყველაზე მოსახერხებელი წყარო სასოფლო-სამეურნეო ინფორმაციის მისაღებად?

კიდევ ერთი შეკითხვით გვინდოდა, გაგვეგორომელი ტექნოლოგიის მეშვეობით ურჩევნიათ ფერმერებს სასოფლო-სამეურნეო ინფორმაციის მიღება. ეს მნიშვნელოვანია პროფესიული განათლების პროექტის პარტნიორის მოსავლის საქმიანობისთვის. მიუხედავად იმისა, რომ ტელევიზიის ინფორმაციის მიღების პოპულარული საშუალებაა, კვლევა მაჩვენებს, რომ SMS ასევე საკმაოდ მისაღებადია შუალეობა ადირაოდენობით ფერმერებისთვის (პირველად გილზე გასული მერადისა შუალეობა). სხვა პოპულარული საშუალება ფერმერებისთვის ("სხვა"), იყო ბროშურა/ლიფლეტი და გაზეთები.

ფერმერები ნამდვილად აღიარებენ იმას, რომ მათ აქვთ სათანადო ინფორმაციის ნაკლებობა.

გრაფიკი 11: რა იქნებოდა ყველაზე სასარგებლო სასოფლო-სამეურნეო ინფორმაციის სახეობა?

როდესაც ვთხოვეთ, რომაერჩიათ მათთვის ყველაზე სასარგებლო სასოფლო-სამეურნეო ინფორმაციის სახეობა, სოფლისმეურნეობის ექსპერტების რჩევას ის სათავეში მოხვდა. სხვადასხვა კითხვებით ჩვენ ვიკითხეთ, თუ იცნარეს პონდენტებმა სოფელში ან მუნიციპალიტეტში აგრონომის სერვისის შესახებ; ფერმერების 84%-მამიუთითა, რომ არ იცნარეს ასეთი სერვისის ხელმისაწვდომობის შესახებ, ხოლო 11% -მა აღნიშნა, რომ ისინი არსაჭიროებენ აგრონომის მომსახურებას.

ჩვენ ასევე ვკითხეთ ხალხს, რის სპეციალისტები (ვეტერინარის და ზოგადი აგრონომის გარდა) იყო ყველაზე მეტად საჭირო მათი ბიზნესის მხარდასაჭერად. ჩვენ გამოვრიცხეთ ვეტერინარები და ზოგადი აგრონომები, რადგან მათი საჭიროება უკვე საკმაოდ კარგად იყო ნაჩვენები და ცალკე კითხვები და ვსვით ვეტერინარისა და აგრონომის შესახებ. გამოკითხულთა უმრავლესობამ (57%) ვერ მოახერხა სხვა საჭიროების იდენტიფიცირება; ერთადერთი გამოვლენილი მნიშვნელოვანი საჭიროება იყო ტრაქტორების სპერატორი (15%)

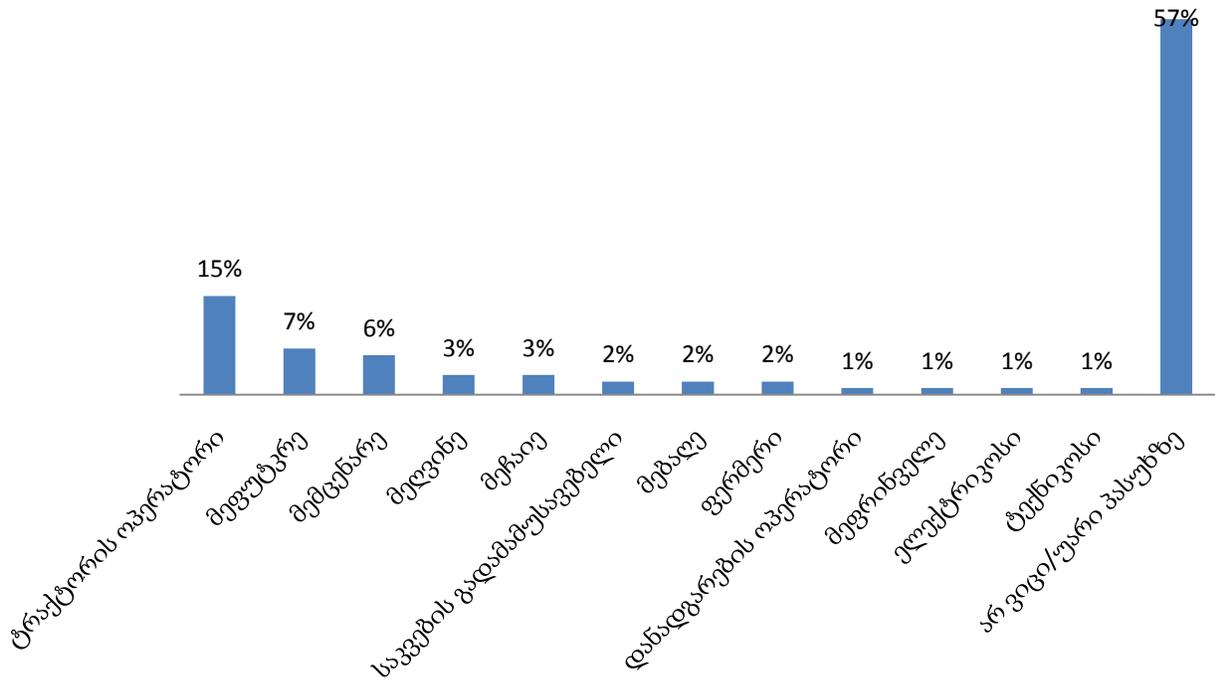
დამეფუტკრეობისექსპერტი

(7%).

ფერმერებიშირადუჩივიანმიწასმარცვლეულიკულტურებისთვის, რომელსაცსჭირდებადამუშავებადახელმისაწვდომიტრაქტორისსწრაფადმოძიებასირთულესწარმოადგენს.

გრაფიკი 12:
(აგრონომისდავეტერინარისსპეციალისტებისგარდა)
სამეურნეოსაქმიანობისთვის?

სოფლისმეურნეობისდარგისრომელისპეციალისტია
ყველაზესაჭიროთქვენისასოფლო-

ვეტერინარულიმომსახურებისუზრუნველყოფაიმერეთში

ვეტერინარულიმომსახურებისარარსებობისდასაჭიროებისთაობაზეარსებულიკონსენსუსისგამოჩვენდადაწვევით, რომგარკვეულიდროდაგვეთმოდისდეტალურადშესწავლისთვის, თუროგორმუშაობსვეტერინარულიმომსახურებაიმერეთში.

თითქმისყველაფერმერიყენებსვეტერინარულმომსახურებასწილობრივიმიტომ, რომხელისუფლებაუზრუნველყოფსმხვილფეხარქოსანიპირუტყვისადასხვაცხოველებისპერიოდულვაქცინაციას. ორმოცდაშვიდიპროცენტი (47%) აცხადებს,

რომისინიყენებენსაკუთარანსოფლისმიმდებარეტერიტორიაზეარსებულვეტერინარულმომსახურებას, ხოლო 42% აცხადებს, რომისინიყენებენმათმუნიციპალიტეტშისხვაგანარსებულვეტერინარულმომსახურებას.

იმისთვის, რომუკეთავიგოთ, როგორმიმდინარეობსვეტერინარულიმომსახურებისსამუშაოები, GeoWel-მაგანახორციელადამატებითისატელეფონოზარებიიმ 24-ვეგამოკითხულ პირთანრომლებმაცაღნიშნეს,

რომისინიგამოიყენებენკერძოვეტერინარულმომსახურებასსაკუთარსოფელში. ჩვენგვინდოდა, რომგაგვეგორატომგამოიყენებაკერძოვეტერინარულიმომსახურებასახელმწიფოვეტერინარული

ლიმომსახურებისნაცვლადდაროგორიავეტერინარულიმომსახურებისხელმისაწვდომობაზოგადად, სოფლებში.

პერიოდულისახელმწიფოვაქცინაციისგარდა, ფერმერებსშესაძლოაასევესჭირდებოდეთისეთივეტერინარულიმომსახურება, რომელიცძროხისმშობიარობასანავადმყოფობასუკავშირდება, ანროდესაცფერმერებითვლიან, რომმათპირუტყვსდამატებითივაქცინაციაესაჭიროება. ასეთშემთხვევაში, ფერმერები, როგორცწესი, ახერხებენმათსოფელშიანახლომახლოიპოვონვინმეისეთივეტერინარულიცოდნით, რომშემდლოსრჩევსმიცემადადახმარება. ხშირად, კერძოვეტერინარებსუხდიანარანაღდიფულით, არამედნატურით. მაგალითად, ვეტერინარმაკლიენტისგანშესაძლოამიიღოსღვინონანსასოფლო-სამეურნეოპროდუქცია.

ვეტერინარებისშეფასებისასგამოკითხულთაუმრავლესობათანხმდებოდა, რომისვეტერინარები, რომლებიცმუშაობენმთავრობისთვის, როგორცწესი, უკეთესები არიან, ვიდრეკერძო ვეტერინარები. თუმცა, ზოგადად, როგორცჩანს, ძალიანცოტახალგაზრდავეტერინარიარსებობს. არსებულივეტერინარებისუმეტესობამმათიპრაქტიკადაიწყოსაბჭოთაკავშირისდროსდარესპონდენტთათქმით, დღესაცძველმეთოდებსიყენებენ. როდესაცსახელმწიფოვეტერინარიმოდისსოფელში, ადგილობრივივეტერინარებიცმასთანმიდიან, რომდაეხმარონდამიიღონგარკვეულიგამოცდილება. ესარისარაფორმალურისწავლებისკარგიმაგალითი.

პროფესიულგანათლებასადამომზადებასთანდაკავშირებულიცნობიერებადაპოტენციალი

ჩვენასევედაინტერესებულნიყავით, რომშეგვეფასებინაპროფესიულგანათლებასთანდაკავშირებულიცნობიერებისდონედამისმომართარსებულიდამოკიდებულებამცირესაოჯახოტიპისფერმერებსშორისიმერეთში. რესპონდენტებისდაახლოებით 35%-მაგანაცხადა, რომმათოჯახშიმინიმუმერთპირსმიღებულნიქონდაპროფესიულიგანათლება, როგორცწესი, საბჭოთაკავშირისდროს. რესპონდენტებისოცდათორმეტმაპროცენტმა (32%) იცოდაიმერეთშიარსებულიპროფესიულიგანათლებისადამომზადებისცენტრებისშესახებ; იბერიაკოლუჯიდადიდიჯიხაიშიყველაზეხშირადიყვნენდასახელებული. გამოკითხულთაგანხშირადარიცოდნენ, რომაკაკიწერეთლისსახელმწიფოუნივერსიტეტიასევეითვალისწინებსპროფესიულსაგანმანათლებლოპროგრამებს.

რესპონდენტებისთვრამეტმაპროცენტმა (18%) აღნიშნა, რომმათიოჯახებისმინიმუმერთიწევრიქნებადაინტერესებულისასოფლო-სამეურნეოპროფესიულიგანათლებისპროგრამაზესწავლითთუესიქნებოდახელმისაწვდომი (როგორცფინანსურად, ისეგეოგრაფიულად) დაკარგიხარისხის. სამიყველაზესასურველიპროფესიააღმოჩნდამედვინის, მეფუტკრისდამემცენარისპროფესიები. მიუხედავადამისა,

დაინტერესებულნი არის კონდენტების ნახევარზე მეტი მააღნიშნა, რომ ურჩევნიან თპროფესიული კურსების უფრო მეტი განმავლობაში გრძელდებოდეს. დაახლოებით ნახევარი დაესწრებოდა კურსებს სრულგანაკვეთზე, ხოლო მეორე ნახევარს ურჩევნიან კურსების ნახევარგანაკვეთზე. მხოლოდ მცირე პროცენტული რაოდენობა ისურვებდა ისეთი თპროფესიული განათლების კურსზე ედასწრებას, რომელიც წელიწადზე მეტი ხანს მხოლოდ რამდენიმე კვირის განმავლობაში გრძელდება.

მცირე ფერმერებთან კომუნიკაცია

ფორმალური თპროფესიული განათლების პროვაიდერებისთვის ძირითადი გამოწვევის არის, რომ სექტორი და ინტერესებულები არ არის ხანგრძლივისას წავლოკურსებით. თუმცა, ეს, რატომ უნდა არ არის უნივერსალური. მიუხედავად ამისა, რომ ზოგიერთი ფერმერის ავარაუდოდა და ინტერესებულები ავარაუდოდა თპროფესიული განათლების პროვაიდერებთან მუშაობით, ზოგიერთი ფერმერი უფრო მეტად და ინტერესებულები აპროფესიონალიზმით, ვიდრე სხვები. მცირე საოჯახო ტიპის ფერმერები მრავალფეროვანი ჯგუფი ადა ზოგიერთი მათგანი შეიძლება გონივრულად აითვალოს თვითმყოფად ფერმერად, ზოგი კი უფრო მეტად წარმოადგენს კერძო პირს, რომელიც ცდილობს გააუმჯობესოს თავისი ცხოვრება ადგილობრივად მოყვანილი საკვებით. სამი ძირითადი განმასხვავებელი თემატიკა და დგინდეს, ამორიკატეგორი და რომელი შიშობ ვედა ფერმერი. უფრო მეტად ავარაუდოა, რომ საოჯახოები, რომლებსაც აქვთ სხვა ფულადი შემოსავალი, მოახდენენ ინვესტირებას და შეეცდებიან მათი სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გაზრდას.

სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გაყიდვის გარდა, შემოსავლის მიღების სამი მთავარი წყარო არის სოფლის საოჯახო ფერმებში: ანაზღაურებადის ამსახური, ფულადი გზავნილები და სამთავრობო ფინანსური დახმარებები. ოფიციალური მონაცემებით, საქართველოში უმუშევრობის მაჩვენებელი უფრო მაღალია ურბანულ და სახლებებში, ვიდრე სოფლებში. მიუხედავად ამისა, 'დასაქმებულად' კლასიფიცირებული პირების დიდი უმრავლესობა სოფლებში უბრალოდ მიწის სამუშაოებით არიან დაკავებული. სოფელში ცხოვრების სახეობის დაახლოებით 20%-ს აქვს ანაზღაურებადის ამსახური.³ უფრო მეტიც, საქართველოს სოფლებში ცხოვრების სახეობის დაახლოებით ერთი მეხამედი ამბობს, რომ მათი საოჯახო შემოსავალი სიღრმისა და ანაზღაურებადის ამსახურებიდან, ურბანულ და სახლებში კი ეს მაჩვენებელი 60%-ზე მეტია.⁴

ანაზღაურებადის ამსახურების გარდა, ფულადი შემოსავლის კიდევორი წყარო სოფლის მოსახლეობისთვის არის ფულადი გზავნილები

³საქსტატი (ნანახია 2015 წლის 25 აგვისტოს), 15 წლის და უფროსი საკის მოსახლეობის განაწილებას სოფელსა და ურბანულ და სახლებში მათი ეკონომიკური სტატუსის მიხედვით.
⁴კავკასიის ბარომეტრი (2013), შემოსავლის წყარო: ხელფასი, CRRC (<http://caucasusbarometer.org/en/cb2013ge/codebook/>).

დაპენსიები. მცირესაოჯახოტიპისფერმებისდაახლოებით 12% ამბობს, რომისინიიღებენფულადგზავნილებსსაზღვარგარეთმცხოვრებინათესავეებისგან, ამდენივეამბობს, რომქვეყნისშიგნითმცხოვრებინათესავეებისგანიღებენფულადდახმარებას.⁵მიუხედავადამისა, შემოსავლისყველაზედიდიწყაროსაქართველოშიარსებულიმცირესაოჯახოტიპისფერმებისთვისსახელმწიფოპენსიაა. სოფლადარსებულიმცირესაოჯახოფერმებისდაახლოებითორიმესამედიამბობს, რომისინიიღებენპენსიებსდადახმარებებსხელისუფლებისგან.⁶

ესინფორმაციაჩვენისინიზნებისთვისძალიანმნიშვნელოვანია, რადგანშემოსავლისმრავალფეროვანიწყაროოჯახებსფინანსურადუფროდამოუკიდებელსხდის. სასოფლო-სამეურნეოპროდუქციამშესაძლოამოგებამოიტანოს, მაგრამსაქართველოშიარსებულიმცირეზომისსასოფლო-სამეურნეოსუბიექტებიარასანდობიზნესია, რადგანქვევალეებიდაწყალდიდობებირამდენიმეწელშიერთხელმანცხდება, ასევეშირიაცხოველთაეპიდემიურიდაავადებები, რაცზრდისცხოველთამოულოდნელისიკვდილიანობისრისკებს. ამფონზეპარადოქსულია, რომარასასოფლო-სამეურნეოშემოსავლისმქონეოჯახებშიუფრონაკლებსავარაუდოასასოფლო-სამეურნეობიზნესისგანვითარებავიდრემოჯახებში, რომელთაშემოსავლისერთადერთწყაროსსოფლისმეურნეობაწარმოადგენს. ამუკანასკნელიჯგუფისწარმომადგენლებიდიდალბათობითმცირეშემოსავლისდამცირეგასავლისმაგალითებადდარჩებიან.

შემოსავლისპროფილისგარდაკიდევორფაქტორსაქვსგანსაკუთრებულიმნიშვნელობააგრობიზნესისპოტენციურწარმატებაში. პირველიფაქტორიარისნიადაგისხარისხიდაპროდუქციისხასიათი. თუფერმერიაწარმოებსმაღალიღირებულებისპროდუქციას, როგორცათხილეული, ციტრუსი, ყურძენი, თავლიანლორი, მასშემოსავლისზრდისმეტიშანსიაქვს.

⁵კავკასიისბარომეტრი (2013), შემოსავლისწყარო: საზღვარგარეთმცხოვრებინათესავეები, CRRC დაშემოსავლისწყარო: საქართველოშიმცხოვრებინათესავეები, CRRC (<http://caucasusbarometer.org/en/cb2013ge/codebook/>).

⁶კავკასიისბარომეტრი (2013), შემოსავლისწყარო: პენსიადასამთავრობოდახმარებები.

მეორე ფაქტორის არის დამოკიდებულება, რომელიც კრიტიკულად მნიშვნელოვანია. საქართველოში დიდი ხანია არსებობს მიდგომა, რომ შესაძლებლობების აღმოჩენა ქალაქში იწვევს უკავშირდება. GeoWel-ის მიერ World Vision-ისთვის ჩატარებული კვლევა მოიცავდა საქართველოს რამდენიმე რეგიონში სკოლის მოსწავლეების ფოკუს ჯგუფების ორგანიზებას. გამოკითხული მოსწავლეებიდან თითქმის ყველა ცერტიფიცირებული და ვადა რამდენიმე შესაძლებლობას სოფელში საცხოვრებლად დარჩენის შემთხვევაში. ზოგიერთი მათგანი თვლიდა, რომ სოფლის მეურნეობა შესაძლებელია ყოფილიყო პოტენციური შესაძლებლობა. შესაბამისად, ფინანსური რესურსების დამიწის ხარისხის/პროდუქციის ხასიათის გარდა ის მის ერთი მარტივი კითხვა - უნდა თუ არა სოფლისმაცხოვრებლებს, რომ იყვნენ ფერმერები.

ეს ფაქტორები მნიშვნელოვანია ჩვენი კვლევისთვის იმიტომ, რომ ფერმერობის სახეობასთან დაკავშირებით არსებული აღქმა გვცხადებს მარტინ ფორმირებულობის კუთხით არსებული ფერმერების საჭიროებების განსაზღვრაში. კერძოდ, მიუხედავად იმისა, რომ სასოფლო-სამეურნეო პროფესიული განათლება დამომზადებას სოფლის მეურნეობის განვითარების საშუალებად არის მიჩნეული, დამათი გაფართოება ფერმერების ილარიზაციის დაძლევაში უნდა დაეხმაროს, ნაკლებს ვარაუდოთ, რომ იგივე ლოგიკა გავრცელდეს საარსებო მიწაზე მუშაობაზე და ფერმერებზეც, რომლებიც ყველაზე მეტად ფორმალური პროფესიული განათლების ადამომზადების პროგრამებ იტარებლობენ. ამ მიზეზით ჩვენ განსაკუთრებული ყურადღება უნდა გავამახვილოთ არაფორმალურ პროფესიულ განათლებას ადამომზადებაზე. მიუხედავად იმისა, რომ მათი მიზმა პროფესიული განათლების ადამომზადების სისტემასთან უფრო თულობს, ეს სწორედ ის მიმართულებაა, სადაც ილარიზაციის შემცირების კუთხით მნიშვნელოვანი წარმატების მიღწევა შესაძლებელია.

რათქმაუნდა, აღნიშნული განსხვავება არ არის საკმარისი იმ ფერმერების იდენტიფიცირებისთვის, რომლებსაც შეიძლება ჰქონდეთ უფრო ფართო კომერციული ჩართულობის პოტენციალი და ინტერესი. თუმცა, ნათელია, რომ ესაა ის საკითხები, რომლებიც არ უნდა დავივიწყოთ სასოფლო-სამეურნეო პროფესიული განათლების უზრუნველყოფაზე ფიქრისას, რადგან ეს საკითხები ხაზს უსვამს, რომ არსებობს თუნდაც მცირე ჯგუფი, რომელიც უშუალოდ ჩართვება პროფესიულ განათლებას ადამომზადებაში.

კომერციაზე ორიენტირებული ფერმერების იდენტიფიცირების ერთი ვარიანტი არის კოოპერატივი. კოოპერატივები იმდენად იყოს სასარგებლო მექანიზმი პატარა, მაგრამ კომერციაზე ორიენტირებულ ფერმერებთან დასაკავშირებლად ხუთი მიზეზის გამო. პირველი, შედარებით მარტივია იმ ჯგუფებთან მუშაობა, სადაც თავმოყრილია ფერმერების კოლექტივი, ვიდრე პერსონალურად ინდივიდებთან. მეორე, ისინი ხშირად სპეციალიზებული არიან ერთ კონკრეტულ დარგში, როგორც ამეფუტკრეობა, თხილის მოყვანა, მელორეობა და ა.შ., რაც უფრო ეფექტურს ხდის ფერმერების შესაბამის პროფესიულ საგანმანათლებლო კურსებთან დაკავშირებას. მესამე, კოოპერატივს შეუძლია ამეტირესურსის გამოყოფა, ფერმერთარესურსების ერთ ორგანიზაციაში თავმოყრის გზით,

მათში იძლევა ჰქონდეთ საკმარისი შესაძლებლობა, რომ მოახდინონ ინვესტირება უნარების განვითარებაში, რასაც ინდივიდუალური ფერმერი ვერ ახერხებს. მეოთხე, არსებობს კოოპერატივების სია, რაც ფერმერთს ხდის მათი დენტიფიცირებას დამათთან საუბარს. ბოლო და აღბათ ყველა ზემოთხსენებულ ფაქტს, რომ ფერმერების ჯგუფის მიერ კოოპერატივის შექმნას ავარაუდოდ არის სიგნალი, რომ ისინი სოფლის მეურნეობის სექტორს სულ უფრო სერიოზულად აღიქვამენ და აქვთ განვითარების დამათი წარმოების გაზრდის მკაფიო სურვილი. ყველა ამ მიზეზის გამო, ჩვენ ექვემდებარებით ვილაშქრობთ კოოპერატივების სექტორს დამათს ავარაუდოს აჭიროებებს პროფესიული განათლების კუთხით.

კოოპერატივების საჭიროებები პროფესიული განათლების სადამომზადებასთან დაკავშირებით

საწყისი ინფორმაცია

პროფესიული განათლების სექტორთან დაკავშირებით დამსაქმებელთა ცნობიერების და აღქმის შესახებ სრულ სურათის მიხედვით და ჩვენს ექვემდებარებულ ეთარმა ვებულის ინტერვიუები 114-დან 17 სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივთან (15%) იმერეთში. სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივი შედარებით ახალია - მათი უმეტესობა ჩამოყალიბდა გასული წლის განმავლობაში. ჩვენ გავესაუბრეთ კოოპერატივების საკმაოდ დიდ რაოდენობას - სხვადასხვა სასოფლო-სამეურნეო სექტორში და იმერეთის ყველა მუნიციპალიტეტში (გარდა ქალაქი ქუთაისისა). ეს საკმარისი იყო საკმაოდ დეტალური აღქმის ჩამოყალიბებისთვის იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ მუშაობენ კოოპერატივები იმერეთში და რა არის მათი გამოწვევების აჭიროვებალი ფიკაციის და უნარების მქონეთა მშრომლების მოძიებაში. ექვემდებარებით ვილაშქრობთ ცხრილი იძლევა დეტალურ ინფორმაციას გამოკითხული კოოპერატივების შესახებ:

გრაფიკი 13: იმერეთში გამოკითხული კოოპერატივების სია

#	კოოპერატივი	რაიონი	სასოფლო-სამეურნეო აქტივობა	პროფ. განათლების კოლეჯთან პარტნიორობა
1	საირმის ნატურალური თაფლი	ბაღდათი	მეფუტკრეობა	არა
2	ქვაცხე 2015	ჭიათურა	მეთევზეობა	არა
3	წიახვი	სამტრედია	სიმინდი	არა
4	თავთავი	საჩხერე	სიმინდი	არა
5	ბოჩოლა	ჭიათურა	რძის პროდუქტები	არა
6	ნექტარი 15	ჭიათურა	მეფუტკრეობა	არა
7	ნიკე	ხონი	სიმინდი	არა
8	მათხოჯი	ხონი	ცხოველები, სათბურები, სიმინდი	არა
9	წყალობა	ბაღდათი	მეფუტკრეობა	არა

10	მამული 1	სამტრედია	სათბურები	არა
11	ილორი	სამტრედია	მეფრინველეობა	კი
12	ბუმერანგი 777	ვანი	თხილი	არა
13	ნანატრი	ვანი	მეფუტკრეობა	არა
14	ეკო-მიგრანტი	ხონი	ჩაი	არა
15	ჭირი	ვანი	ხილის წარმოება	არა
16	იმედი	სამტრედია	სათბურები	არა
17	ლელო	სამტრედია	რძის პროდუქტი	კი

იმერეთის საერთოჯამში 114 კოოპერატივია. კოოპერატივები ერთის მხრივ სარგებლობენ საერთაშორისო დონორი პროექტების მხარდაჭერით, მეორეს მხრივ კი სამთავრობო დახმარებით. მაგალითად, ადამიანი გაჭირვებაში მთელს რეგიონში 10 კოოპერატივს ხმარება თავიანთი შესაძლებლობების განვითარებაში. ამავე დროს, მთავრობამ 2013 წელს ჩამოაყალიბა სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების განვითარების სააგენტო, რომელიც არსებული კოოპერატივებისათვის დახმარების სახით ტრენინგებს და ტექნიკურ დაჭურვილობას უზრუნველყოფს. თუმცა, ხშირად კოოპერატივები როგორც ჩანს, არ ფუნქციონირებენ როგორც ინსტიტუციონალიზებული დაწესებულებები. პირიქით, ინდივიდუალური ფერმერები ერთიან დებიანგრანტების ან სხვა სახის დახმარების მიხედვით.

ყველაზე პოპულარული პროდუქცია მარცვლეული, ბოსტნეული და ხილი, მათ შორის რეგისტრირებული კოოპერატივები იმერეთში, რომელთა შორის არიან სათბურები. გარდა ამისა, მეფუტკრეობა და მეცხოველეობა, როგორც ჩანს, საკმაოდ პოპულარული საქმიანობაა.

გრაფიკი 14: იმერეთში ყველაზე მეტის სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების მქონე სექტორის სია

საქმიანობა	რაოდენობა	პროცენტი
მარცვლეული კულტურები და მცენარეები, მათ შორის სათბურები	41	36%
მეფუტკრეობა	30	26%
მეცხოველეობა	18	16%
მეფრინველეობა	5	4%
მელვინეობა	4	4%
რძის პროდუქტების წარმოება	4	4%
თხილის წარმოება	3	3%
მომსახურება	3	3%
ჩაის წარმოება	1	1%
საკვების გადამამუშავება	1	1%
მეთევზეობა	1	1%
მითითებული არ არის	3	3%

რაც შეეხება მუნიციპალიტეტებს, ვანსაქვე ყველაზე მეტი რეგისტრირებული კოოპერატივი (27 შემთხვევა), ხონსა და სამტრედიასს ეკვება კმაოდ ბევრი რეგისტრირებული კოოპერატივი აქვთ (შესაბამისად, 16 და 15).

გრაფიკი 15: მუნიციპალიტეტების სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების რაოდენობა

მუნიციპალიტეტი	რაოდენობა	პროცენტი
ვანი	27	24%
ხონი	16	14%
სამტრედია	15	13%
ბაღდათი	12	11%
საჩხერე	12	11%
წყალტუბო	10	9%
ჭიათურა	9	8%
ტყიბული	8	7%
თერჯოლა	4	4%
ხარაგაული	1	1%

კოოპერატივის მართვი და თვალაარში დღე ბაიკოს ყველა ზესასარგებლოს ამუშაო, რადგან ზოგიერთი კოოპერატივი უფროსასარგებლო პარტნიორები არიან, ვიდრესხვები. გამოკითხულ კოოპერატივთა უმრავლესობა რეგისტრირებულია 2015 წელს; მხოლოდ რამდენიმე შემთხვევა იყო, როდესაც კოოპერატივები უფრო ადრე იყვნენ რეგისტრირებული. ეს მოვლენა სავარაუდოდ უკავშირდება მთავრობის მიერ სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების განვითარების სააგენტოს შექმნას, რომელიც ხელს უწყობს და ეხმარება კოოპერატივის შექმნას მთელი საქართველოს მასშტაბით.

კოოპერატივების შექმნის დასაბუთება

რესპონდენტების უმრავლესობამ დაფინანსების შესაძლებლობები დაასახელა კოოპერატივად დარეგისტრირების უმნიშვნელოვანეს მიზეზად, კერძოდ, დაფინანსება ხელისუფლებისგან, და შესაბამისი ხელშეწყობის შესაძლებლობები.

"როგორც კი გავიგე კოოპერატივებთან დაკავშირებით მთავრობის ინიციატივის შესახებ, გადაწყვიტე, რომ გამეგრელებინა ინფორმაცია ჩემს სოფელში, ხალხს ვთხოვე შემოერთება და ასე შეიქმნა კოოპერატივი. თუმინდა, რომ მივიღოს რული და ფინანსება, როგორც მინიმუმ შესაბამისი ხელშეწყობის პროგრამის განმაინცივილებსარგებელს" ჭიათურის რძის პროდუქტები.

"მაგალითად, ჩვენ მხოლოდ 35 ლარი გადავიხადეთ თითო სკაში და შევიძინეთ 60 სკაფუტკარი, როდესაც ფაქტობრივი ფასი 110 ლარია" ბაღდათის მეფუტკრეობა.

კოოპერატივში ჩართულ ყველა ფერმერს სურდა თავისი ბიზნესის განვითარება და სჭირდებოდა თდამატებითი დაფინანსების წყაროები, მათში ტყვეს კოოპერატივებთან დაკავშირებით მთავრობის სახლი ინიციატივის შესახებ და გადაწყვიტეს შეეკრიბათ საკმარისი ხალხი მისი დაფუძნებისთვის. გამოკითხულები ნაკლებად ინფორმირებული არიან საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ დაფინანსების შესაძლებლობებზე,

მაგრამ ზოგიერთი რესპონდენტი იყო ადამიანი, ვისთვისაც ENPARD პროექტის ბენეფიციარი შეგვხვდნენ ასევე Mercy Corps-ის ბენეფიციარები.

ერთ-

ერთი ხშირად აღნიშნული გამოწვევა კოოპერატივად მუშაობის დროს არის სანავიგაციო ურთიერთობები კოოპერატივის სხვა წევრებთან.

გამოკითხვებმა ხაზი გაუსვეს კოოპერატივის ყველა წევრის ჩართულობის რეგულირების აუცილებლობას, რადგან, რესპონდენტების განცხადებით, ხშირად მხოლოდ 2-3 წევრი ააქტიურად ჩართულია, რომლებიც კეთებენ ყველაფერს, სხვებს კი უბრალოდ წევრები ქვიათ.

"ჩვენ ვიყავით 11 წევრი, როცა დავარეგისტრირეთ კოოპერატივი, შეგიძლიათ წარმოიდგინოთ, ერთი წლის განმავლობაში, რაც ვთანამშრომლობთ, მხოლოდ მე და ჩვენ კოოპერატივის სკიდე ვერთი წევრი ყველაფერს ვაკეთებთ, მათ შორის ფულტკრის გადაყვანა, მედიკამენტების შეძენა ანკლიენტების მოძიება პროდუქციის გასაყიდად." ვანის მეფულტკრობა.

თითქმის ყველა რესპონდენტი მახაზი გაუსვა კოოპერატივების მნიშვნელობას სოფლის მეურნეობის განვითარებისთვის. მათ მოიყვანეს ევროპის მაგალითი, რომელიც მიუთითებს, რომ კოოპერატივის საკმაოდ გამოსადეგია.

დასაქმება და კოოპერატივისთვის საჭირო უნარები

დასაქმებისა და სწავლის შესაძლებლობები

რესპონდენტების უმრავლესობას არ გააჩნია თანამშრომელთა აყვანისთვის რაიმე სტრატეგია, მაგრამ მათი ამჟამინდელი მიდგომების შესახებ რამდენიმე დასკვნის გაკეთება შეიძლება:

- მეზობლები და ადამიანები მიმდებარეს ოფელში თანამშრომლების ერთ-ერთი წყაროა
- კოოპერატივები, ასევე ცდილობენ, რომ იპოვონ შესაფერისი კანდიდატები ნათესავების ან მეგობრების წრეში
- ინფორმაციის გავრცელების ერთადერთი გზა არის სიტყვა
- მათთვის ძნელია უნარების დენტიფიცირება, რაც საჭიროა თანამშრომლებისთვის, მიიჩნევენ, რომ, როგორც წესი, ყველა ადამიანს, ვინც სოფელში ცხოვრობს, აქვს სოფლის მეურნეობის სფეროში მუშაობისთვის საჭირო უნარები.

"შევერწარმოიდგენია, რომ ჩემს სოფელში ცხოვრობს ქალი და მან არც ის როგორ უნდა ძროხის მოწველა" ჭიათურის რძის პროდუქტები

ზოგიერთი რესპონდენტი ესწრებოდა ტრენინგებს, რომლებიც ძირითადად ორგანიზებული იყო ელკანასა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ. ყველა, ვინც ესწრებოდა ერთ ტრენინგს მაინც, თვლიან, რომ ეს იყო საინტერესო და სასარგებლო. უმრავლესობამ აღნიშნა, რომ მათს ჭირდება ტრენინგები გაყიდვების მენეჯმენტსა და დისტრიბუციის შესახებ. სხვარესპონდენტების თქმით, მათს ერთ, რომ ჭკონდეთ შესაძლებლობა,

დაესწრონ ტრენინგებს მათსაქმიანობასთან დაკავშირებული თეორიული ცოდნის გაუმჯობესებისთვის.

"მეგანსაკუთრებით მინდა, რომ მქონდეს ინფორმაცია საკვების მომზადების ტექნოლოგიებთან, ასევე, საკვები კონცენტრატების მომზადების წესთან დაკავშირებით. სამწუხაროდ, არარსებობს ვინმესაქართველოში, ვინცესიცის, არსებობს მხოლოდ ერთი კომპანია, რომელიც ხელით ამზადებს." სამტრედიის მეფრინველეობა.

საჭირო სასოფლო-სამეურნეო პროფესიები

მეცხოველეობის ქვედარგიდან ყველა რესპონდენტმა მიუთითა კვალიფიციური ვეტერინარისპეციალისტების საჭიროებაზე და აღნიშნა, რომ მათ ავრობის მომსახურება არარის საკმარისი დართული აკომპეტენტური ვეტერინარისპოვნისოფლებში.

კოოპერატივებს ვეტერინარი განსაკუთრებით სჭირდება თპოტენციურ დაავადებებთან, განსაკუთრებით კიახალ დაავადებებთან დაკავშირებით.

სპეციალიზებული ვეტერინარის ნაკლებობას აწვევარის პრობლემა მეფრინველეობის კოოპერატივისთვის:

"ჩვენ რჩევას ვითხოვთ მხოლოდ კოლეგებისგან, რომლებიც ფრინველის ბიზნესში 25-ზე მეტი წლის განმავლობაში მუშაობენ და ძალიან კვალიფიციურები არიან. როდესაც გვჭირდება სერიოზული კონსულტაციები, თბილისში მივდივართ. მედიკამენტების შესაძენად აკვირვდებით სხვა კომპანიებს, განსაკუთრებით ქუთაისსა და სამტრედიისში." სამტრედიის მეფრინველეობა.

მცირეფერმერების მსგავსად, კოოპერატივებსაც სჭირდებათ აგრონომები. რესპონდენტმა ჩაისექტორიდან ხაზგასმით აღნიშნა, რომ ყველა აგრონომი ძალიან მოხუცია და არაქვეთინფორმაცია ხალტენდენციებთან დაკავშირებით, არც იანთანამედროვე ტექნოლოგიები. ყველა მათგანი იყენებს საბჭოთა პერიოდის ლიტერატურას და მიდგომებს.

"თუ მეკითხებით აგრონომების ხელმისაწვდომობასთან დაკავშირებით, არსებობს ბევრი, მაგრამ საკითხავია, კვალიფიციურები არიან თუ არა. შემძლია ვთქვა, რომ ძირითადად ისინი არ არიან კვალიფიციურები. როგორც წესი, ყველა ადამიანი, რომელიც მუშაობს სოფლის მეურნეობის სფეროში ან სათბურებში, ამბობენ, რომ აგრონომები არიან ყოველგვარი კვალიფიკაციის გარეშე. ეს არის ძალიან ცუდი ტენდენცია და უნდა შეიცვალოს." სამტრედიის სათბურები

გარდა ამისა, შეიმჩნევა, რომ ხალხში არსებობს მოთხოვნა ტრაქტორებზე და ტრაქტორისტებზე. პრობლემა, როგორც წესი, ხელმისაწვდომობას უკავშირდება

"ხონში სულ რამდენიმე ტრაქტორია და ხალხი იძულებულია ელოდოს, ვიდრე ტრაქტორი გათავისუფლება. ეს ნიშნავს, რომ ზოგჯერ სასოფლო-სამეურნეო ციკლი შეიძლება გამოტოვო." ხონის მეცხოველეობა

პროფესიული განათლების სექტორის შესახებ ცნობიერება და კოოპერატივებს შორის დამოკიდებულებები

კოოპერატივების ძალიან ცოტაწევრმა იცის იმერეთის პროფესიული განათლების ცენტრები შესახებ,

მაგრამ სამტრედიის კოოპერატივებმა შეძლეს გაეხსენებინათ დიდი ხანი მისი საწავლო ცენტრი და ბაღდათის კოოპერატივებმა იცოდნენ კოლეჯი ბერიის შესახებ. მიუხედავად ამისა,

რესპონდენტების უმრავლესობა პროფესიული განათლების მიმართ სრულიად უმოტივაციოა. ბისგანვითარების მნიშვნელოვან ნაწილად. მაგრამ, ამავე დროს,

თითქმის ყველა მათგანი ეჭვქვეშაყენებს პროფესიული განათლების ცენტრების მიერ შემოთავაზებულ განათლების ხარისხს, განსაკუთრებით იმერეთში.

თითქმის ყველა რესპონდენტი მიიჩნევდა,

რომ პროფესიული განათლების კოლეჯების საწავლო პროგრამებს აკლია პრაქტიკული კომპონენტი, განსაკუთრებით, თუსტუდენტთა ჩარიცხვისას საოფლო-სამეურნეო პროგრამაზე

"მე არ ვარ დარწმუნებული,

რომ მათი კურსდამთავრებულნი შეძლებს დამოუკიდებლად მუშაობას,

რადგან მათ არ გააჩნიათ პრაქტიკული სწავლება.

მაგრამ მინც ძალიან კარგია,

თუმათი რითა დინფორმაცია სმინცასწავლიან." ხონის მეცხოველეობა

"მე არ ვარ დარწმუნებული, რომ ისტუდენტი, რომელიც ამჟამად სწავლობს კოლეჯში, შეძლებს მიიღოს კარგი განათლება,

მაგრამ,

როგორც მინიმუმ, ძირითად ინფორმაციას მინც მიიღებენ.

დათქენიციით,

ყოველთვის ჯობია იცოდერაღაც, ვიდრე არაფერი", სამტრედიის მეფრინველეობა.

"ჩვენ შეგვიძლია დავიქირავოთ პროფესიული განათლების კურსდამთავრებულები,

მაგრამ მეწარმომი დგენია,

რომ ისინი შეიძლება იყვნენ მხოლოდ თანამშენებლები"

მეფუტკრეობა, ბაღდათი.

მიუხედავად არაინფორმირებულობისა და ნდობის ნაკლებობისა,

თითქმის ყველა რესპონდენტი მაგანაცხადა,

რომ მათანამშრომლებს პროფესიული განათლების საწავლებლებთან.

თუმცა,

ბევრი მათგანი აღნიშნავდა,

რომ მათი კოოპერატივების არარსებობის გამო ისინი აკუმარისად დიდი ხანია აკუმარისად განვითარებული,

დასტუდენტები ვერ შეძლებენ აკუმარისი პრაქტიკული გამოცდილების მიღებას. საინტერესოა,

რომ ერთ-ერთ მარესპონდენტი აღნიშნა,

რომ თუ ისინი დაიწყებენ პარტნიორობას პროფესიული განათლების კოლეჯებთან,

ამან შეიძლება მათის ცეთ დამატებითი სამუშაო ძალა.

"რატომაც არა, მინიმუმ,

სტუდენტი იქნება აქ და ისინი დაგვებმარებიან.

ბევრი არამარის გასაკეთებელი,

როდესაც საქმე ფუტკართან მუშაობას ეხება."

მეფუტკრეობა, ბაღდათი

ერთ-

ერთ რესპონდენტს მეფრინველეობის კოოპერატივიდან უკვე დაუკავშირდა დიდი ხანი მისი კოლ

ეჯითანამშრომლობისთვის. დიდიჯიხაიშისკოლეჯმაგანაცხადა, რომისინიმიდებდნენახალსტუდენტებსმეფრინველეობაშიმოსამზადებლადამნიშვნელოვანიქნებოდა, რომსტუდენტებსმიელოთპრაქტიკულიგამოცდილება. მიუხედავადამისა, დიდიჯიხაიშისკოლეჯიმასაღარდაკავშირებია. რესპონდენტვიარაუღობს, რომმეფრინველეობისკურსიარდაიწყო, მანდასძინა: "მეარმიკვირს, დარწმუნებულივარ, რომსტუდენტებსშორისინტერესისდონეიქნებაძალიანდაბალიდაამიტომაცვერშემდღესკურსისდაწყება." ამჟამად, აღნიშნულიმოკასუხეთანამშრომლობსთბილისისაგრარულუნვერსიტეტსადაშოთარუსთაველისსახელმწიფოუნვერსიტეტთანდაუკვეილებსსტუდენტებსმათგან. როგორცწესი, სტუდენტებიმოდისთვეშიერთხელ, რჩებამთელიდღისგანმავლობაში, თვალსაღვენებსმათმუშაობას, ეხმარებადაშემდეგუკანბრუნდებათბილისში.

მსხვილიაგრარულიბიზნესისპროფესიულიგანათლებისსაჭიროებები

კომერციული ფერმერობისანალიზისთვისჩვენგამოვიყენეთსასოფლო-სამეურნეო "რეგისტრირებულიდააქტიურიკომპანიების" საქსტატისსია, ასევე საინფორმაციოდასაკონსულტაციოცენტრების მიერ მოწოდებული ინფორმაცია, რასაც დავუმატეთ სხვადასხვა პროექტიდან მიღებული ინფორმაცია. საერთოჯამში, ჩვენშევადგინეთ 335 ბიზნესისსია იმერეთისთვის, საიდანაც ამოვარჩიეთ ბიზნესები ინტერვიუსთვის. საქსტატის ინფორმაციაზე დაყრდნობით, ოთხიმათგანმსხვილიბიზნესისკატეგორიასმიეკუთვნება, 23 საშუალობიზნესად არის მიჩნეულიდა 151 მცირებიზნესია.⁷დარჩენილი 157 ბიზნესისზომა არ იყო დაკონკრეტებული.⁸ სია, რომელიც ჩვენ მოგვაწოდეს, დაყოფილია შემდეგი აქტივობების მიხედვით.

გრაფიკი 16: იმერეთისსოფლისმეურნეობისბიზნესისდაყოფა (აგრეგირებულიმონაცემთაბაზაზედგენილიასაქსტატის, საინფორმაციოსაკონსულტაციოცენტრებისმონაცემებითადასხვადამატებითიმონაცემებით).

⁷საქსტატმა მოახდინა კომპანიების კლასიფიცირება ზომების მიხედვით შემდეგნაირად: მსხვილი - 100 დასაქმებულზე მეტი; საშუალო ზომის - 20-100 დასაქმებული და 0.1-0.5 მილიონი ლარი სბრუნვა; მცირე - 20 დასაქმებულზე ნაკლები და 100,000 ლარზე ნაკლები ბრუნვა.

⁸ჩვენ ამ მონაცემთა ბაზას წარვუდგენთ საგანმანათლებლო დაწესებულებებს და მათ მიერ კონტაქტზე გასვლის სტრატეგიის მნიშვნელოვანი ელემენტი მყისიერად გახდება აღნიშნული სიის მოპოვება.

სასოფლო-სამეურნეო სექტორი	აგრობიზნესის რაოდენობა	მთლიან აგარულ ბიზნესში წილობრივი მაჩვენებელი
მეცხოველეობა	108	32%
მარცვლეული და სხვა მცენარეები, მათ შორის, სათბურები	80	24%
სურსათის წარმოება, მათ შორის, სასმელის	47	14%
აგარული მომსახურება, მათ შორის, მექანიზაცია და ლოგისტიკა	43	13%
შერეული ფერმები, მათ შორის, სურსათის წარმოება	28	8%
მეთევზეობა	17	5%
სატყეო მეურნეობა და მასთან დაკავშირებული მომსახურებები	8	2%
არაკატეგორიზებული	4	1%

ოთხიდან სამი მსხვილი ბიზნესი წარმოადგენს სათბურებს, მეოთხე კი თხილის მწარმოებელს. გეოგრაფიულად, იმერეთის სასოფლო-სამეურნეო ბიზნესს უმეტეს შემთხვევაში იმერეთის სასოფლო-სამეურნეო ბიზნესის უმეტესობა მოითხოვს მიწის ნაკვეთების არსებობას, როგორც ამოსავლის მიმდგრები, სათბურები, მეცხოველეობის ფერმები, თევზისაუზები, სატყეო მეურნეობები და შერეული ტიპის ფერმები. ის ბიზნესები, რომლებიც უზრუნველყოფენ შიდა გაზრდას, მირითა და დისეტ მომსახურებას ითვალისწინებს, როგორც აკონსულტაციები, აგარული რჩევები, მექანიზაცია/აღჭურვილობა და სურსათის წარმოება.

იმერეთში ყველაზე უფრო პოპულარული/ფართოდ გავრცელებული აგარული საქმიანობაა უმეტესად მსხვილფეხარქოსანი პირუტყვისა და შინაური ფრინველების გაწმენდა რამდენიმე მეცხოველეობის ფერმები, ასევე მარცვლეულისა და სხვა მცენარეების ნაკვეთები (მათ შორის, სათბურები). მიუხედავად ამისა, იმერეთი ცნობილია მცირე სასოფლო-სამეურნეო ნაკვეთებით, რაც ფერმერებისთვის ართულებს დიდი ბიზნესების მშენებლობას.

პროფესიასა და უნარებთან დაკავშირებულ საჭიროებათა შეფასება ფორმალურ სოფლის მეურნეობაში

2015 წელს ჩვენ ჩავატარეთ 40 ნახევრად სტრუქტურირებული ინტერვიუ იმერეთის აგარული ბიზნესის მსხვილ წარმომადგენლებთან იმ მიზნით, რომ მოგვეჩვენა პროფესიული განათლების სექტორთან მათი ჩართულობის პრაქტიკის იდენტიფიცირება. 2016 წლის თებერვალში ჩვენ მათ ისევ დავუკავშირდით. რომ დაგვესრულებინა კვლევა მოთხოვნადი პროფესიებისა და კომპეტენციების შესახებ. საერთო ჯამში პასუხი მივიღეთ 34 (87%) აგარული ბიზნესისგან.

სასოფლო-სამეურნეო სექტორი	გამოკითხული ბიზნესის რაოდ.	ბიზნესების რაოდ. რომელსაც ჰყოლია პროფ. განათ. სტუდენტი	ბიზნესების რაოდ. რომელსაც არ ჰყოლია პროფ. განათ. სტუდენტი, მაგრამ ჰყოლია სტაჟირი
მეცხოველეობა და მეთევზეობა	12	-	1
საკვების წარმოება	7	2	1
ნათესები და ნარგავები, მათ შორის სათბურები	7	1	1
აგრარული სერვისები, მათ შორის, მექანიზაცია და ლოგისტიკა	4	2	2
მეცხოველეობა და მეთევზეობა & სატყეო მეურნეობა	2	1	1
შერეული ფერმა, მათ შორის, საკვების წარმოება	2	-	2
სულ	34	6	8

34-დან ექვს (6) ბიზნესს (18%) ჰყოლია დაქირავებული პროფესიული განათლების სტუდენტი. ერთ-ერთი ბიზნესისთვის ხვდა დასხვასამუშაო ჰქონდა მეთავაზებული პროფესიული განათლების სტუდენტებისთვის. გარდა ამისა, არსებობს რვა (8) ბიზნესი, რომლებმაც დაქირავეს "სტაჟირები", მაგრამ არა პროფესიული განათლების ცენტრებიდან; ეს იყვნენ არსებითად ხალიჩის მწარმოებლები, რომლებსაც ჰქონდათ გამოსაცდელი ვადა და ბალისაწყისი ხელფასი, რადროსაც დამსაქმებელმა გადაწყვიტა, რომ მას სურდა აეყვანა ვინმე, როგორც მუდმივი თანამშრომელი.

ჩვენ ვთხოვეთ რესპონდენტებს, რომ ჩამოეთვა ლათის პროფესიები, რომლებზეც ყველაზე დიდი მოთხოვნა იყო (ამ პროფესიების ჩამოთვლა და დეტალები მოცემულია მანკინაში, ცოტა ქვევით). ჩვენ ასევე შევისწავლეთ რომელ უნარებს ანიჭებდნენ აღნიშნული კომპანიები ყველაზე მეტ მნიშვნელობას და ჰქონდათ თუ არა დამწყებ თანამშრომლებს ეს უნარები. უნარების რუკის ეს სავარჯიშო შედეგები და ორი ძირითადი კომპონენტის გან:

- 1) იმ უნარების შეფასება, რომლებიც საერთოა ყველა პროფესიისთვის (უნივერსალური უნარები)
- 2) პროფესიისთვის სპეციფიური უნარები.

მოთხოვნა კვალიფიციურ სასოფლო-სამეურნეო პროფესიებზე იმერეთში

ჩვენ ჩავატარეთ სიღრმისეული ინტერვიუები 40 სასოფლო-სამეურნეო ბიზნესთან და ვთხოვეთ ჩამოეთვა ლათ პროფესიები, რომლებიც ყველაზე მეტად არის საჭირო. ეს ეხება როგორც რაოდენობას (პროფესიონალების რიცხვი), ასევე ხარისხს (პროფესიონალების კვალიფიკაცია). ქვემოთ ცხრილში მოცემულია ამ პროფესიების განაწილება სასოფლო-სამეურნეო ბიზნესის ტიპების მიხედვით.

გრაფიკი 18: იმერეთის სოფლის მეურნეობის სექტორის კვლევა: მოთხოვნი პროფესიები

პროფესია	პასუხების რაოდ.	ბიზნესის ტიპი
აგრონომი	10	ფერმის სერვის ცენტრი საკვების მწარმოებელი დანადგარები ⁹
ვეტერინარული მომსახურების სპეციალისტი	7	მეცხოველეობისა და მეფრინველეობის ფერმა
სურსათის მწარმოებელი („კვების ტექნოლოგი“)	6	სურსათის გადამამუშავებელი დანადგარები
თანამედროვე ტექნოლოგიისა და დანადგარების ექსპერტი	5	სურსათის გადამამუშავებლისაწარმო ფერმერთა მომსახურების ცენტრები თევზი ფერმები სათბურები
ეროვნული და საერთაშორისო სურსათის უსაფრთხოების სპეციალისტი	4	შერეული მეურნეობა, მათ შორის სურსათის გადამამუშავებელი ქარხნები ფერმერთა მომსახურების ცენტრები შეგროვებისა და გაანაწილების ცენტრები
სურსათის უსაფრთხოების სპეციალისტი ¹⁰	4	სურსათის გადამამუშავებლისაწარმო სათბურები შეგროვებისა და გაანაწილების ცენტრები ღვინის ქარხნები
ცხოველის მეთვალყურე („ზოოტექნიკოსი“)	3	მეცხოველეობისა და მეფრინველეობის ფერმები
ტრაქტორისტი	3	მარცვლეულის ფერმები მექანიზაციის სერვისები
სანიტარისა და ხარისხის საერთაშორისო სტანდარტების სპეციალისტი	3	სურსათის გადამამუშავებელი საწარმო ღვინის ქარხნები
მარკეტინგისა და გაყიდვების მენეჯერი	3	სურსათის გადამამუშავებლისაწარმო აგრო-ლოგისტიკის კომპანიები
მაცივრების ტექნიკოსი	3	სურსათის გადამამუშავებლისაწარმო მაცივრების ბიზნესი (სათბურები) შეგროვებისა და გაანაწილების ცენტრები
ელექტრიკოსი	3	მეცხოველეობისა და მეფრინველეობის ფერმები სურსათის გადამამუშავებელი დანადგარები
მეფუტკრე	2	მეფუტკრეობის საწარმო ფერმის სერვის-ცენტრი
თევზის სელექციონერი	2	თევზის სარეწები
ხარატის სპეციალისტი	2	სასოფლო- სამეურნეო ტექნიკის მწარმოებელი და მომსახურების ცენტრები ხილის გადამამუშავებლისაწარმო
ღვინის მწარმოებელი	1	ღვინის ქარხნები
შემდუღებელი	1	სასოფლო- სამეურნეო ტექნიკის მწარმოებელი და მომსახურების ცენტრები
კონსტრუქტორი	1	სასოფლო-

⁹ მოიცავს მარცვლეულს (ხორბალი, სიმინდი, თხილი), ხილს, რძეს და ხორცის გადამამუშავებელ დანადგარებსა და საკონსერვო ქარხნებს.

¹⁰ გამოკითხულთა მიერ დასახელებული „ლაბორანტი“, „ქიმიის ექსპერტი“ ან „პროდუქციის ხარისხის უზრუნველყოფის მენეჯერი“ გაერთიანებული იქნა „პროდუქციის უსაფრთხოების სპეციალისტის“ ქვეშ, რადგან ეროვნული სტანდარტები ამ პროფესიისთვის არსებობს.

		სამეურნეო ტექნიკის მწარმოებელი დამომსახურების ცენტრები
ფერმერი / ფერმის მენეჯერი	1	მეცხოველეობისა და მეფრინველეობის ფერმები
აგრო-ლოგისტიკის ოპერატორი	1	აგრო-ლოგისტიკის კომპანიები

მოცემული სიდიდან მხოლოდ აგრონომიარის სპეციალობა, რომელიც სწავლება უნივერსიტეტებში; ყველას ხვაპროფესიაში იძლევა იყოს პროფესიული განათლების მიერ შემოთავაზებული პროფესიის შესაბამისი, რომლისთვისაც პროფესიული სტანდარტების შემუშავებული ასაქართველოში. აგრონომებს უნდა ესმოდეთ ნიადაგის ბუნება და თვისებები; სხვადასხვა სახეობის მცენარეები დამათიმოვლის გზები. ეს პროფესია სწავლება უნივერსიტეტებში, მაგრამ არა პროფესიულ საგანმანათლებლო დაწესებულებებში. იმერეთში აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის (აწსუ) აგრარული ფაკულტეტი თვალისწინებს აგრონომიის, აგრო-საინჟინრო და სოფლის მეურნეობის საკვები პროდუქტების ტექნოლოგიის და ექსპერტიზის საბაკალავრო პროგრამებს. არცერთი ეს პროგრამა არ ფოკუსირდება ცხოველებსა და ვეტერინარიის საკითხებზე. ჩამოთვლილ პროფესიებთან შედარებით არაკვალიფიციური მუშები, როგორც ათევის მკვებავი, სატვირთოს მტვირთავი, მცენარეთა მომგროვებელი, თხილის მტეხავი და ფიზიკურად მშრომელები წარმოადგენენ იმერეთის სასოფლო-სამეურნეო კერძო სექტორის მუშახელის უდიდეს ნაწილს.

როგორც შემოთმომცემული ცხრილიდან ჩანს, მოთხოვნილი პროფესიები მეტწილად დამოკიდებულია ბიზნესის ტიპზე. აგრონომი ყველა შემთხვევაში პროფესიაა დიდი წილი მიტომ, რომელიც იმერეთში არსებობს ფერმერთა მომსახურების 14 ცენტრი. ფერმერთა მომსახურების ცენტრების თავაზობენ ადგილობრივი ფერმერებს სასოფლო-სამეურნეო კონსულტაციასა და პროდუქციას, ამიტომ კვალიფიციური აგრონომები ხშირად ასაჭირო; მათასევე, როგორც წესი, აქვთ დასაქმებისა და ბრუნვის მაღალი მაჩვენებელი. იმერეთში დამატებით არსებობს 29 სასოფლო-სამეურნეო მომსახურების პროვაიდერი, სადაც დასაქმებული არიან (ან ეძებენ დასაქმებისთვის) აგრონომები.

ვეტერინარებისა და მცხოველეობისა და მეფრინველეობის 108 სხვადასხვა ზომის ფერმისთვის იმერეთში. პროფესიული განათლების დაწესებულება, რომელიც ამზადებს ვეტერინარებს, მდებარეობს დიდჯიხაში, სამტრედიაში. სამტრედია იმერეთის დასავლეთით მდებარე მუნიციპალიტეტია; ამჟამად, მისი პროფესიული განათლების კურსდამთავრებულებს მწელად თუმეუძლია თიმცხოველთა ფერმების შრომითი საჭიროებების დაკმაყოფილება, რომლებიც განლაგებული არიან სამტრედიის განშორს.

სურსათის გადამამუშავებელს წარმოებს საჭიროებათსაკვების გადამამუშავებელის სპეციალისტებისევე, როგორც მთელი რიგის ხვასპეციალისტებისა, მათ შორის, თანამედროვე ტექნოლოგიების და ტექნიკის ექსპერტი; სურსათის უვნებლობის ეროვნული და საერთაშორისო სტანდარტების სპეციალისტი;

წარმოებისუსაფრთხოებისსპეციალისტი;
 სანიტარულიდახარისხისსაერთაშორისოსტანდარტებისსპეციალისტი;
 მარკეტინგისდაგაყიდვებისმენეჯერი; სამაცივროტექნიკოსებიდაელექტრიკოსი.

სათბურებიერთ-ერთიყველაზესწრაფადმზარდისექტორიაიმერეთში, საიდანაცმწვანილისდაბოსტნეულისუმეტესობარუსეთშიდაუკრაინაშიგააქვთ. თუმცა, მათთვისპირველრიგშისაჭიროპროფესიაარარისმემცენარე (რომელიცარმოითხოვსკონკრეტულკომპეტენციას, რისიმინწოდებაცსაგანმანათლებლოდაწესებულებებსშეუძლიათ), არამედბალახებისმკრეფავი. ბალახებისმკრეფავიარსაჭიროებსგანსაკუთრებულსწავლებასანსერტიფიცირებას, მისისწავლაადვილადშეიძლებაადგილზეც, -ამბობენსასათბურებიზნესისმფლობელები, რომლებსაცჩვენგავესაუბრეთ. თუმცა, სათბურებისავევსაჭიროებენსამაცივროტექნიკოსებს (თუმცაგაცილებითნაკლებს, ვიდრებალახისმკრეფავებს), რადგანმწვანილიინახებამაცივრებშიმათგანაწილებაამდე. სამაცივროტექნიკოსისპროგრამებშიემოთავაზებულიაპროფესიულისაგანმანათლებლოდაწესებულებებისმიერიმერეთში.

უნივერსალურიუნარებისშეფასებააგრობიზნესებისმიერ

34 აგრობიზნესისგანჩვენმივიღეთ 46 შევსებულიკითხვარიიმუნარებთანდაკავშირებით, რასაცისინიექებენთანამშრომლებში - როგორცუნივერსალური, ასევეკონკრეტულპროფესიასთანდაკავშირებული უნარები. კვლევისდროსშეფასდაუნარებისრვაკატეგორია - ექვსიუნივერსალურიუნარ-ჩვევა, ორი - პროფესიასთანდაკავშირებული იმისთვის, რომმომხდარიყოიმპროფესიასთანდაკავშირებულიუნარებისშეფასება, რომლებიცსაჭიროაიმ 14 სასოფლო-სამეურნეოპროფესიისთვის, რომელიცშეესაბამებაარსებულპროფესიულსაგანმანათლებლოპროფესიებს, 34 ბიზნესსეთხოვა, რომშეეცნოთერთიკითხვართითოეულიიმპროფესიისთვის, რომელიცგამოიყენებოდამათბიზნესში.

გრაფიკი19: უნივერსალურიდაპროფესიასთანდაკავშირებულიუნარებისსია. რომელთაშეფასებაცეთხოვააგრობიზნესს

პირადიმახასიათებლები		უნარების ჯგუფი
1	მუშაობისუნარი	უნივერსალური უნარები
2	გამოცდილება	
3	ენისცოდნა	
4	ზოგადიპროფესიულიცოდნა	
5	მენეჯერულიცოდნადაუნარები	
6	პროფესიულიცოდნა	პროფესიასთან დაკავშირებული უნარები
7	პროფესიულიუნარ-ჩვევები	

რადგანაცმესწავლილიუნარებიგანსხვავდებაიანპროფესიისმიხედვით, ჩვენვთხოვეთთითქმისყველაბიზნესისწარმომადგენელს, რომშეეფასებინათიმ 37

უნარისადამახასიათებლისმნიშვნელობა,
 როგორცასოციალურიუნარებიანიინგლისურიენისცოდნაექვესიუნივერსალურიუნარისთვის.
 ჩვენგამოვიყენეთგარკვეულიუნარებიადამახასიათებლებიპროფესიულისტანდარტებიდან,
 მაგრამკიდევდავატეთსხვაუნარები,
 რომლებიცშეიძლება მნიშვნელოვანიიყოსბიზნესისთვის. მაგალითად, მართალია,
 ფიზიკურიგამძლეობამითითებულიაროგორცზოგიერთიპროფესიისწინაპირობა,
 მაგრამპუნქტუალობაარარის; თუმცა, ჩვენყველამათგანიშვეტიანეთკითხვარში.
 ესმეთოდოლოგიაეფუძნება 2012 წელს GIZ-
 ისთვისგეოდეზიურიტურიზმისსექტორისკვლევისჩვენსგამოცდილებას.

უნარებისრუკებისმიზანია,შეაფასოს,რაცოდნასაჭიროდაშეესაბამებათუარამასპროფესიული
 განათლებისმიერშემოთავაზებულიუნარებიდაკომპეტენცია. ამიტომ,
 გარდაამსტრუქტურულიუნარების რუკებისა,
 რომლებიცდაფუძნებულიაპროფესიულსტანდარტებზე,
 ჩვენბიზნესისწარმომადგენლებსდავუსვითლიაკითხვა,
 რომჩამოეთვალათყველაზემნიშვნელოვანი 3-5 უნარი,
 რომლებსაცისინიმიიჩნევენაუცილებლადდამწყებითანამშრომლებისთვის.
 ჩვენასევევკითხეთმათიმისშესახებ,
 ყავდათთუარადაქირავებულივინმეპროფესიულიგანათლებისდაწესებულებაში
 მიღებულიგანათლებითან/დაპყოლიათთუარასტაჟიორებიანპრაქტიკანტებიდადადებითიპას
 უხისშემთხვევაში, რადოზითგააჩნდათმათისუნარები,
 რომლებიცაუცილებელიდასასარგებლოამათისაწარმოსთვის.

გრაფიკი 20: უნარ-ჩვევებისრუკები: შევსებულიკითხვარებისრაოდენობათითოეულიპროფესიისთვის

#	პროფესია	შევსებული კითხვარების რაოდენობა
1	ცხოველის მომვლელი - ვეტერინარულიმომსახურებისსპეციალისტი	9
2	საკვების გადამამუშავებელისსპეციალისტი	6
3	მემცენარე	6
4	მეფუტკრე	4
5	აგრო-ლოგისტიკისოპერატორი	3
6	ფერმერი	3
7	თევზისფერმერი	3
8	სამაცივროტექნიკოსი	3
9	აგროტექნიკისელექტრიკოსი	2
10	რძის მწარმოებელი	2
11	ტრაქტორისტი	2
12	ხილისდაბოსტნეულისმწარმოებელი	1
13	მექანიკური ინჟინერიის ტექნიკოსი	1
14	ვიტიკულტურის სპეციალისტი	1
სულ		46

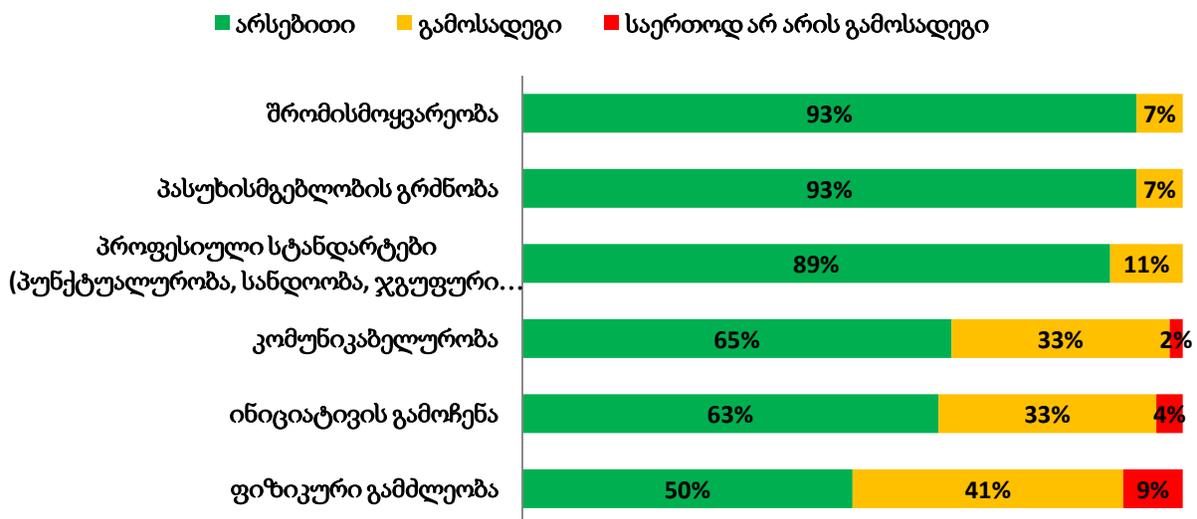
პერსონალური მახასიათებლები¹¹

მახასიათებლების პირველი კომპლექტი, რომელიც გამოვიკითხეთ, შეიძლება ჩაითვალოს პირის მახასიათებლებად, მაგრამ ასევე შეიძლება შეფასდეს, როგორც პროფესიული დამოკიდებულებისა და "რბილი უნარების" კომბინაცია. კერძოდ, ჩვენ ვიკითხეთ, თურამდენად მნიშვნელოვანი იყო ის, რომ მოცემული პროფესიის თანამშრომლები ყოფილიყვნენ:

- მოტივირებული
- პოზიტიური შეხედულებების
- სოციალური
- პროფესიონალურად ჩაცმული
- კარგი ზოგადი პროფესიული სტანდარტების მქონე.

პროფესიულ სტანდარტებში (ავუხსენით რესპონდენტებს) იგულისხმებოდა პუნქტუალობა, შრომის მოყვარეობა, თავაზიანობა და დეტალებზე ორიენტირებულობა.

გრაფიკი 21: თანამშრომლების პროფესიული მახასიათებლების მნიშვნელობის შეფასება

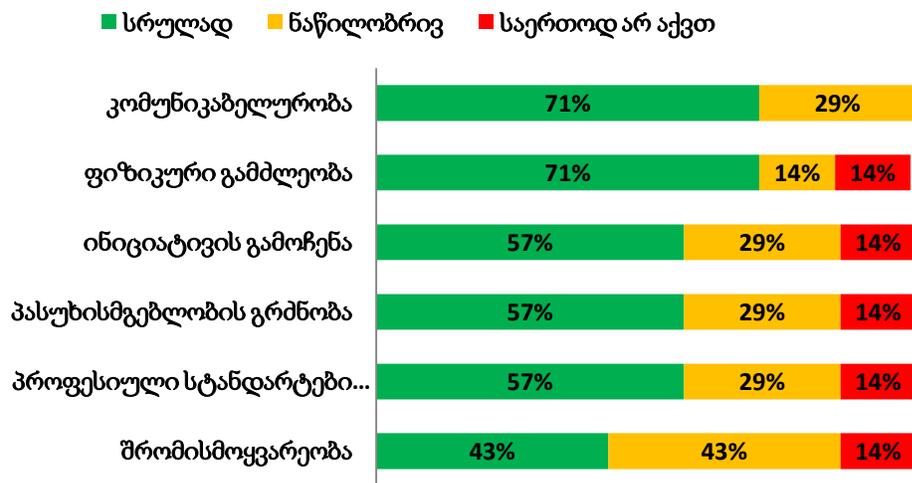
როგორც შემოთვრავი კვიანა ჩვენები, შრომის მოყვარეობა, პასუხისმგებლობის გრძნობა და პროფესიული სტანდარტების ერთგულება აკარად გამოირჩეოდა, როგორც ყველაზე მნიშვნელოვანი პირადი მახასიათებლები თითქმის ყველასასოფლო-სამეურნეო პროფესიისთვის; ფიზიკური გამძლეობა უფრო მეტად ფასდება შრომატევადი პროფესიისთვის.

ჩვენ ბინესის წარმომადგენლებს ასევე დავუსვით დიაკითხვა, თურა არის მათი შეფასებით ყველაზე მნიშვნელოვანი უნარები. ის ფაქტი, რომ კითხვას არჰქონდა წინასწარ მოცემული პასუხები, მიზნად ისახავდა მათთვის საშუალების

¹¹ პერსონალური მახასიათებლების და უნივერსალური უნარების დეფინიცია აღებულია GoWel-ის 2012 წლის აჭარაში ტურიზმის შესახებ კვლევიდან, რომელიც GIZ-ისთვის შეიქმნა.

მიცემას, რომ შემოეთავაზებინათ ისუნარები, რომლებიც ვენშესაძლოა გამოგვჩვენოდა. ამკითხვამ გამოავლინა, რომ ბიზნესი პიროვნულ მახასიათებლებს განიხილავს უფრო მნიშვნელოვნად, ვიდრე პროფესიულ გამოცდილებას. რაც შეეხება სტრუქტურირებულ კითხვარებს, ბიზნესები "შრომის მოყვარეობას" და "პასუხისმგებლობის გრძნობას" ყველაზე ხშირად ხსენებდნენ. როდესაც ვთხოვეთ თავს ნათ, კონკრეტულად რას ნიშნავდა პასუხისმგებლობის გრძნობა, ბიზნესის წარმომადგენელმა აღნიშნა, რომ ესაა "იმის ცოდნა, რომ დანავიდა უდევრობა ცკიასახებასა ბოლო კოპროდუქტის ხარისხზე" ან "იმის მიხედვრის უნარი, რომ გაყიდვებიდან შემოსავლის მიღებად ამოკიდებული იაჩვენს ქცევაზე."¹²

გრაფიკი 22: ფლობენ თუ არა პროფესიული იგანათლების სტუდენტების აჭიროპიროვნულ თვისებებს?

იმ ბიზნესის წარმომადგენლებს, სადაც დასაქმებული იყვნენ პროფესიული იგანათლების სტუდენტები, ვთხოვეთ შეეფასებინათ ამ დაძწყებითან ამ შრომლების თვისებები. "ნაწილობრივ ფლობს" ნიშნავს, რომ პროფესიული იგანათლების სტუდენტს "აქვს პოტენციალი რომისწავლოს", როგორც სიზნესის წარმომადგენელმა განმარტა. გრაფა ვიჩვენებს, რომ საკმაოდ დიდი შეუსაბამობაა იმასთან დაკავშირებით, თურას განიხილავს ბიზნესი, როგორც აუცილებელ უნარებს დარასხედავენ ისინი პროფესიული იგანათლებამიღებულ დაძწყებთან ამ შრომელში. მაგალითად, "შრომის მოყვარე" ბიზნესისთვის არის ყველაზე მნიშვნელოვანი პირადი მახასიათებელი, მაგრამ პროფესიული იგანათლების სტუდენტში იმას იმაზე ნაკლებად ხედავენ, ვიდრე ნებისმიერ სხვა პიროვნულ მახასიათებელს.

ზოგადი სამუშაო უნარები

ჩვენ დავსვით რამდენიმე კითხვა ზოგად სამუშაო უნარებთან დაკავშირებით:

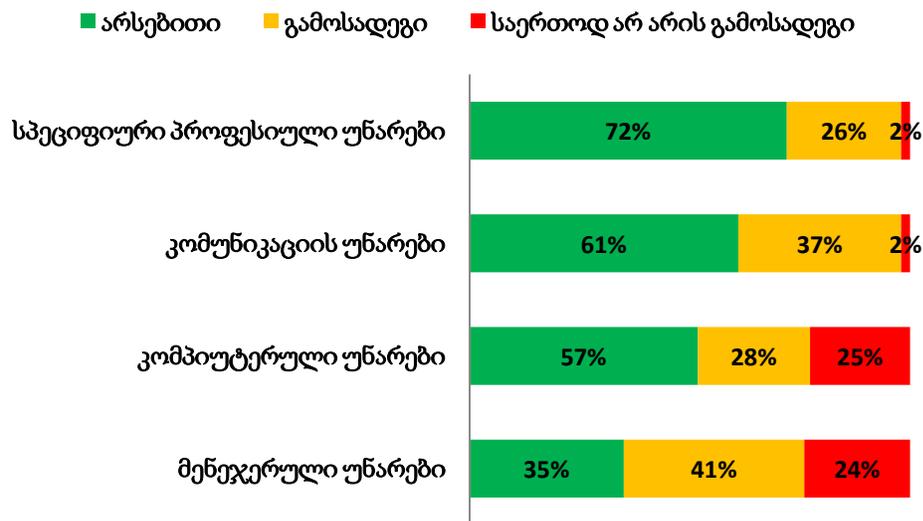
- IT/კომპიუტერული უნარები

¹² ინტერვიუ მეფრინველეობის ფერმის მფლობელთან თერჯოლაში (2015 წლის 17 დეკემბერი).

- მენეჯერული უნარები
- კომუნიკაციის უნარები
- კონკრეტული პროფესიული უნარ-ჩვევები

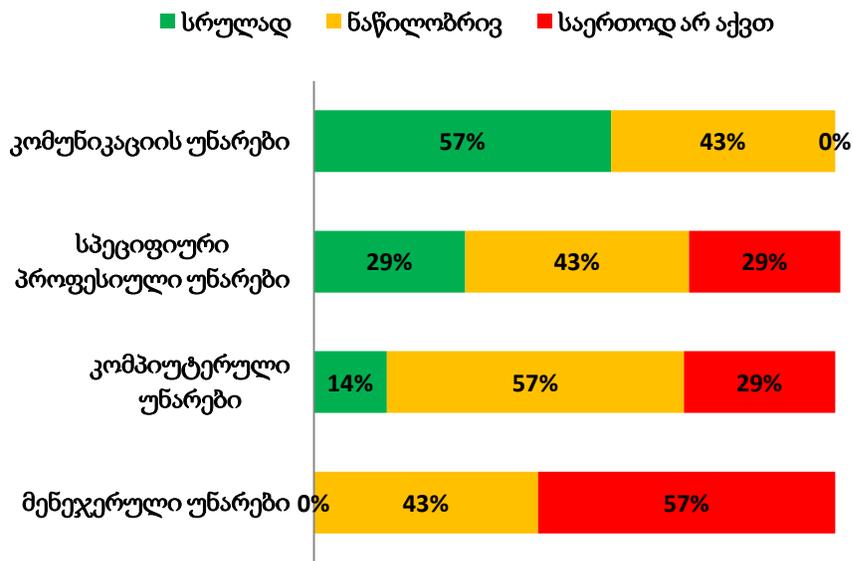
"კონკრეტული პროფესიული უნარ-ჩვევების" ზოგადი კატეგორიის მიზანი იყო, რომ ხაზი გაესვა კონკრეტული სამუშაოსთვის ტრენინგის მნიშვნელობისთვის - მაგალითად, მნიშვნელოვანია, რომ კვების სპეციალისტმა იცოდეს უსაფრთხოების ნორმები და წესები. მოგვიანებით კონკრეტული პროფესიული უნარ-ჩვევების შესახებ გაცილებით უფრო დეტალურად გამოვიკითხეთ.

გრაფიკი 23: თანამშრომლების ზოგადი სამუშაო უნარ-ჩვევების მნიშვნელობის შეფასება

მენეჯერული უნარები ნაკლებად მნიშვნელოვან უნარად იქნა განხილული სასოფლო-სამეურნეო პროფესიის მასშტაბით. ამის ნაცვლად ბიზნეს ითვლის, რომ უფრო მნიშვნელოვანია, რომ თანამშრომელი იყოს განათლებული თავიანთ პროფესიაში.

გრაფიკი 24: ფლობენ თუ არა პროფესიული განათლების სტუდენტებისა ჭიროზოგადსამუშაოუნარებს?

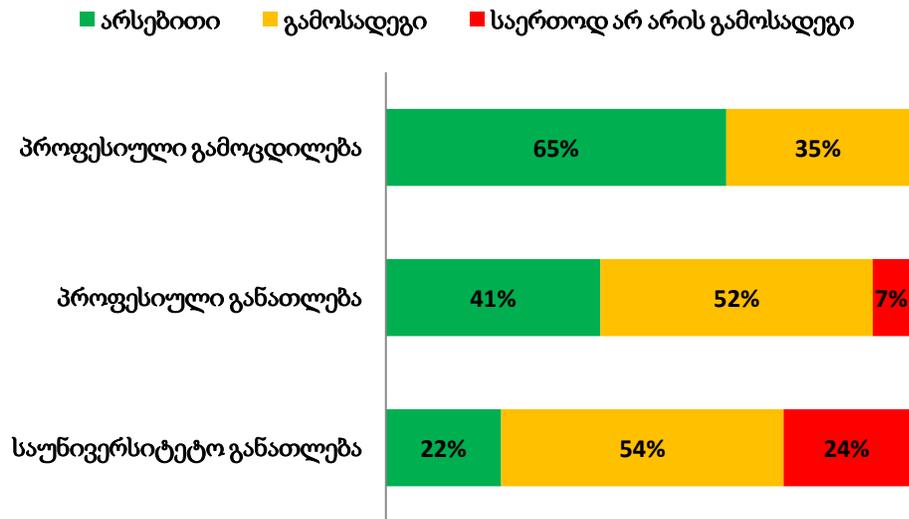
ბიზნესმა პროფესიული განათლების ადამომზადების პროგრამით განათლებამიღებული თანამშრომელი შეაფასა როგორც საკმაოდ დაბალი დონის ზოგადსამუშაოუნარების მქონედ, კომუნიკაციის უნარების გამოკლებით.

ზოგადი ცოდნა და გამოცდილება

ჩვენ ვკითხეთ ბიზნესს რა ტიპის საგანმანათლებლო ან პროფესიული გამოცდილება ითვლებოდა უცილებლად ადამწყები თანამშრომლისთვის:

- უმაღლესი განათლება (უნივერსიტეტის ბაკალავრის ხარისხი)
- პროფესიული განათლება, თუ
- პროფესიული გამოცდილება

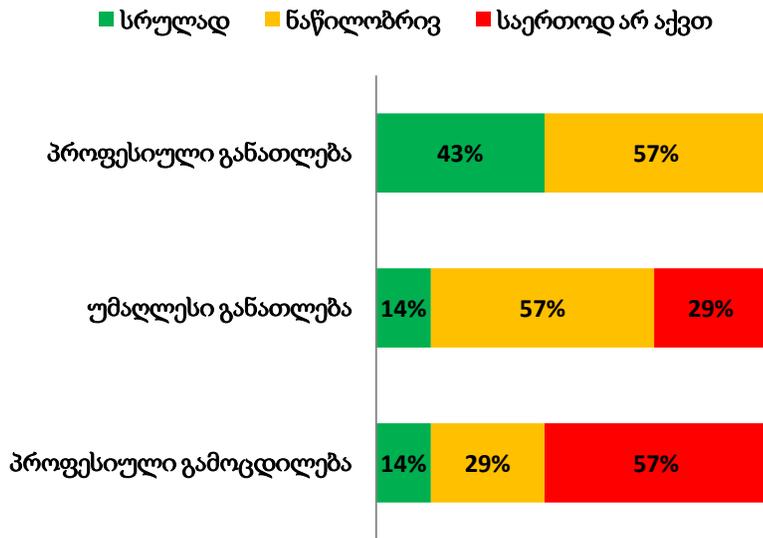
გრაფიკი 25: თანამშრომლის ზოგადი განათლების დამოცდილების მნიშვნელობის შეფასება

ზოგადად, აგრობიზნესი აფასებს პროფესიულ გამოცდილებას გაცილებით უფრო მეტად, ვიდრე საუნივერსიტეტო განათლებას და უფრო მეტად, ვიდრე პროფესიულ განათლებას. უფრო მეტიც, ჩვენ იმ ვლევარებით ვლიან, რომ პროფესიული განათლებისთვის სავარაუდოდ მინიჭებული მნიშვნელობა, შეიძლება გადაჭარბებული იყოს, რადგან გამოკითხულებმა იცოდნენ, რომ ვლევამაზეაკეთებდა აქცენტს და შეიძლება ისინი უბნებოდნენ ინტერვიუერს იმას, რისი გაგებაც მათ უნდოდათ.

ზოგადად კითხვები პროფესიული განათლების ხარისხის შესახებ ნაკლებად საინტერესო აღმოჩნდა: ღია კითხვაში, რომელიც ითხოვდა ყველაზე სასურველი უნარების დამახასიათებლების დასახელებას დამწყები თანამშრომლებისთვის, 34 ბიზნესიდან მხოლოდ 2-მა (5%) შეიტანა ჩამონათვა ლში პროფესიული განათლების ხარისხი.

გრაფიკი 26: ფლობენ თუ არა პროფესიული განათლების ტუდენტების აქტივობა დანართების დაგამოცდილებას?

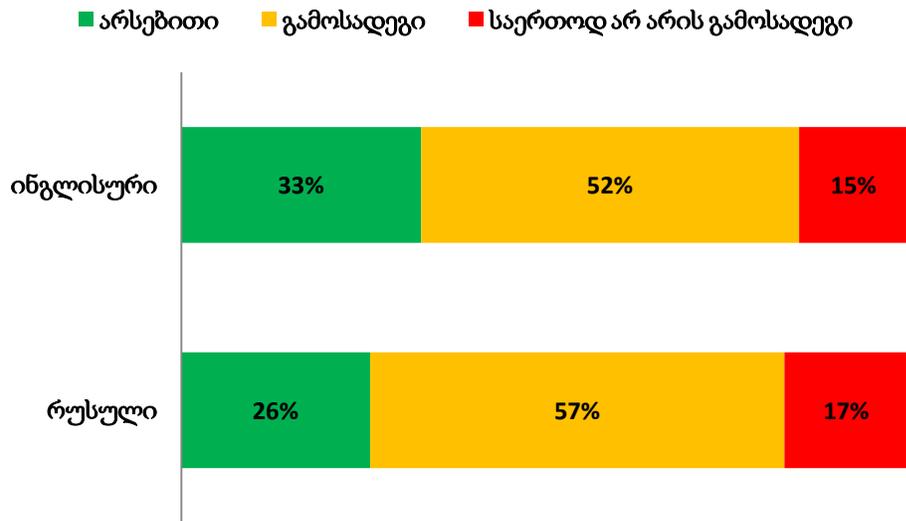

საინტერესოა, რომ მიზნების მიხედვით 43% ფიქრობს, რომ პროფესიული განათლების ტუდენტების სრულად ფლობენ აქტივობა პროფესიული განათლება, ხოლო მიზნების მიხედვით 57% მიიჩნევს, რომ პროფესიული განათლების ტუდენტები მიხედვით ნაწილობრივ ფლობენ აქტივობა პროფესიული განათლებას. ეს ასახავს მიზნების აღქმას, რომ პროფესიული განათლება ყოველთვის არ შეესაბამება კონკრეტული მიზნების საჭიროებებს.

ენის ცოდნა

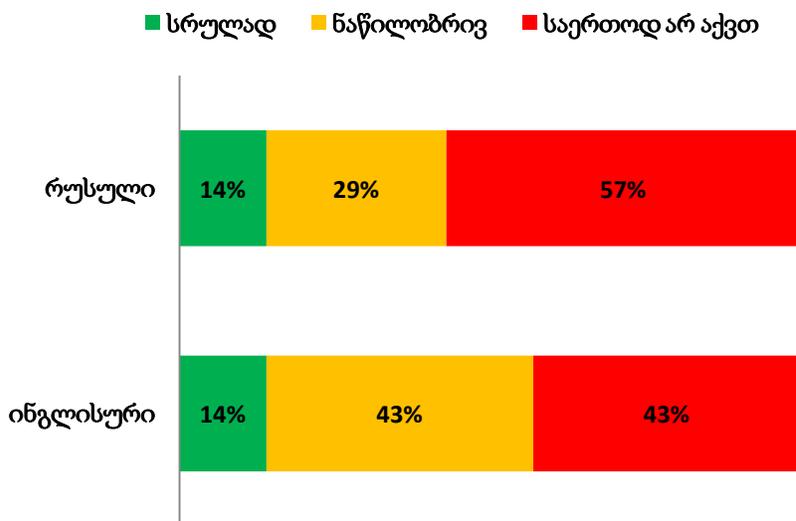
ჩვენს ოფლის მეურნეობის მიზნების სვთხოვეთ, შეეფასებინათ საქართველოში იყველაზე უკეთესი უცხოენის ცოდნის მნიშვნელობა: ინგლისური დარუსული ისევე, როგორც "ნებისმიერის ხვედრა." მხოლოდ ერთმა მიზნებმა აღნიშნა გერმანული, და ეს არ იყო მიჩნეული არსებითად, ამიტომ არ მოხვდა ჩვენს ანალიზში.

გრაფიკი 27: თანამშრომლების ენის ცოდნის მნიშვნელობის შეფასება

მიუხედავად იმისა, რომ ენის ცოდნა არ განიხილება როგორც აუცილებელი, ინგლისურის ცოდნა მიჩნეულია მომგებიანად. იქიდან გამომდინარე, რომ აღნიშნული კითხვა იყო სტრუქტურირებული კითხვარის ნაწილი, რომელიც განიხილავდა 37 უნარს, 33% საკმაოდ დაბალია. ენების ცოდნა არც ისე მნიშვნელოვან ინტერვიუებისას იქნა მიჩნეული მნიშვნელოვნად. მიწოდების თვალსაზრისით, იმერეთის სასოფლო-სამეურნეო სექტორში ინგლისური და რუსული ენების ცოდნა ძალიან დაბალია და მწყობრ თანამშრომლებში.

გრაფიკი 28: აქვთ თუ არა პროფესიული განათლების ტუდენტებს ენის საჭირო ცოდნა?

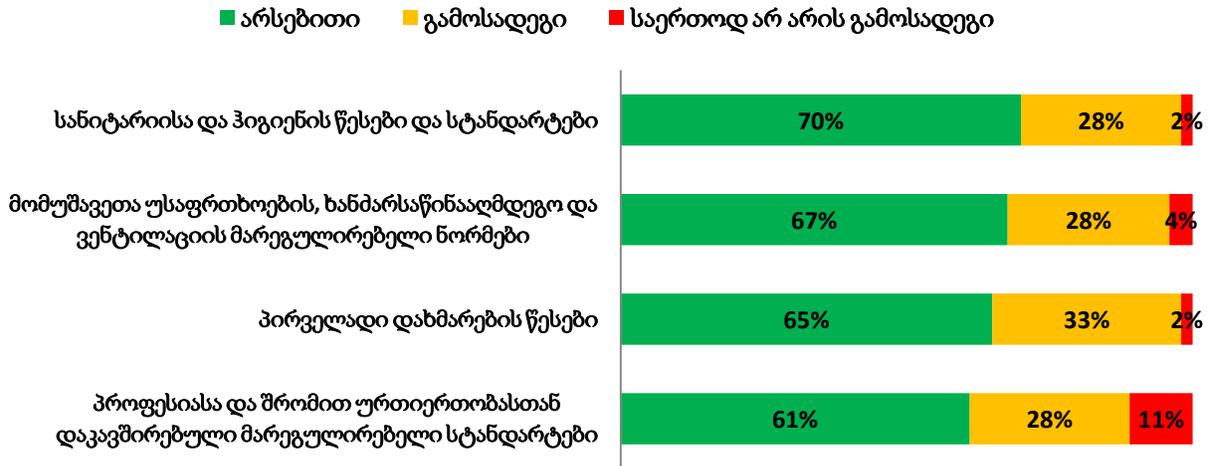

ზოგადი პროფესიული ცოდნა

ზოგად პროფესიულ ცოდნასთან დაკავშირებით ბიზნესს დავუსვით შემდეგი კითხვები:

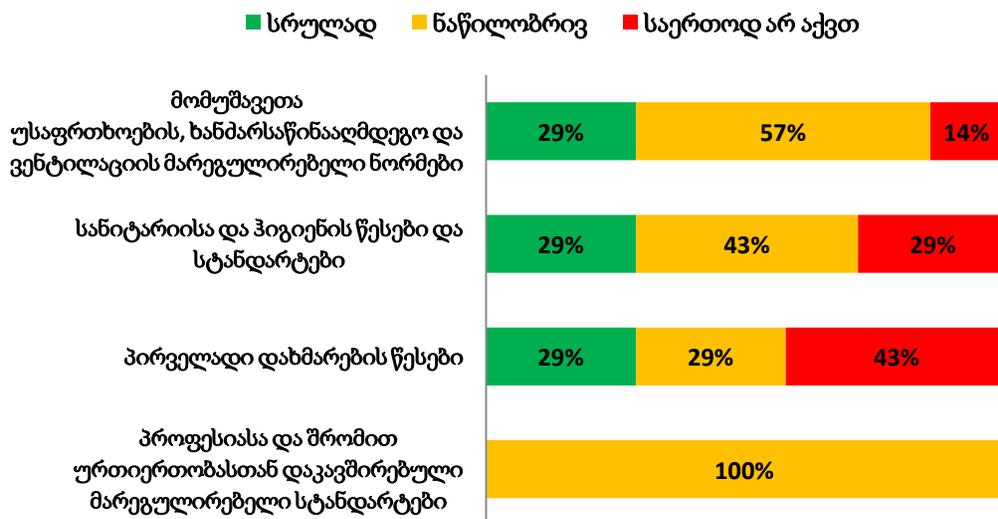
- ნორმები და სანიტარულ-ჰიგიენური წესების სტანდარტები
- შრომის უსაფრთხოების, ხანძარსა წინააღმდეგო დასავენტილაციო სფეროს მარეგულირებელი ნორმები
- პირველადი დახმარების წესები
- პროფესიასთან დაკავშირებული და შრომით ურთიერთობების მარეგულირებელი სტანდარტები და ნორმები.

გრაფიკი 29: თანამშრომლის ზოგადი პროფესიული ცოდნის მნიშვნელობის შეფასება

ზოგადი პროფესიული ცოდნის ყველა უნარი მიჩნეულია აუცილებლად აგრობიზნესების უმეტესობის მიერ, მაგრამ განსაკუთრებით ეს ეხება სანიტარულ-ჰიგიენური წესების ცოდნასა და პრაქტიკას.

გრაფიკი 30: ფლობენ თუ არა დამწყები თანამშრომლები (პროფესიული განათლების სტუდენტები და სტაჟიორები) საჭირო ზოგად პროფესიული ცოდნას?

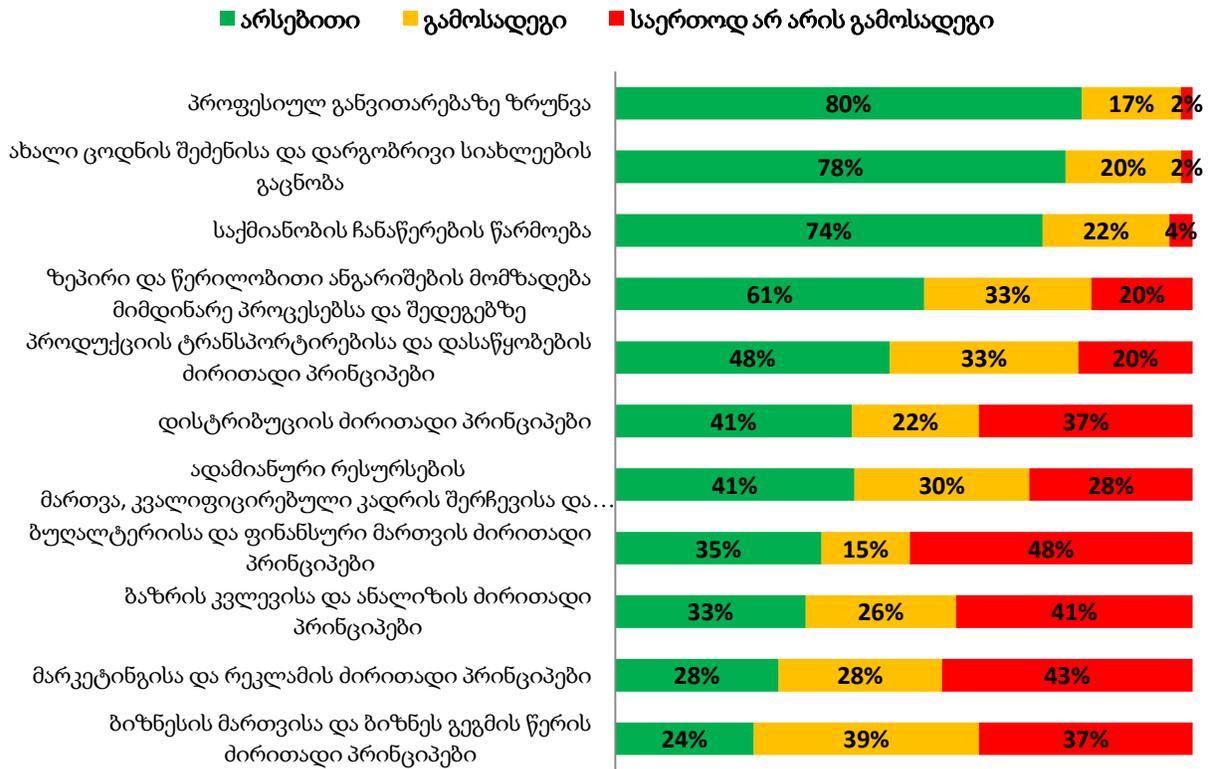

ბიზნესები პროფესიული განათლების სტუდენტების ზოგად პროფესიულ ცოდნასა და ფასებზე როგორც
ორგანიზაციას დაზარალებს.

მენეჯერული ცოდნა და უნარები

მენეჯერული ცოდნისა და უნარების სიასაკმაოდ მრავალრიცხოვანია და ჩამოთვლილია გრაფაში ქვემოთ:

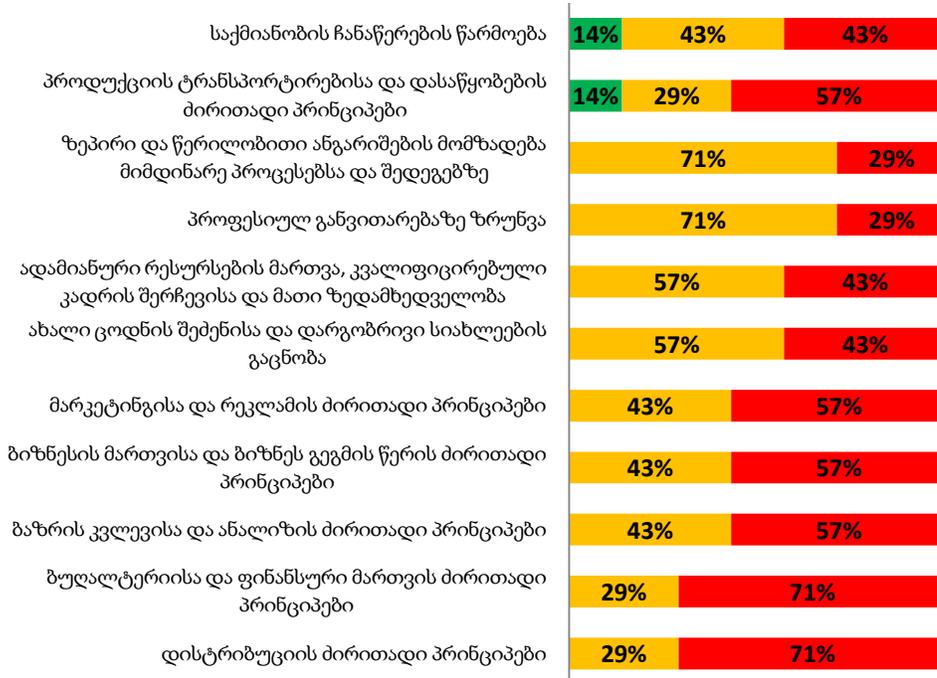
ფიგურა 31: თანამშრომლების მენეჯერული ცოდნისა და უნარების მნიშვნელობის შეფასება

რაც შეეხება საჭირო პროფესიულ გამოცდილებას, მენეჯერული უნარების შეფასებას თანდაკავშირებული ერთ-ერთი გამოწვევაა ის, რომ გამოკითხულმა პირებმა უკვე აღნიშნეს, რომ მენეჯერული უნარები არ არის მნიშვნელოვანი. აქედან გამომდინარე, აღნიშნული ქვე-კატეგორია ამ კონტექსტში უნდა შეფასდეს. თუმცა, ჩაღრმავებული ინტერვიუების დროს გამოკითხულმა პირებმა ისაუბრეს უფრო პრაქტიკული "ყოველდღიური" მენეჯერული უნარების, როგორც ამ ეცხოველეობის ფერმის მართვა და საბუღალტრო პროგრამების ცოდნის (მაგ: ინვოისის შედგენა, ონლაინ შემოსავლების სამსახურის ანგარიშების გატარება და საგადასახადო დეკლარაციების შევსება და ა.შ.), საჭიროების არსებობის შესახებ.

გრაფიკი 32: ფლობენ თუ არა პროფესიული განათლების სტუდენტებისა და ჩირმენეჯერული ცოდნის დაუნარებს?

■ არსებითი ■ გამოსადეგი ■ საერთოდ არ არის გამოსადეგი

მენეჯერული ცოდნის დაუნარების სიაგრძელება, მაგრამ ბიზნესის უმეტესობა არ ფიქრობს, რომ პროფესიული განათლების სტუდენტები მათ ფლობენ. უფრო დეტალურ განხილვებში ბიზნესმა განსაკუთრებული მნიშვნელობა მიანიჭა პროფესიული განვითარებისთვის მუშაობისუნარს, მაგრამ არ მიიჩნევს, რომ პროფესიული განათლების სტუდენტებს უნარის რულად გააჩნიათ.

სასოფლო-

სამეურნეო ბიზნესის მიერ კონკრეტულ პროფესიასთან დაკავშირებული უნარების შეფასება

მიღებული 46 კითხვარიდან ჩვენს მივიღეთ ყველაზე მეტი (ცხრა (9)) ცხოველთა მეტავალყურე/ვეტერინარული მომსახურების სპეციალისტი, დაერთი ან ორი კითხვარიდან არჩენი 13 პროფესიისთვის. ქვემოთ მოცემულია შედეგების მოკლე ანალიზი თითოეული პირველი 4 პროფესიისთვის (4 ან მეტი შევსებული კითხვართ) და დარჩენილი 10 პროფესიის მოკლედ რეზიუმე.

გრაფიკი 33: უნარების რუკები: შევსებული კითხვარების რაოდენობა თითოეული პროფესიისთვის

#	პროფესია	შევსებული კითხვარების რაოდენობა	გათვალისწინებული პროფესიული განათლების მიერ
1	ცხოველის მომვლელი - ვეტერინარული მომსახურების სპეციალისტი	9	დიდი ჯიხაიში
2	საკვების გადამამუშავებელის სპეციალისტი	6	დიდი ჯიხაიში აწსუ, მაგრამ არ ფუნქციონირებს
3	მემცენარე	6	იბერია (მაგრამ მებაღეობაზე ფოკუსირებული)
4	მეფუტკრე	4	იბერია
5	აგრო-ლოგისტიკის ოპერატორი	3	აწსუ
6	ფერმერი	3	იბერია და აწსუ გეგმავენ
7	თევზის ფერმერი	3	არცერთი
8	სამაცივრო ტექნიკოსი	3	აწსუ, მაგრამ არ ფუნქციონირებს
9	აგროტექნიკის ელექტრიკოსი	2	დიდი ჯიხაიშის კოლეჯს აქვს აგრო-ალჭურვილობის სპეციალობა, მაგრამ ეს ცოტა სხვა რამეა
10	რძის მწარმოებელი	2	არცერთი
11	ტრაქტორისტი	2	დიდი ჯიხაიში
12	ხილის და ბოსტნეულის მწარმოებელი	1	აწსუ-ს აქვს ხილის მეთვალყურე, მაგრამ ეს ცოტა სხვა რამეა და არ ფუნქციონირებს
13	მექანიკური ინჟინერიის ტექნიკოსი	1	დიდი ჯიხაიშის კოლეჯს აგრო-ალჭურვილობის სპეციალობა, მაგრამ ეს ცოტა სხვა რამეა
14	ვიტიკულტურის სპეციალისტი	1	აწსუ, მაგრამ არ ფუნქციონირებს
სულ		46	

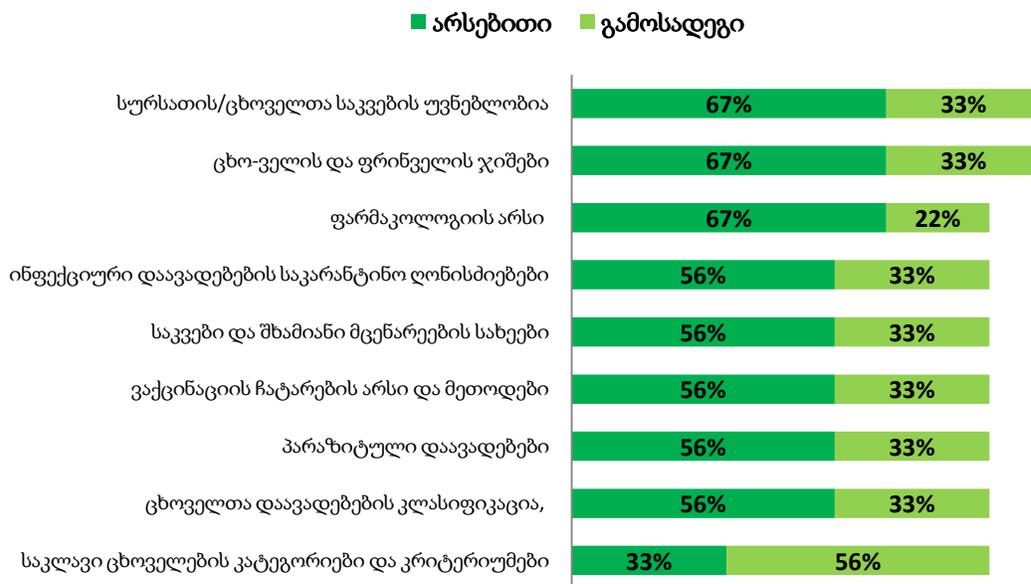
როცა დავსვით ლიაკითხვები მასთან დაკავშირებით, თურაიქნება ყველაზე სასურველი უნარი მოცემული პროფესიისთვის, პასუხი ხშირად იყო თანამედროვე ტექნოლოგიების და ალჭურვილობის ცოდნა. საარსებოსაშუალებების გამო მუშაობაზე ორიენტირებული მურნეობის განგანსხვავებით კომერციულ აგრობიზნესებს, როგორც წესი, სურვილია ქვეთვამოიყენონ თანამედროვე ალჭურვილობა, განსაკუთრებით საკვების გადამამუშავების ადამექანიზაციისთვის, ხოლო მედარები თანაკლებად მეცხოველეობის ფერმებში.

თეორიული ცოდნის თვალსაზრისით სასოფლო-სამეურნეო პროფესიების უმეტესობა მოითხოვს საბაზისო ცოდნას, მაგრამ ზოგიერთი მოითხოვს უაღრესად სპეციფიკურ ცოდნასაც. მაგალითად, თევზსაშენი მოითხოვს შესაბამისი ინექციის დოზის შესახებ ცოდნას, ელექტროტექნიკოსმა უნდა იცოდეს დამკაცრად და დაცვას პროტოკოლი (ვის და უკავშირდეს დაა.შ.) სისტემის გაუმართაობის შემთხვევაში დაა.შ. თუმცა, გამოკითხული ბიზნესების უმეტესობამ ბევრად უფრო დიდი ღირებულებები ანიჭა პრაქტიკულ უნარ-ჩვევებს, როგორცაა ის, თუ როგორ ხდებოდა მობილიზაცია (რძის მწარმოებლები).

ცხოველის მეთვალყურე - ვეტერინარული მომსახურების სპეციალისტი

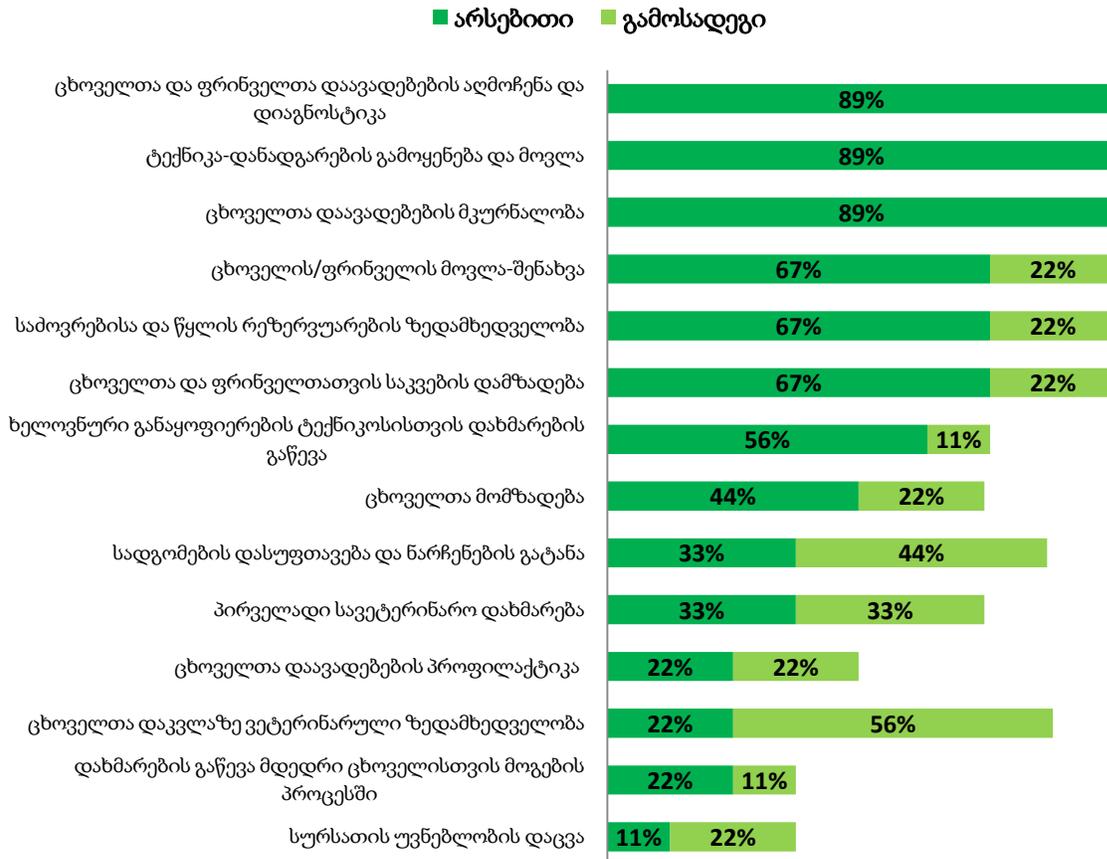
ანალიტიკური მიზნებისათვის ჩვენ შევავრთეთ "ცხოველთა მეთვალყურის" და "ვეტერინარის" პასუხები, რადგან გაირკვა, რომ მეცხოველეობის დამეფრინველეობის ბიზნესები ეძებენ ამორი პროფესიის გარკვეულ კომბინაციას. ყველა იმ ცხრა ბიზნესიდან, რომლებმაც მიუთითეს ამ პროფესიის საჭიროებაზე, წარმოადგენდა მეცხოველეობის დამეფრინველეობის მეურნეობას. არსებობს ვეტერინარის მკაფიო დეფიციტი ან თუნდაც ნაკლებობა. ზოგიერთი ბიზნესი კითხვის მიხედვით მომსახურებას, რადგან საქმეებზე პირუტყვის ჯანმრთელობას და შესაბამისად, საბოლოო პროდუქტის ხარისხს. ქვემოთ ჩვენ გთავაზობთ 2 გრაფიკს. ერთ-ერთი გრაფიკის აჯამებს "ცოდნას", ხოლო მეორე აქცენტს აკეთებს "უნარებზე".

გრაფიკი 34: ვეტერინარის/ცხოველის მეთვალყურის პროფესიული ცოდნის მნიშვნელობის შეფასება

ყველაზე მოთხოვნილი პროფესიული ცოდნა და კავშირებული საკვებთან, უსაფრთხო კვებასთან და ცხოველთა სახეობების და შესაბამისი დაავადებების ცოდნასთან. თუმცა, ბიზნესის სევერანსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს პრაქტიკულ უნარ-ჩვევებს, განსაკუთრებით, დაავადების იდენტიფიკაციის, პროფილაქტიკისა და დამკურნალობის უნარებს.

გრაფიკი 35: ვეტერინარის/ცხოველისმეთვალყურისპროფესიულიუნარ-ჩვევებისმნიშვნელობისშეფასება

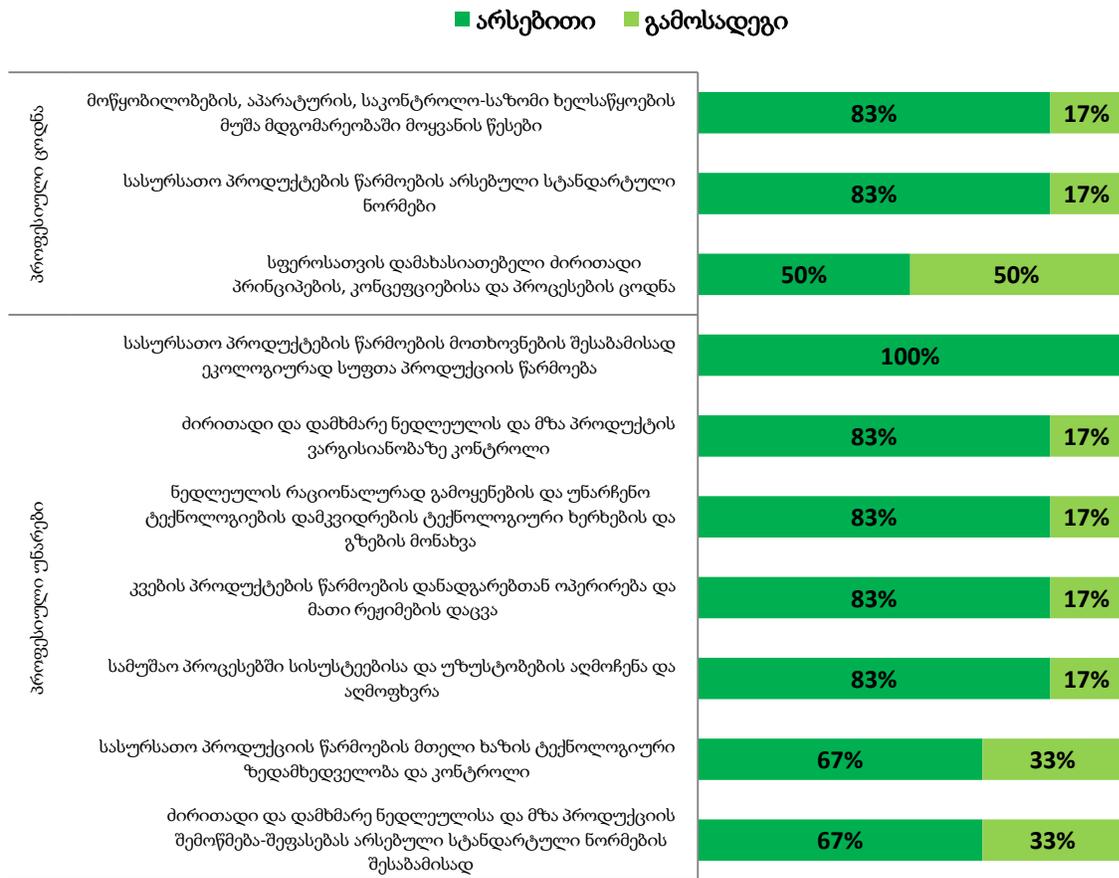
გარკვეულიუნარებისადაცოდნის "სარგებლიანობა" ძირითადადფუძნდებაორიპროფესიისკომბინაციასანმეურნეობისსპეციფიკა. მაგალითად, ზოგიერთიფერმაყიდისცოცხალქათამსდაშესაბამისად, არსაჭიროებსდაკვლისცოდნას. სამოვრისადაწყალსაცავისზედამხედველობაშედისვეტერინარულიმომსახურებისსპეციალისტისპროფესიულსტანდარტებში, თუმცა, მხოლოდერთიაგრობიზნესიმიიჩნევს, რომესცოდნააუცილებელია, ხოლოდანარჩენი (3 ბიზნესი) მიიჩნევს, რომსასარგებლოადაანსაერთოდარარისსასარგებლო (5 ბიზნესი).

ერთადერთიდაწესებულებაიმერეთში, რომელიცთვალისწინებსვეტერინარულგანათლებას, არისდიდიჯიხაიშისკოლეჯისამტრედიაში (განხილულიასხვაგანამანგარიშში).

სურსათის წარმოების სპეციალისტი

სურსათისმწარმოებელისსპეციალისტიზშირადარისგამოყენებული "კვებისტექნოლოგის" შემცვლელად. 6 ბიზნესიდან, რომელიცდაინტერესებულიყოამპროფესიით, 2 იყოჩაისქვე-სექტორიდან, 2 თხილისქვე-სექტორი, 1 ხორცისმწარმოებელიქვე-სექტორიდან, და 1 ხორბლისქვე-სექტორიდან.

გრაფიკი 36: სურსათის წარმოების სპეციალისტი პროფესიული ცოდნის და უნარ-ჩვევების მნიშვნელობის შეფასება

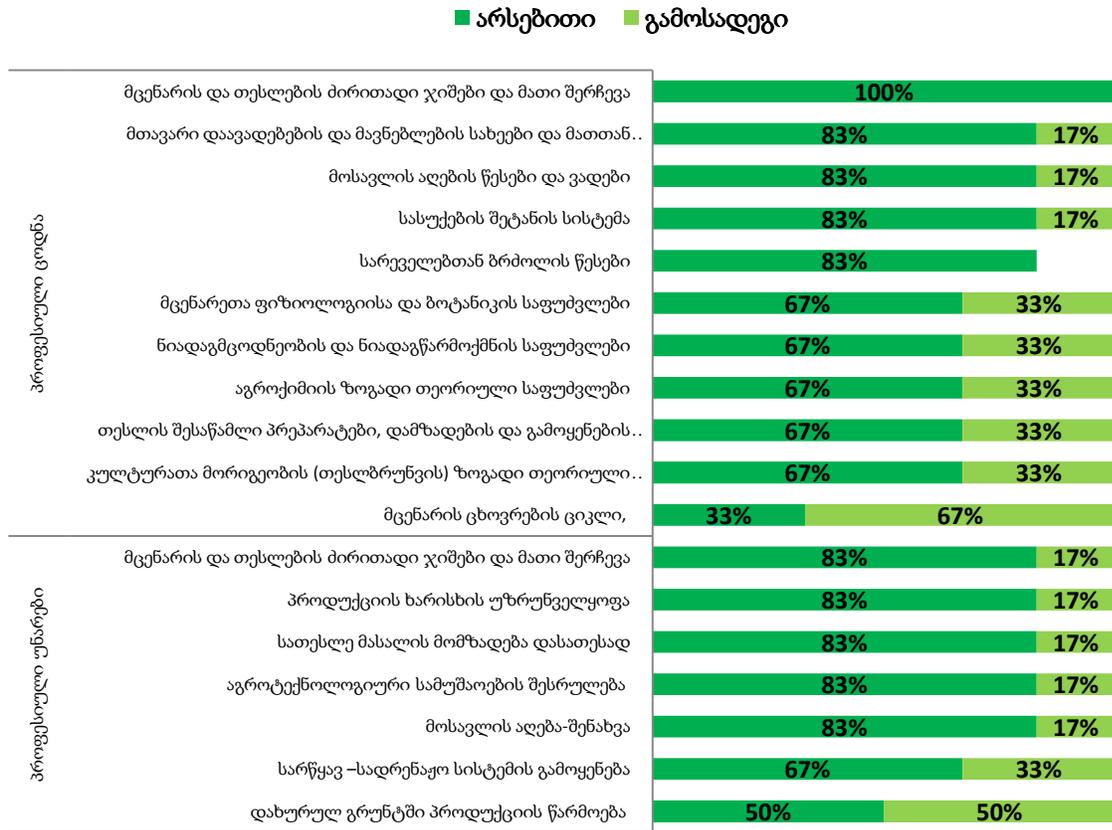
ამ პროფესიის ერთ-ერთი მთავარი სირთულე ისაა, რომ კომპანიებს სჭირდებათ სურსათის გადამამუშავებელი სპეციალისტი, რომელიც შეძლებს სწრაფად შეისწავლოს და ამუშაოს თანამედროვე ტექნიკა. ზოგიერთი კომპანია ამსაკითხს აგვარებს საკუთარ საწავლო პროცესის უზრუნველყოფით, ხოლო სხვები აპირებენ მომავალში ამის გაკეთებას. ყველას ახის ცოდნა და უნარები, რომლებიც გვენჩამოვთვალეთ, საკმაოდ მნიშვნელოვნად იქნა მიჩნეული ბიზნესის მიერ.

ეს პროფესია ისწავლება დიდი ჯიხაიშის კოლეჯში. აწსუ-სასევე აქვს ჩამონათვალში პროგრამა, მაგრამ ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში მათარმიულიათს ტუდენტები აღნიშნულ კურსზე. აწსუ-სთქმით, პოტენციურს ტუდენტებს შორის ამ პროგრამაზე მოთხოვნა არყოფილა.

მემცენარე

სათბურებში მცენარეთა მწარმოებლების საჭიროება არ არის, მათზე მოთხოვნა მცენარეთა დამარცვლელის პლანტაციებშია. იმექსიბიზნესიდან, რომელმაც განაცხადა, რომ საჭიროა მემცენარე, ერთი იყო ჩაის სექტორიდან, ერთი - კარტოფილის სექტორიდან, ერთი - თხილის სექტორიდან, ერთი - შერეულ მცენარეთა სექტორიდან, ერთი - სათბურის სექტორიდან და ერთი - სამაცივრო სექტორიდან.

გრაფიკი 37: მემცენარის პროფესიული ცოდნის და უნარ-ჩვევების მნიშვნელობის შეფასება

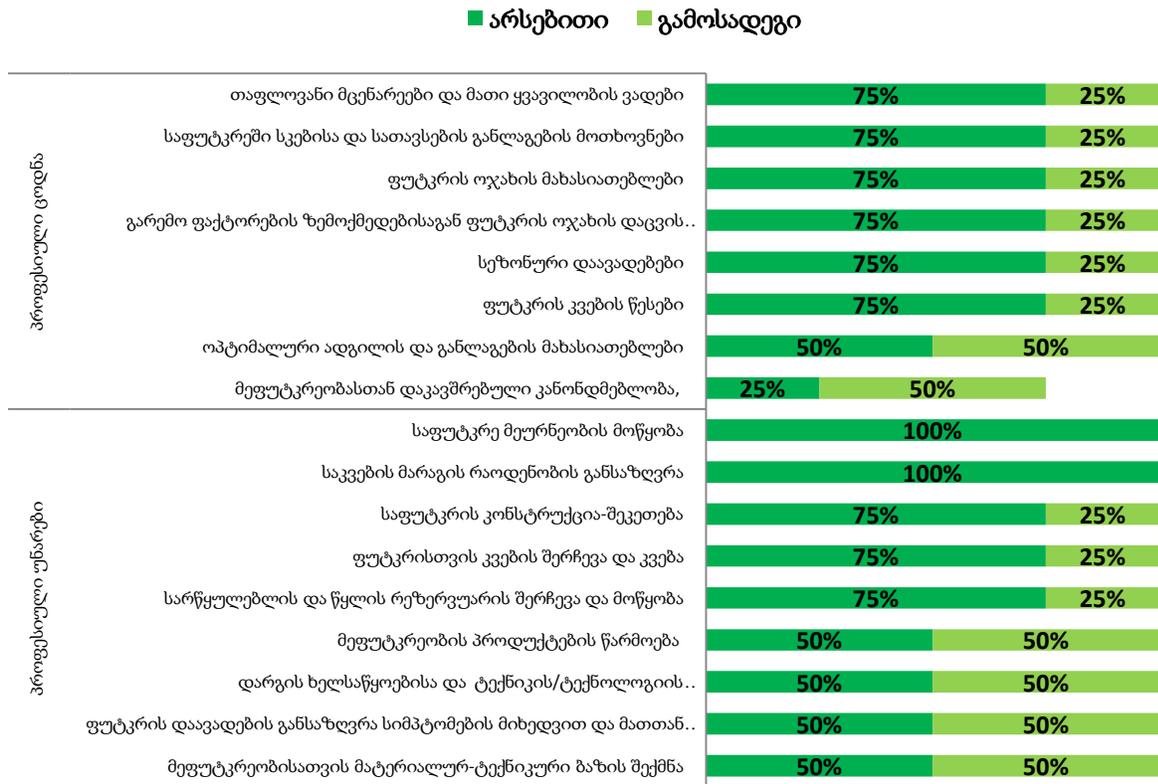

გამოკითხული ბიზნესიდან ერთ-ერთს უკმაყოფილოა განათლების სტუდენტის პრაქტიკული სწავლების გამოცდილება. სტუდენტმა ზოგიერთი ისეთი რამა რიცოდა, რაც წესით უნდა იწავლებოდეს პროფესიული განათლების ცენტრში, მათ შორის, თესლის კლასის და ხარისხის მახასიათებლები (უნარი, რომელიც აუცილებლად უნარად ითვლება 6-ვე აგრობიზნესში), მცენარეთა ძირითადი დაავადებები და სარწყავის სისტემები. მაგრამ ჩვენ ვერ გადავამოწმეთ, რომელისასწავლო ცენტრიდან იყო ეს სტუდენტი; პროფესიული განათლების ცენტრებს შორის რეგიონში არსებობს მხოლოდ ერთი ცენტრი, რომელიც მემცენარის სპეციალობას ითვალისწინებს (ბაღდათის კოლეჯი ბერია) და იგი ორიენტირებულია დეკორატიულ მებაღეობაზე.

მეფუტკრეობა

ცხადია, ოთხივეისბიზნესი, რომელსაცმეფუტკრისპროფესიააინტერესებდა, მეფუტკრეობისსექტორიდანყო. მართალია, ზოგიერთიშედარებითმსხვილიბიზნესია, მაგრამუფროხშირადლოჯახურმეურნეობასწარმოადგენს. ჩვენიკვლევისფარგლებშიორიიყოინდემწარმედაორი - შპს.

გრაფიკი 38: უნარებისრუკა: მეფუტკრისპროფესიულიუნარ-ჩვევები

ბევრისხვაპროფესიისმსგავსად, პრაქტიკულიუნარ-ჩვევებიმეფუტკრეობაშიცუფროღირებულავიდრებიზნესისცოდნა. 4 ბიზნესიდანმხოლოდერთმაგანაცხადა, რომმეფუტკრეობისკანონდებლობისცოდნააუცილებელია. უნარებისთვალსაზრისით, ოთხივებიზნესმაგანაცხადა, რომორიაცუცილებელიუნარიამეფუტკრეობისფერმებიორგანიზებადასაკვებისმარაგისშესაბამისიოდენობისგანსაზღვრა. დისკუსიებშიმეფუტკრეებმაასევეგანაცხადეს, რომ "ფუტკრისსიყვარული" და "შრომისსიყვარული" მნიშვნელოვანიაისევე, როგორცმაღალიჰიგიენურისტანდარტები.

მეფუტკრეობისსპეციალობაშემოთავაზებულაბაღდათისკოლეჯიბერია-სმიერ.

სხვა პროფესიები

დანარჩენ 10 პროფესიასთან დაკავშირებით მივიღეთ პასუხები 3 ან უფრო ნაკლები ბიზნესისგან თითოეულ პროფესიაზე. თუმცა, საერთო ჯამში, ბიზნესებმა მეტი მნიშვნელობა მიანიჭეს პრაქტიკულ უნარებს, ვიდრე თეორიულ ცოდნას.

პროფესიული განათლებითა და მოზადებით სტუდენტების დაინტერესება

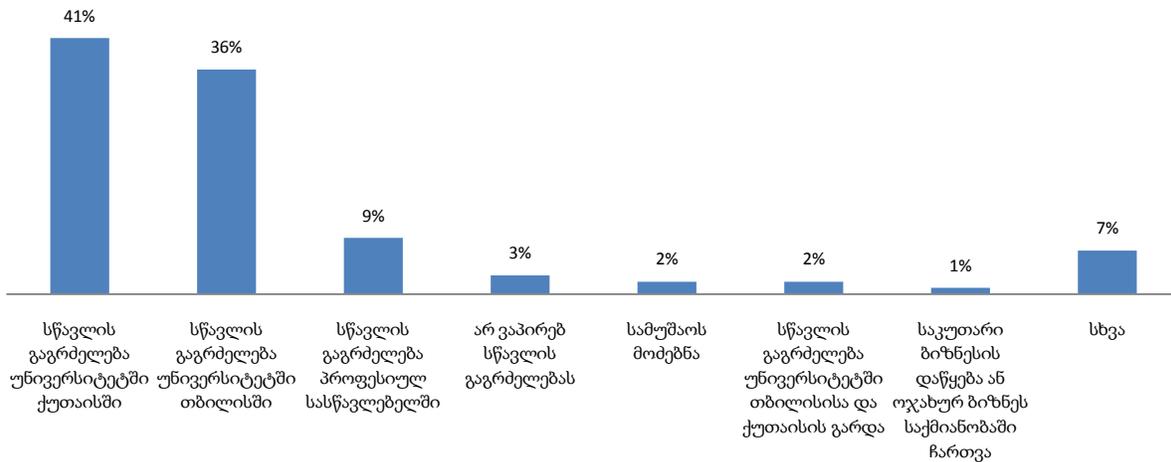
ჩვენი კვლევის ერთი ნაწილი მოიცავს ახალგაზრდების აზრის გარკვევას პროფესიული განათლება სადამომაველკარიერასთან მიმსებაში. ჩვენ გამოვკითხეთ 200 უფროსკლასელი (9-12 კლასი) იმერეთის 6 მუნიციპალიტეტში და ჩავატარეთ დამატებითი 10 ფოკუს-ჯგუფი, რომელთა შიგნით მოგვემოთხილეთ უფრო დახვეწილი ინფორმაცია მათი გამოცდილებების შესახებ. კვლევისთვის შევარჩიეთ 6 მუნიციპალიტეტის დიდ სკოლები, რომლებიც ყველაზე ახლოს არიან ჩვენს პარტნიორ საგანმანათლებლო დაწესებულებებთან.

კერძოდ, ჩვენ დავინტერესდით, თურაკარიერული გეგმები აქვთ ახალგაზრდებს სკოლის დამთავრების შემდეგ დარატომ; პროფესიული განათლების შესახებ ინფორმირებულობის დონე და სიტემის მიმართ მათი დამოკიდებულება; და ახალგაზრდების პრაქტიკული გამოცდილების შეფასება, განსაკუთრებით, სოფლისმეურნეობის დარგში.

კარიერული გეგმები და პროფესიული განათლების როლი

ის, თურასაპირებენ ახალგაზრდების სკოლის დამთავრების შემდეგ, არის ძირითადი ნაწილი ინფორმაციისა, რომელიც დონორებს დამთავრობას შეუძლიათ გამოიყენონ თმომავალი პროფესიული განათლები სსაქმიანობის და გეგმვისას.

გრაფიკი 39: სკოლის მოსწავლეების გეგმების სკოლის დასრულების შემდეგ

გასაკვირი არ არის, რომ გამოკითხულთა დაახლოებით 80% გეგმავს უნივერსიტეტში სწავლის გაგრძელებას (მიუხედავად იმისა, რომ შემეფასებისა და გამოცდების ეროვნული ცენტრის მონაცემების მიხედვით ჩარიცხვის ეროვნული მაჩვენებელი დაახლოებით 70%-ია; 2015 წელს 40,000 აბიტურიენტიდან 28,000-მა მოახერხა სხვადასხვა უნივერსიტეტში ჩაბარება).

ძალიან ცოტა ახალგაზრდა აპირებს სამუშაოს მოძებნას ან ბიზნესის დაწყებას. ფოკუს-ჯგუფებში ვკითხეთ მოსწავლეებს მთავალი გეგმების შესახებ და მხოლოდ რამდენიმე მალნიშნა, რომ უფიქრიათ საკუთარი ბიზნესის დაწყებაზე;

ყველაზე სასურველია ხელფასი ან ისამსახურის პოვნა. ფოკუს ჯგუფების მონაწილეების თქმით, ისტუდენტები, რომლებიც პროფესიული განათლების მიღებას აპირებენ, სავარაუდოდ უფრო მეტად იქრებენ თვითდასაქმებაზე ვიდრე ისინი, ვინც სწავლის უნივერსიტეტში გაგრძელებას აირჩევს.

"საკუთარი ბიზნესის დაწყება ამ დიდრების კარგისა მუალებაა, და გულწრფელად რომ ვთქვათ, ბევრად უკეთესია, ვიდრე სხვებისთვის მუშაობა. ვეცდები, ჩემისაკუთარი კომპანია შევქმნა." მაგხლავი FG, მამრობითი სქესი.

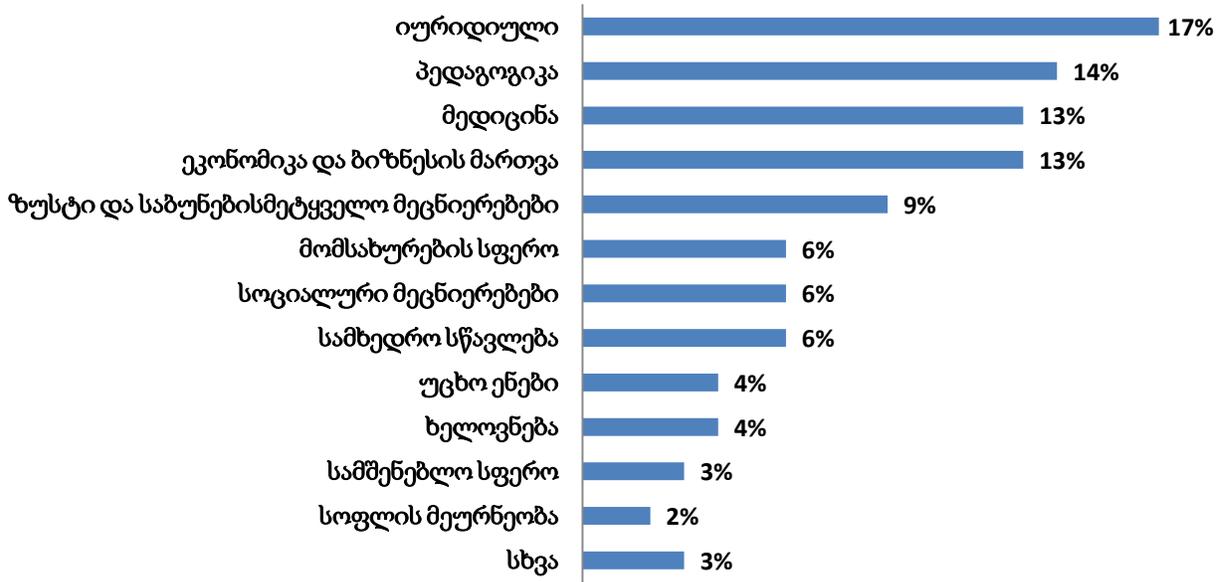
გამოკითხულთა ცხრა პროცენტმა (9%) შესაძლოა სწავლა გაგრძელოს პროფესიული განათლების დაწესებულებაში. ეს რიცხვი აჩვენებს, რომ პროფესიული განათლების დიდი პოტენციალი აქვს. თუმცა, ვერავინა კონკრეტულად დაწესებულებას.

გარდა ამისა, სტუდენტებში აშკარად არსებობს გრძნობა, რომ პროფესიული განათლება არის დაბალია კადემიური მოსწრების მოსწავლეებისთვის. ეს გამობხატესმათ, ვისაც უნივერსიტეტის სწავლა უნდოდა და დაეთანხმნენ ისინი, ვინც პროფესიული განათლების მიღებას გეგმავდა:

"სამწუხაროდ კარგად ვერ ვსწავლობ. ვიცი, რომ ჭკვიანი არ ვარ, ამიტომ გადავწყვიტე ისეთი პროფესია ავირჩიო, რაც ფინანსურად მომგებიანი იქნება, ამიტომ გადავწყვიტე სტილისტი გავხდე. დედაჩემი სილამაზის სალონში მუშაობს და ის დამეხმარება სამსახურის პოვნაში და ასე თუ ისე, შევძლებ ფულის შოვნას." ივანდიდი, მდედრობითი სქესი

"ვერ ვსწავლობ, რადგან, ჩემი აზრით, საკმარისად ჭკვიანი არ ვარ, რომ სკოლაში ვსწავლობდე, ამიტომ არ მინდა 3 წელი დავკარგო." ივანდიდი, მდედრობითი სქესი

გრაფიკი 40: ყველაზე პოპულარული სპეციალობები, რომლებიც სტუდენტებს სურთ, სკოლის დამთავრების შემდეგ აირჩიონ. GeoWel-ის მიერ წარმოებული იმერეთის სკოლის მოსწავლეების კვლევა.

საგნისმიმართ ზოგადი ინტერესის დამიდრეკილების გარდა, სამიყველაზე ხშირი პასუხი, მათარჩევანთან დაკავშირებით იყო:

- ოჯახის/წევრის ან სხვა პირის რეკომენდაცია
- ამ (არჩეულ) სფეროში სამუშაოს პოვნის სიმარტივე
- პრესტიჟი

ყველაზე მოთმოდემული პასუხი დასაქმებაზე აორიენტირებული.

მშობლები დასტუდენტები ირჩევენ პროფესიას, რომელშიც, მათიაზრით, დასაქმების ადაკარგი ხელფასის მაღალი შანსია.

ფოკუს ჯგუფის ზოგიერთი მონაწილე კიდევ ერთხელ დასტურებს ამას:

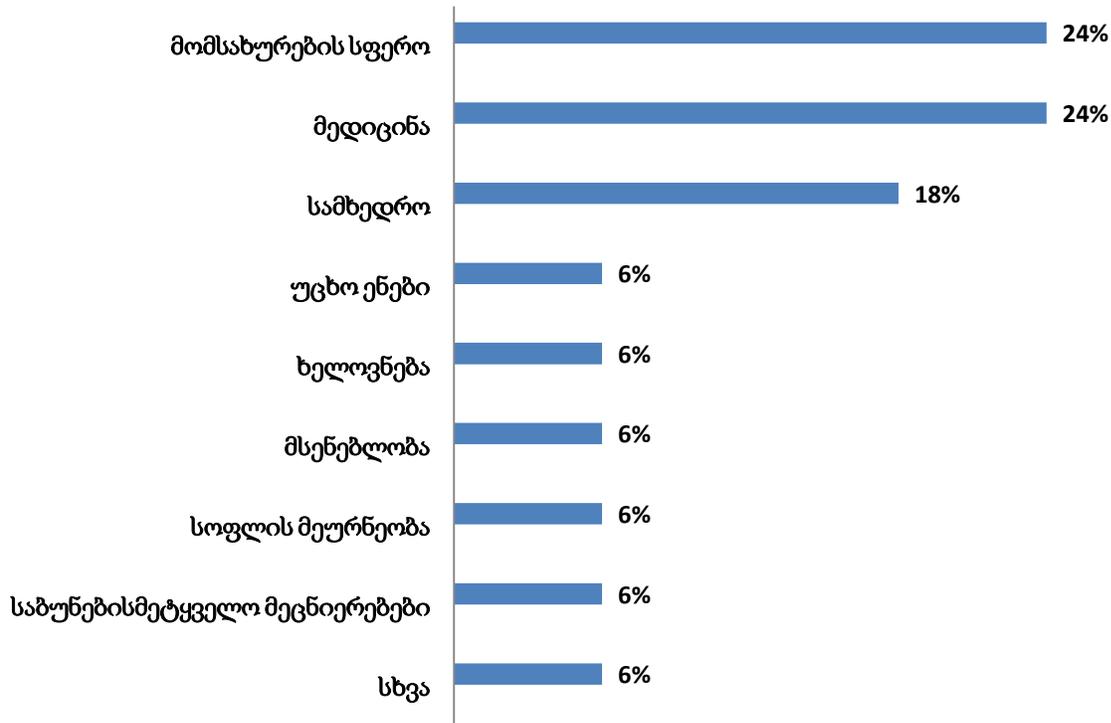
“ჩემმა მშობლებმა მირჩიეს, რომ ამერჩია ბიზნესის ადმინისტრირება, რადგან მათ შეუძლიათ დამეხმარონ სამსახურის პოვნაში, როცა დავამთავრებ” ლანეთი, ფჯ, მდედრ. სქესი

“მეყოველთვის ვფიქრობდი ექიმობაზე იმიტომ, რომ ყოველთვის დაინტერესებული ვიყავი სამედიცინოს სფეროსთან დაკავშირებული საკითხებით. ამჟამად ფარმაცევტობაზე ვფიქრობ. ჩემმა მშობლებმა მითხრეს, რომ ეს პროფესია ავირჩიო იმიტომ, რომ დამთავრების შემდეგ ბევრად უფრო ადვილი იქნება სამუშაოს პოვნა” ჩინარი, ფჯ, მდედრ. სქესი.

უნივერსიტეტში სწავლით დაინტერესებულებს შორის სოფლის მეურნეობა ყველაზე ნაკლებად პოპულარული სპეციალობაა. მხოლოდ 4 მოსწავლეს (რესპონდენტების 2%) აქვს უნივერსიტეტში სასოფლო-სამეურნეო სპეციალობის შესწავლის სურვილი.

ქვევით ასევე გთავაზობთ იმ სტუდენტებზე დეტალურ ინფორმაციას, რომლებსაც პროფესიული განათლების მიღება სურთ. თუმცა, რადგან ეს ჯგუფი მხოლოდ 17 მოსწავლისგან შედგება, რთულია რაიმე მყარი დასკვნების გაკეთება.

გრაფიკი 41: იმ 17 სკოლისმოსწავლისასურველიპროფესიებისჩამონათვალი, რომლებიცამობდნენ, რომსურდათსწავლაპროფესიულიგანათლებისცენტრებში

პროფესიულიგანათლებაშიპოპულარულიპროფესიებიაიმომსახურებისსფერო (როგორცაა, მაგალითადთამისსტილისტი).

რესპონდენტებისამხედროსწავლებასასევეგანიხილავენპროფესიულგანათლებად.

პროფესიული განათლებისა და მომზადების შესახებ ცნობიერება

მოსწავლეთათითქმისნახევარმა (49%) განაცხადა,

რომარაფერიიცისპროფესიულიგანათლებისსისტემისშესახებ.

არსებობსგარკვეულიგანსხვავებამამრობითისქესისმოსწავლეებსა (53%-

მაარცისპროფესიულიგანათლებისსისტემისშესახებ) დამდედრობითისქესისმოსწავლეებს

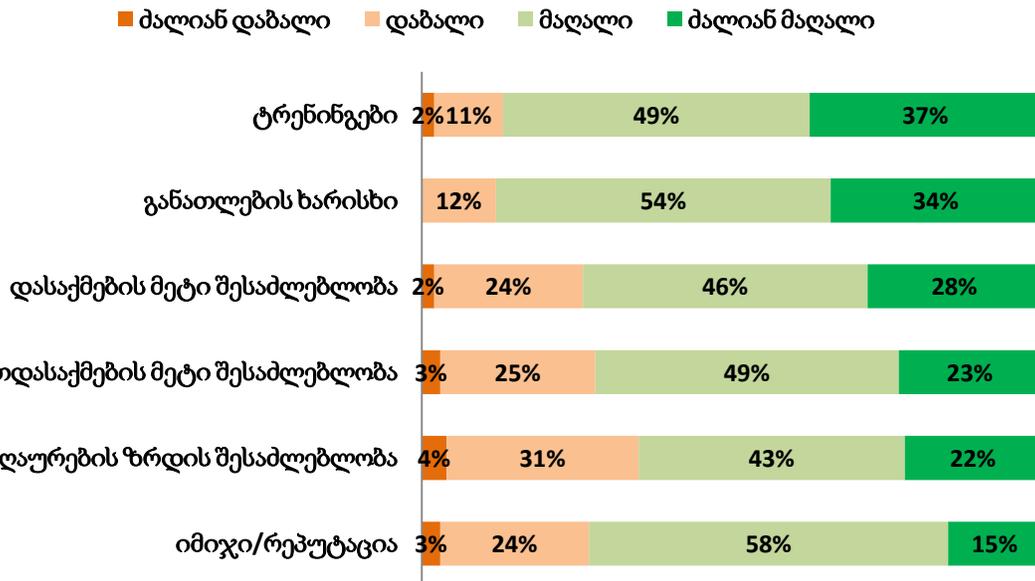
(45%-მაარცის) შორის. იმმოსწავლეებიდან,

რომლებმაციცაიანპროფესიულიგანათლებისსისტემისშესახებ, დაახლოებით 75%-

მასევეციცისიმერეთისპროფესიულისასწავლებლები,

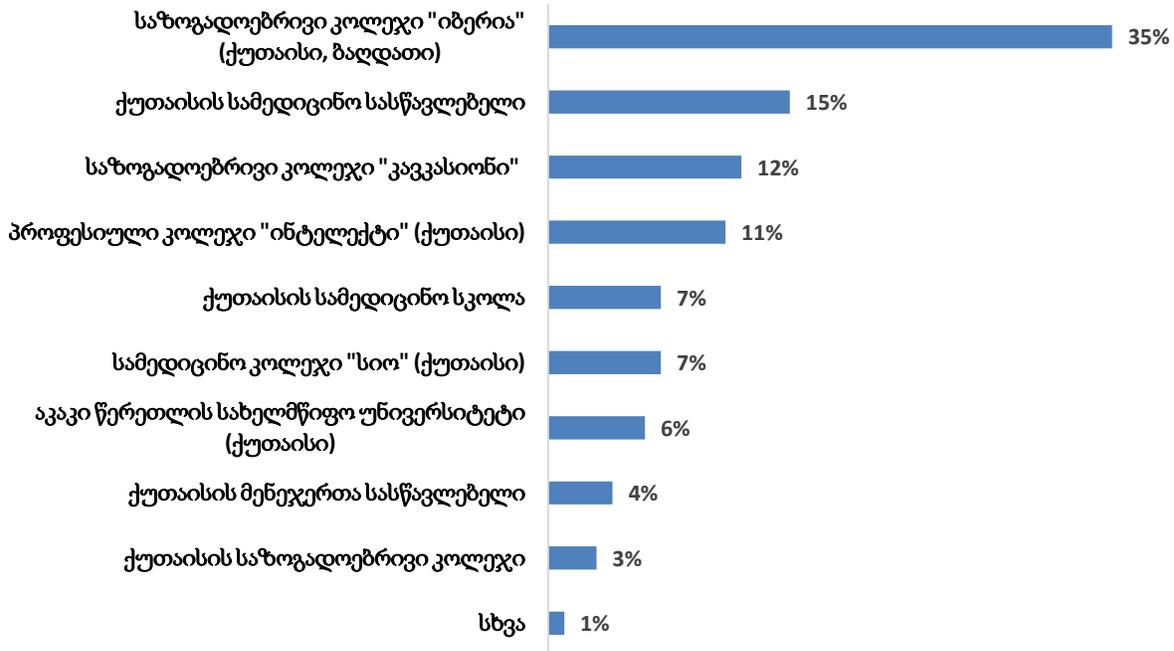
რომელთაშესახებშიეიტყომეგობრებისგანდამასწავლებლებისგან.

გრაფიკი 42: პროფესიული განათლების სისტემის სხვადასხვა კომპონენტის შეფასებას კოლისმოსწავლეების მიერ, რომლებიც აცხადებენ, რომ ციანასეთი დაწესებულებების არსებობის შესახებ

დახურული კვლევის პასუხების თანახმად, პროფესიული განათლების სექტორის შესახებ ზოგადი აღქმა დადებითია. მოსწავლეებს მოსწონთ, რომ პროფესიული სწავლების ცენტრების მიერ აქცენტი პრაქტიკულ სწავლებაზე ეთმობა. მიუხედავად ამისა, ფოკუს-ჯგუფებში მოსწავლეებმა ვერ შეძლეს პროფესიული განათლების ცენტრების შესახებ დიდი ცოდნის გამომჟღავნება. გამოკითხულთა დაახლოებით ნახევარს აქვს ძირითადი ინფორმაცია პროფესიული განათლების შესახებ ეროვნულ დონეზე, ან იმერეთში არსებული კოლეჯებისა და კურსების თაობაზე. უფრო კონკრეტულად, მათს მენია თხოვიერ თიკოლეჯის შესახებ ქუთაისში, მაგრამ არაქვთ რაიმე დამატებითი ინფორმაცია.

გრაფიკი 43: იმრესპონდენტების მიერ დასახელებული პროფესიული საგანმანათლებლო ცენტრებისა, რომლებმაც განაცხადეს, რომ იციან პროფესიული საგანათლების ცენტრების შესახებ

იმათაცკი, ვინც უკვე გადაწყვიტა განათლების პროფესიულ საგანმანათლებლო დაწესებულებაში მიღება, არ შეუძლიათ მეტი ინფორმაციის მოწოდება. მათ იციან პროფესიის სწავლა უნდათ, მაგრამ კოლეჯები ჯერ არა ურჩევიათ. ზოგადად, სხვა დაწესებულებებთან შედარებით ცნობიერების მაღალი დონეა საზოგადოებრივი კოლეჯ "იბერიასა" და დიდი ჯიხაიში სკოლეჯის შესახებ.

“მე მაქვს ინფორმაცია ქუთაისში არსებული პროფესიული კოლეჯის შესახებ, „იბერია“ ქვია. იქ შეგიძლია უფასოდ ისწავლო და გახდე მცხოვრებელი, ელექტრიკოსი, სტილისტი და სხვა.“ მაგბალკი, მდედრ. სქესი

სამტრედიამი გამოკითხულებმა შემძლეს ზოგადად დიდი ჯიხაიში პროფესიული კოლეჯის გახსენება:

“ჩვენს სოფელში გვაქვს კოლეჯი, როგორც ვიცი, ძირითადად სასწავლო კურსები აქვთ სოფლის-მეურნეობაში. დარწმუნებული ვარ, ეს არ არის სწავლის გასაგრძელებლად კარგი ადგილი. პირველ რიგში, წარმოდგენა არ მაქვს, სად უნდა ვიმუშავო ამ კოლეჯის დამთავრების შემდეგ. მეორე რიგში, არ ვენდობი ამ კოლეჯის მიერ შემოთავაზებული განათლების ხარისხს“. დიდი ჯიხაიში, მამრ. სქესი

ინფორმაციის არქონა ცოტა უცნაური იმის გათვალისწინებით, რომ ზოგიერთ პროფესიულ სწავლებელს კოლეჯებს (მაგ, იბერია) ჰქონდათ რატარებულ იპრეზენტაციები კურსების შესახებ. როგორც ერთმას ტუდენტმა ახსნა:

"საორიენტაციოგაკვეთილებისდროსგვყავდარამდენიმესტუმარი, მაგალითადსაზოგადოებრივიკოლეჯიბერია. მანდეტალურადგანმარტა, რაპროფესიისმიღებაამათთანშესაძლებელიდაგანაცხადა, რომსწავლაუფასოა. ასევე, მანმიგვიწვიამათთანქუთაისშიანზალდათში "ვარციხე, მდედრ. სქესი

ჩვენიკვლევააჩვენებს, რომგამოკითხულებსძალიანშეზღუდულიინფორმაციააქვთსაგანმანათლებლოდაწესებულებებშისოფლისმეურნეობისკურსებისხელმისაწვდომობასთანდაკავშირებით. მხოლოდსამტრედიაშიგამოკითხულებსმენიათდიდიჯიხაიშისკოლეჯისშესახებ, რომელიცითვალისწინებსსოფლისმეურნეობასთანდაკავშირებულკურსებს. არცერთმარესპონდენტმაარიცოდა, რომკოლეჯიბერიაანაკაკიწერეთლისსახელობისსახელმწიფოუნივერსიტეტიითვალისწინებენსასოფლო-სამეურნეოპროფესიულსაგანმანათლებლოპროგრამებს. ესგასაკვირიარარის, რადგანსულრამდენიმემათგანმააღნიშნა, რომაქვთსოფლისმეურნეობისშესწავლისრაიმეინტერესი.

ყველაგამოკითხულსჰყავსთანატოლი, რომლებმაცგანაგრძესანაპირებენსწავლისგაგრძელებასხვადასხვაპროფესიულსაგანმანათლებლოკოლეჯში. ზოგიერთიმათგანიკლასელებიარიანმათი, ვინცაპირებსმე -9 კლასისდამთავრებისშემდეგდატოვოსკოლა, ან მათინათესავებიდამეზობლებისწავლობენაღნიშნულკოლეჯებში, რომგახდენენსტომატოლოგები, ელექტროტექნიკოსები, ტრაქტორისტექნიკოსები, ფარმაცევტები, ექთნებიდამკერავები.

თუმცა, ხალხიარამხოლოდგაუთვითცნობიერებელიასასოფლო-სამეურნეოპროფესიულიგანათლებისსფეროში, ზოგიერთიმასაცკითხულობს, თურამდენადაუცილებელიაფორმალურიწავლება. "მეარაფერიგამიგასოფლისმეურნეობისპროფესიულისაგანმანათლებლოპროგრამებისშესახებ, უფრომეტყვ, მევფიქრობ, რომსასოფლო-სამეურნეოსაქმიანობაარსაჭიროებსსწავლას. მაგალითად, სათბურშისამუშაოდანსაკუთარიღვინისქარხნისქონისშემთხვევაშითვითონშეგიძლიაყველაფრისგაკეთება. მაგრამთუგსურთ, რომგახდესვეტერინარი, მაშინსაჭიროაუნივერსიტეტშიწავლადაარაპროფესიულისაგანმანათლებლოდაწესებულება."დიმი, მამრ. სქესი

გამოკითხულთაუმრავლესობასგაუგიაიმთანატოლებისპოზიტიურიგამოცდილებისშესახებ, რომლებიცამყამადსწავლობენპროფესიულსაგანმანათლებლოდაწესებულებებში. პოზიტიურიგამოცდილებაძირითადადაკავშირებულიაპროფესიულიგანათლებისდაწესებულებებისადმინისტრაციისძალისხმევასთან, რომდაეხმარონსტუდენტებსსამუშაოსპოვნაში.

"ჩემიმეზობელისწავლობდაქუთაისისერთ-ერთკოლეჯში. ისსწავლობდამასაჟისტობას,

ძალიან გაეხარდა როცა მისი კოლეჯი დაეხმარა სამუშაოს პოვნაში და ახლა იგი მუშაობს. "
ლანეთი, მდედრ. სქესი

"ერთ-ერთმა ჩვენმა კლასელმა საბუთები შეიტანა კოლეჯში და ძალიან კმაყოფილია, რადგან თეგეტა მოტორს-ში გადის სტაჟირებას და იმედია იქ დასაქმებასაც შეძლებს."
დიმი, მამრ. სქესი

უნდა აღინიშნოს, რომ ერთ-ერთი მათგანი სწავლობდა დიდი ჯიხაიშის კოლეჯში, სადაც

"...როგორც მან თქვა ლექციები საინტერესოა. კოლეჯი თანამშრომლობს შპს მეგაზიტორთან. მათ ასევე შეიძინეს გარკვეული აღჭურვილობა კოლეჯის ტერიტორიაზე პრაქტიკული სწავლებისთვის. ასე, რომ საკმაოდ კმაყოფილი იყო."
მამრ. სქესი, დიდი ჯიხაიში.

ამავდროულად, დიდი ჯიხაიშის კოლეჯს გარკვეული ნეგატიური გამოცდილებაც უკავშირდება. დიდი ჯიხაიშის სოფლიდან ერთ-ერთმა რესპონდენტმა განაცხადა:

"ჩვენი მეგობარი სწავლობდა დიდი ჯიხაიშის კოლეჯში ტრაქტორისტის პროფესიას. მან თქვა, რომ ძალიან ცუდი კურსი იყო, რადგან კურსის მონაწილეებს უშუალოდ ტრაქტორის ტარების შესაძლებლობა არ ჰქონდათ. სამწუხაროდ, სხვა გამოსავალი არ იყო, რადგან მის ოჯახს არ აქვს შესაძლებლობა, რომ განათლებაში ფული გადაიხადონ, ამიტომ კოლეჯი დაამთავრა."
მამრ. სქესი, დიდი ჯიხაიში

რესპონდენტების უმრავლესობა პროფესიული განათლების ცენტრებში სწავლის გაგრძელების უმთავრეს მიზეზად სამთავრობო დაფინანსებას ასახელებენ. სხვა მიზეზებია დაბალი აკადემიური უნარები და დასაქმების უკეთესი შესაძლებლობები.

იმთანატოლების საერთო მახასიათებლების აღწერისას, რომლებიც სწავლობენ პროფესიული განათლების კოლეჯებში, რესპონდენტთა უმრავლესობა აღნიშნავს, რომ სწავლის ნაკლები ინტერესი უნარი, ფინანსური რესურსების სიმცირე, მშობლების როლი პროფესიული განათლების ხარისხის არჩევის დროს.

ზოგიერთ რესპონდენტს დადებითი დამოკიდებულება აქვს პროფესიული განათლების მიმართ ირითადაც აღნიშნავს, რომ ესაძლევეს მათ შესაძლებლობას, რომ შეიძინონ პროფესიული შემოსავლის გამომუშავებისთვის და იმედი აქვთ, რომ კარგად გადაუხდინან.

"მე არ ვფიქრობ, რომ ყველა, ვინც პროფესიულ სასწავლებლებს ირჩევს, არსწავლობს საკმარისად კარგად. ერთი იქნება ხლობელი სწავლობდა სკოლაში ძალიან კარგად, მაგრამ მას სურდა მზარეული გამოსულიყო და საბუთებში შეიტანა ქუთაისის პროფესიული განათლების დაწესებულებაში. ახლა იგი მუშაობს რესტორანში და გეგმავს, რომ გახსნას პატარა საცხობი."
მდედრ. სქესი, ივანდიდი

გარდაამისა, გამოკითხულთა უმრავლესობა განმარტავს, რომ პროფესიული განათლება განსაკუთრებით კარგია მათთვის, ვინც ვერ შეძლებს უნივერსიტეტში სწავლას ფინანსური შესაძლებლობების დასწავლის უნარების ნაკლებობის გამო.

"მათთვის, ვინც სკოლაში საკმარისად კარგად არის სწავლა, პროფესიული განათლება არის შანსი პროფესიის მიღებისა და სამუშაოს დაწყებისთვის ან თუნდაც საკუთარი ბიზნესის დასაწყებად. პროფესიული განათლება დამოუკიდებელი ყოველთვის უკეთესია რჩევანია, რადგან ის ინიჩართული არის სასოფლო-სამეურნეოს საქმიანობაში, რაც არ იქნება საკმარისი ამ საუკუნეში გადაარჩენისთვის." მამრ. სქესი, შუაგორა

"როგორც ჩნის, ადამიანები, რომლებსაც არ გააჩნიათ საკმარისი ფინანსური შესაძლებლობა, არ შეუძლიათ კარგად სწავლა, ირჩევენ პროფესიულ დაწესებულებებს, სხვა შემთხვევაში - არა. რეალურად ეს მათთვის ძალიან კარგი ვარიანტია, მაგრამ არა ჩვენთვის. ეს ქუჩაში დგომის ზებევერად უკეთესია, მაგრამ ასეთ შემთხვევაში ვერასოდეს შეძლებ კარგის სამუშაოს პოვნას." მამრ. სქესი, ლანეთი

"მე ვფიქრობ, არსებობს ტენდენცია, რომელიც აჩვენებს, თურამდენად მნიშვნელოვანია, რომ გქონდეს უნივერსიტეტის დიპლომი, არაქვს მნიშვნელოვანია, შეგიძლია სამუშაოს პოვნა თუ არა. თუ ვინმე არ არის საკმარისად ჭკვიანი იმისთვის, რომ იყოს კარგი იურისტი, რატომ უნდა ჰქონდეს იურისტის დიპლომი, მე ვფიქრობ, რომ ბევრად უკეთესია იქნება, კარგი მზარეული იყო, ვიდრე ცუდი იურისტი. როდესაც ძალიან მაღალი კონკურსია, ვერ შეძლებს სამუშაოს პოვნას როგორც ადვოკატი იმიტომ, რომ ცუდი ადვოკატი ხარ, მაგრამ თუ კარგი მზარეული იქნები, შეძლებ, იპოვოს სამუშაო ადგილი და უფრო მეტი ცვალობი მუშავო. ეს არის ძალიან დიდი განსხვავება, რაც უნდა გვესმოდეს." მდედრ. სქესი, დიდი ქიხიაში

მიუხედავად ამ დადებითი დამოკიდებულებისა, არსებობს მნიშვნელოვანი უარყოფითი რწმენა ცპროფესიული განათლების ხარისხთან დაკავშირებით; პირველ რიგში, რომ პროფესიული განათლება ნაკლებად მომგებიანია და ეს არის მხოლოდ მათთვის, ვინც არ არის საკმარისად ჭკვიანი.

"მე ხანდახან ვფიქრობ, რომ უნივერსიტეტის დიპლომი არ არის საკმარისი და წარმოიდგინეთ, რისგაკეთებასა პირებენ ის ადამიანები, რომლებსაც დიპლომი ცკარა აქვთ?" მამრ. სქესი, დიმი

"გულწრფელად რომ ვითხრათ, „გრეხია“ პროფესიულ სასწავლებელში სწავლა." მამრ. სქესი, ლანეთი

*“ისინი არ არიან ჭკვიანები. გულწრფელად რომ ვთქვა, მეეჭვება მათი მომავალი. ისინი მხოლოდ იმას შეძლებენ, რომ ყოველდღე ერთი და იგივე აკეთონ. მსოფყენია.”
მამრ. სქესი, გეგუთი*

ერთ-ერთიშეშფოთება, რაცუფროსკლასელებმაგამოხატესიყოს, რომარარისადვილიმე -9
კლასშიდიდიკარიერულიგადაწყვეტილებებისმიდება.

ფოკუსჯგუფებისმონაწილეებისტქმით,
მათშიეძლებაშეიცვალონაზრიპროფესიასთანდაკავშირებითდაამდროსუკვეიქნებიანპროფესი
ულისასწავლებლისსტუდენტები, რაზეცმე-9 კლასშიგაკეთესარჩევანი,
რადგანშეუძლებელიასწავლისგაგრძელებაუნნივერსიტეტშითუუკვეპროფესიულკოლეჯშისწა
ვლობ. (ამჟამინდელისისტემით, უნივერსიტეტიმოითხოვსსრულისკოლის (12 წელი)
დიპლომს).

*“მიუხედავადიმისა, რომზოგსკონია, რომპროფესიულიგანათლებაარარისკარგი,
მეფვიქრობ, რომისძალიანსასარგებლოა. მაგრამმეფვიქრობ, რომმე-9
კლასშისკოლისდამთავრებაუნდაიყოსაკრძალულიიმიტომ, რომარავინარისმზად,
სერიოზულიგადაწყვეტილებებიმიიღოსამასაკში” მამრ. სქესი, ივანდიდი*

*“მეარმესმისრატომტოვებსხალხისკოლასადრე. მაგალითად, ჩემითანაკლასელები,
ვინცსკოლამიატოვა, ფიქრობენრომუმჯობესიქნებოდა,
დაემთავრებინათსკოლადაშემდეგმიეღოთგადაწყვეტილება,
რადგანმათარშეუძლიათმიმართონრომელიმეუნნივერსიტეტს.
ერთადერთიგზამათაქვთპროფესიულიგანათლებისდაწესებულებებში.” მდედრ.
სქესი, დიდიჯიხაიში*

ზოგი კი მიიჩნევს, რომ უმჯობესია სკოლის ადრე დამთავრება და პროფესიის ადრეულ ასაკში ათვისება.

*“თქვენიცით, რომადამიანები, რომლებიცპროფესიულსასწავლებლებსმიმართავენ,
არარიანკარგიმოსწავლეები; გარდაამისა, სწავლამათთვისცოტართულია.
შეგიძლიათწარმოიდგინოთ, რომისინიშეძლებენშეისწავლონმთელიმასალა 3
წლისგანმავლობაში? ესშეუძლებელია, ასე რომ, ისინიგაფლანგავენკიდევ 3
წელსსკოლაშინაცვლადიმისა, რომისწავლონკოლეჯშიდაშეიძინონპროფესია.” მამრ.
სქესი, ივანდიდი.*

უნდააღინიშნოს,
რომრესპონდენტებსშორისერთისწავლისგაგრძელებასგეგმავსკერძომასწავლებელთან,
რომგახდესელექტრიკოსი. მანგანაცხადა,
რომპროფესიულსასწავლებელზეუარისტქმისმთავარიმიზეზიიყომისიდაბალიხარისხი.

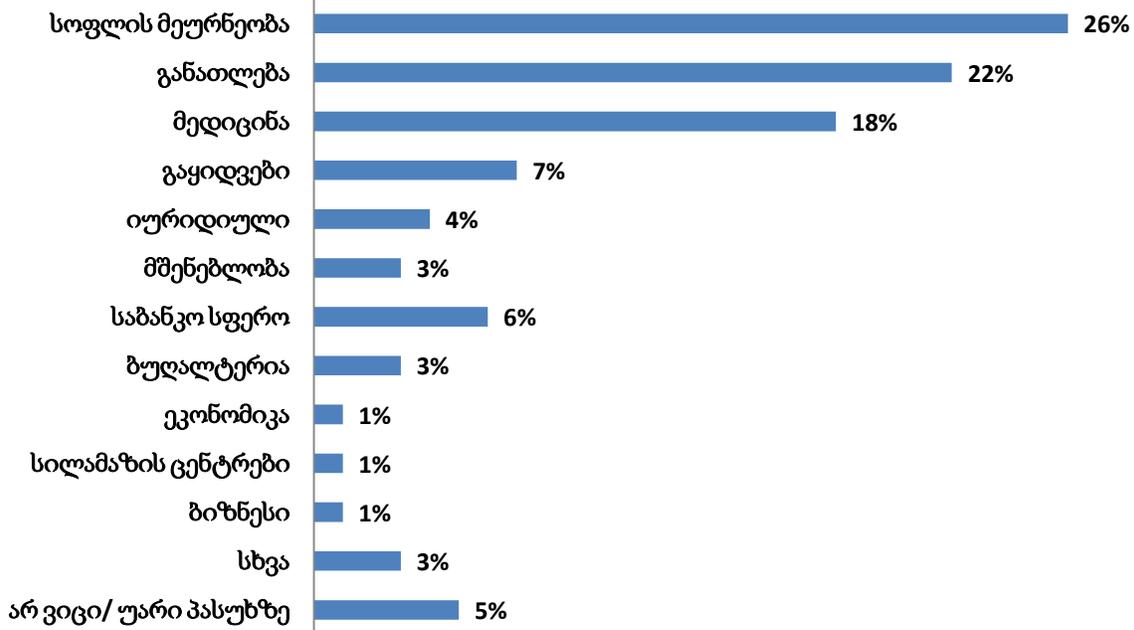
*“ამისმთავარიმიზეზისარის, რომჩემიაზრით,
პროფესიულიგანათლებისდაწესებულებებისხარისხიარარისსაკმარისადკარგიდამეარ
მჭირდებარაიმესერტიფიკატი, მემინდა, რომპრაქტიკულიცოდნამეონდეს,*

რისთვისაც საუკეთესო გადაწყვეტილება წავლადავინმეძალიან გამოცდილად ამიანთან სწავლაა და არანების მიერ კოლეჯში ჩაბარება.“ მამრ. სქესი, ივანდიდი.

ჩვენ შეგვხვდა მსგავსი გამოცდილება სამცხე-ჯავახეთში იმსექტორებში, რომლებიც ტრადიციულად დომინანტად ითვლებათ ნიკურის ომხების მიერ, როგორც ამავალი თადფხსაც მლის დამზადება. იქტრადიციაა, რომახალგაზრდების წავლობენ მე-9 კლასამდე და შემდეგ შეგირდება დმიდიანათესავებთან, რომლებიც ფლობენ ფხსაც მლის მაღაზიებს და იქსპეციალდებიან ფხსაც მლის შექმნაში.

სტუდენტების აღქმა შრომის ბაზართან დაკავშირებით

გრაფიკი 44: როგორ ფიქრობთ, რომ ელპროფესიებში დასაქმების ყველაზე მაღალი დონე?

სტუდენტებისა და უბრესთავის აღქმაზე ყველაზე მაღალი დასაქმების მქონე პროფესიებთან დაკავშირებით. ის ფაქტი, რომ განათლება (ანუ სწავლებას კოლეჯში) კარგად იქნა შეფასებული, გასაკვირი არ არის. სკოლაერთ-ერთი უდიდესი ოფიციალური დასაქმებელი არეგიონებში და თანრესპონდენტები არიან მოსწავლეები.

სოფლის მეურნეობასთან დაკავშირებით აღქმული დასაქმების მაღალი დონე (26% მიიჩნევენ, რომ ამსექტორსაქვეყნის ყველაზე კარგი დასაქმება) არნიშნავს აუცილებლად ფორმალურ დასაქმებას. ამ შემთხვევაში გამოკითხულები გულისხმობდნენ "ყველას, ვინც მუშაობს საკუთარ მიწაზე", - საქსტატის მსგავსი მიდგომა დასაქმებასთან დაკავშირებით.

მიუხედავად ამისა, 78%-მა განაცხადა, რომ ისინი ისაერთოდ არ არიან დაინტერესებულნი სოფლის მეურნეობაში მუშაობით. ფოკუს ჯგუფის მონაწილეებმა ასევე გაავიზიარეს თავიანთი განწყობა. შეზღუდული ინტერესის ერთ-ერთი მიზეზი არის ფიზიკური ძალა, რომელიც საჭიროა სოფლის მეურნეობაში მუშაობისთვის, ფულადის არგებლის ნაკლებობა (საოჯახო სამეურნეო გამოცდილებიდან გამომდინარე) და პრესტიჟის ნაკლებობა.

“მთავარი მიზეზი ის არის, რომ ძალიან რთულია და მოითხოვს მძიმე შრომასა და ფიზიკურ ძალას.“ მამრ. სქესი, დიმი

“საველე სამუშაოებს იმდენი პატივისცემა არ აქვს, რამდენსაც იმსახურებს” მამრ. სქესი, შუაგორა

გარდაამისა, ძალიან ცოტარესპონდენტს ჰგონია, რომ ისინი დაიწყებენ მუშაობას სოფლისმეურნეობის სფეროში და ეს მოხდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს იქნება ერთადერთი გზათვის გადაარჩენისთვის. ასეთი შემთხვევისთვის სტუდენტებმა ძირითადად დაასახელეს სათბურები, ფერმები, მევენახეობა, თხილი, ხილი და მეფუტკრეობა.

ფოკუს ჯგუფებში დისკუსიების თანახმად, ყველამონაწილემ იჩინეს, რომ მათ რეგიონში დასაქმებასაკმაოდ რთულია, მაგრამსჯერათ, რომ სოფლისმეურნეობის სფეროში ფორმალური დასაქმების მოძიება ბევრად უფრო რთულია. მათი აზრით, აგრობიზნესთან დაკავშირება შეიძლება მოხდეს, თუ იცნობს წორხალხს. ინფორმაციის გაცვლა და აყვანა ხდება სიტყვის მეშვეობით. მათი მტკიცებით, ერთადერთი გზა სოფლისმეურნეობაში მუშაობისთვის არის საკუთარი ბიზნესის შექმნა, მაგრამ ისინი თვლიან, რომ ასეთი ბიზნესის აკლებად მომგებიანია სხვა ბიზნესებთან შედარებით, როგორც ამაღალი და დაფთვით აქები.

გამოკითხულთა უმრავლესობა არასდროს ყოფილა დასაქმებული, მაგრამ არსებობს რამდენიმე შემთხვევა, როდესაც სტუდენტები დასაქმებული იყვნენ ძირითადად მათი მეზობლების სათბურებში ან თხილის პლანტაციებში. გარდა ამისა, როგორც რესპონდენტებმა აღნიშნეს, განვითარებადი ტენდენცია ის თანახმა და ხალგაზრდები იღებენ პასპორტს, რომ ზაფხულის განმავლობაში იმუშაონ თხილის პლანტაციებში თურქეთში და მიიღონ გარკვეული თანხა, რომ დაეხმარონ საკუთარ ოჯახებს.